

TUMAČENJE SNOVA

IVANA ROGAR

SADRŽAJ

Prema središtu spirale	3
Sućut simetrije	9
Crvene kocke za krov	18
Stanica na cesti	26
Kronika obične mladosti	32
Repetitio ad absurdum	55
Spomenar	62
O autorici	71
Impresum	72

PREMA SREDIŠTU SPIRALE

Kad se Karla rano ujutro probudi, ide joj krv iz usta. Pljune u lavabo pa niz bijelu keramiku poteče crvena boja. Ponekad pljune odmah na jastuk da vidi je li se stanje promijenilo, a onda fleka ostane ondje, poprimajući svakim danom tamniji ton sve dok ne završi u prljavom vešu skupa s jastučnicom. Danas ravno iz kreveta Karla pljuje u tanjurić ostavljen sinoć na podu u kojemu je sad stvorila ameboidnu, crvenkastu smjesu, prozirnu sluz pomiješanu s crvenim vlaknima.

Doručuje u pet sati. Prema običaju jede zobene pahuljice s voćnim jogurtom čije okuse mijenja prema danima u tjednu. Dok pere zube, nema krvi. Žustro pritišće četkicom meso i pokušava pronaći bolesno mjesto, ali ne uspijeva. Gleda u ružičaste desni bez oštećenja, zatim pregledava usnu šuplinu koliko joj svjetlo omogućuje. No sve izgleda u redu.

Pred izlazak iz stana ruje po torbi da vidi je li uzela ključeve, kišobran, novčanik pa izlazi i autobusom ide do studija na Prisavlju. Spušta se niz blatan savski nasip i hoda prema golemom vrtu što omeđuje zgrade nacionalne radiotelevizije. Dugo korača kroz mutno jutro, a kad stigne do ograde, pokazuje identifikacijsku karticu. Kad je čuvar u montažnoj kućici propusti, prolazi širokim polupustim parkiralištem do prve zgrade gdje je Hrvatski radio. Uspinje se na treći kat i ulazi u jednu od kabina za majstore tona. Odlaže jaknu na vješalicu i sjeda za golem pult što se prostire od jednog kraja prostorije do drugog, sa solo tipkama, regulatorom, kompresorom, panoramom, ekvilajzerom i zvučnim spektrom, koje svakodnevno podešava i pritišće, sad već sasvim automatski, ne obraćajući pozornost na pokrete. S njom je još jedan tonac kojeg danas nema. Urednica i voditeljica emisije je u sobi preko puta. Dijeli ih stakleni zid što sprečava protok zvučnih valova i, Karli se čini, prisnost, ali kad progovore u mikrofoni, jasno se čuju. Prva emisija je *Glazbena stilistika*; urednica će puštati Maliszewskog, Lutosławskog i Panufnika, a u pauzama govoriti o njihovom međusobnom utjecaju. S Almom Zananović Karla radi od svoje tridesete, već pet godina, uvijek na emisijama o klasičnoj glazbi koje se na Trećem programu uglavnom izmjenjuju s emisijama o književnosti. Alma je diplomirala iz muzikologije na Oxfordu i Karli se činilo da je posupala sve znanje dostupno ljudima. Povezivala je Marleyja i Vivaldijeve motete i radila svakakve druge prispodobе koje bi se činile priglupе ili svetogrđne kad bi došle iz laičkih usta. Karla je zato doista obraćala pozornost na muziku koju je puštala. Bile su dobro uštiman tim. U pet do šest Alma bi kimnula Karli, a ova bi podesila filtre te bi se prostorom razlio kakav motet, napjev, stavak koncerta. Sad pušta Lutosławskog, ali baš ga i ne voli jer

joj sliči na namjerno izvrtanje muzičkog, nezgrapnost koja se dokazuje kao umjetnost zato što svjesno biva nezgrapna. Jeftin štos. Ne bi se to nikad usudila reći Almi jer misli da bi ova zaključila kako je Karla priprosta. Sljedećih pola sata kopa po torbi tražeći mobitel, kemijsku olovku i uložak. Donedavno je voljela slušati Almine aranžmane, ponekad je osjećala opuštanje, drugi put otvaranje novih mogućnosti, zapravo sve ono što je Alma bila najavila par sekunda ranije. No zadnjih mjeseci postala je nervozna i teže se koncentrirala. Nakon sat i pol klasične glazbe slijede najava programa i interaktivna emisija *Jutro na Trećem* u kojoj će razgovarati nekolicina zagrebačkih kustosa i likovnih umjetnika. Emisije se nastavljaju izmjenjivati zajedno s urednicima, voditeljima i gostima. Prije je Karla slobodno vrijeme u kabini kratila uz muža, radijskog režisera, ali on se prije dvije godine prebacio na televiziju i počeo raditi u čudne sate. Radno vrijeme postalo mu je nepredvidljivo, kaotično, Karla je govorila „apokaliptično“, pitajući se kako se uopće uspijeva održati i ne izgubiti se u nekom kutku potpune konfuzije i dezorijentiranosti. Uz to muž joj je prošle godine, nakon odgledanog ciklusa suvremenog latinoameričkog filma u Tuškancu, postao opsjednut te je satima proučavao snimke koje bi donio kući s posla, potpuno zadubljen u tematiku, snimateljsku tehniku, rasvjetu i filtre. Odonda je objavio već dvije knjige o svojstvima latinoameričke primjene planova i kadrova, vrstama montaže i kretanja kamere, tipologiji likova i matricama radnje. Karli su se teze u knjigama činile nategnute, a argumentacija isforsirana gomilom selektiranih podataka, ali nije muža željela obeshrabrivati. „Odlično ti to ide“, rekla bi, osjećajući da joj je osmijeh neprirodan. Naposljetku je muža T-portal angažirao kao izvijestitelja s dvaju latinoameričkih filmskih festivala. On bi odjurio u Brazil, pisao entuzijastične reportaže s analizama filmova; na portalu bi ih izdašno kratili i za sve mu isplaćivali mizernu svotu. Po završetku *Skica za povijest glazbe* Karla se spremila i izišla iz studija prema liftu.

Kod kuće ugleda muža za kuhinjskim stolom. Proširio je područje rada na cijeli stan pa ona nalazi podsjetnike i bilježnice u zahodu, na vešmašini u kupaonici, na vodokotliću, mokre i beskorisne, jer se tinta razlila pa rukopisi izgledaju kao palimpsesti. Knjige su u radnoj sobi, na kuhinjskom kredencu, na zajedničkom krevetu, njegovoj i njezinoj noćnoj komodi. Akoš, njezin muž mađarskog podrijetla, pilji u tekst. Piše knjigu o suvremenom brazilskom filmu na što ga je potakla *Kuća od pijeska*, priča o ženi koja se uporno pokušava vratiti kući iz pustinje, koju je vidio jedne godine na Motovunskom festivalu i odonda nije na nju prestao misliti. Ne odzdravlja na Karlin pozdrav, nego rukom makinalno posegne za ostacima čevapa koji, pomiješani s lukom i ajvarom, stoje među papirima. Karla odlazi u kuhinju i iz frižidera uzima sir i salamu i radi sendvič. Zatim pije vitamin C u šumećoj tableti pa cijedi limun te ga miješa s propolisom. Plastičnom žlicom.

Prije godinu dana Karla je posjetila dvojicu stomatologa i obojici objasnila da joj već nekoliko mjeseci iz desni ujutro ide krv. Neko je vrijeme mislila da je posrijedi upala pa je tjednima grgljala antiseptičke vodice. Isprobala je hexoral i korsodil, ali nisu pomogli.

„Gingiva vam je potpuno zdrava. Evo, čak i kad potegnem po njoj, nema krvi. Kažete, to je ujutro kad perete zube?“ upitao ju je jedan.

„Ne, prije pranja.“

On se zapiljio u nju. Zatim joj je rekao da će joj očistiti kamenac sa zuba kojeg praktički niti nema. „Najčešće je on taj koji uzrokuje upalu.“

„Ali rekli ste da nema upale“, rekla je Karla.

Zubar je šutio pa je naposljetku rekao: „Čim je prisutno neko krvarenje, mora biti upale.“

Preporučio joj je vodicu za ispiranje usne šupljine curasept, srednje jačine i meku stomatološku četkicu koja se kupuje u ljekarni. „Možda vam nedostaje vitamin C“, nadodao je. Drugi zubar je rekao da joj je vjerojatno slab imunitet. Poslije drugog posjeta otišla je ravno u ljekarnu i kupila curasept, čaj od kadulje za grgljanje, nekoliko mekih četkica, konac za zube, vitamine, pastu prema preporuci magistre i propolis.

Ulazi u kupaonicu i započinje redoviti ritual pomnog čišćenja zuba od pola sata. Na četkicu istisne pastu i zatim pet minuta kružnim pokretima četka zube i meso, pazeći da joj ne promaknu umnjaci. Zatim ispere usnu šupljinu, otrgne komad zubnog konca i nekoliko puta njime provuče između donjih jedinica. Za svaki sljedeći zub koristi novi komad konca jer joj je stomatolog rekao da istim komadom konca samo prenosi bakterije s jednog mjesta na drugo. Nakon bezbroj končanih komadića Karla ponovno ispere usnu šupljinu i otpije gutljaj antiseptičke tekućine pa stane grgljati. Poslije minute i to ispljune.

Sutradan na poslu od kolega načuje da se spremaju nekakvi otkazi, ali da nitko ne zna o čemu je točno riječ. Uglavnom su zabrinuti tonci i snimatelji jer se već odavno priča da ih na HRT-u ima previše. Ali nitko nije upro prstom u njih i ne zna se otkud je došla glasina. Vidjevši je kako utučeno sjedi za pultom u studiju, Alma joj obeća da će joj reći sve što dozna jer Karla je sjajan tonac i ne zavređuje otkaz. Na ulazu u kantinu Karlu zapuhne smrad višestruko rabljenog ulja i sjeti se Akoševih ćevapa koje jede svaki drugi dan, naizmjenice s pizzom iz iste pečenjare. Ugleda skupinu tonaca za jednim stolom pa krene prema njima. Odsjedila je s njima dvadeset minuta, ali oni su samo prežvakavali što je već čula, svatko

drugim riječima, kao što se motiv ponavlja u raznim varijacijama u skladbama iz Alminih emisija. Onda se zapita jesu li baš svi iskreni ili netko od njih zna što se događa, ali čuva dupe. Na odlasku u hodniku susretne šefa i on joj se srdačno osmijehne. Razmišlja je li ipak sve u redu ili on samo glumi.

Ostatak tjedna na poslu provodi slušajući kako usplahireni kolege sve češće prepričavaju glasine o smanjenju osoblja. Ako doista dobije otkaz, ne zna gdje bi počela tražiti drugi posao.

Kod kuće zatiče Akoša u istoj pozi kao prethodnog dana kako, pognut nad knjigom, ustima oblikuje riječi koje čita. Stol u dnevnoj sobi ponovno je pun knjiga i papira. Morat će jesti u radnoj sobi.

„Nije dobro...” počinje.

Akoš samo promrmlja: „Aha.”

„Stvarno nije dobro”, kaže glasnije. On je pogleda. „Na poslu se spremaju nekakvi otkazi. Priča se da su na meti tonci.”

Vidi da bi se Akoš najradije vratio s razgovora na knjigu. „Otkako si smanjio rad u režiji, manje i zarađuješ. Ako ja sad dobijem otkaz, morat ćeš se vratiti na puno radno vrijeme.”

On je uvrijeđeno pogleda. Prema njegovu držanju Karla ponovno osjeti da on razmišlja kako sve ovo vrijeme još nije naučila cijeniti njegov rad na filmu. Doprinos hrvatskoj kulturi. Često je znao istaknuti da je napisao jedine dvije hrvatske knjige o latinoameričkom filmu.

„Hajmo o tome razgovarati ako stvarno dobiješ otkaz, a, iskreno, ne vjerujem da ćeš ga dobiti. Zbilja mi je važno da dovršim ovu knjigu.” Na stolu su papiri s imenima režisera, scenarista i montažera, slike iz filmova označene Akošu poznatim simbolima, stručni radovi o brazilskom filmu što ih je našao u raznim bazama podataka.

Na kredencu, umetnute iza stakla, Karla ugleda neplaćene račune za vodu, internet, plin. Sjeti se da nešto od toga prilično dugo nisu platili pa otvori ladicu gdje drže plaćene račune. Ondje nađe gomilu neplaćenih, koje je Akoš samo strpao unutra; sve je tu: pet mjeseci čistoće i vode, pet mjeseci struje, šest mjeseci plina.

Karla gleda Akoša; ne može se sjetiti kad je postao takav. Sjeća se da je prije dvije godine, kad su radili zajedno, svaki put donosio birano voće koje su zajedno jeli; sjeća se dodira,

glave u krilu, zagrljaja s leđa. Sjeća se kako je čekao da ona završi s poslom pa da zajedno idu kući, prvo autobusom do kolodvora, a onda pješice, držeći se za ruke, do Gornjeg grada gdje su unajmljivali stančić u prizemlju. Sjeća se da ju je nosio krke-paprike kad je nažuljala stopalo u novim cipelama. Akoš lista knjigu i pravi bilješke kao da je sam. Izgleda potpuno zaokupljen poslom, a Karla više ne zna je li to njegova strast ili nedostatak strasti.

U ponedjeljak ujutro odlazi k liječnici opće prakse jer jednogodišnji trud oko usne šupljine nije nimalo popravio stanje. Svakog jutra sve je više krvi. Liječnica joj kaže da joj vjerojatno nedostaje željeza, a od toga često krvare desni. Daje joj uputnicu. Odmah nakon posjeta liječnici Karla kupuje tablete sa željezom. Nakon dva dana dobiva sasvim uredan nalaz. Željezo je i malko povišeno. Liječnica joj zatim preporučuje da pogleda koje lijekove uzima jer oni mogu pospješiti prokrvljenost gingive. Neki lijekovi utječu na širenje krvnih sudova. Sredstva za smirenje, na primjer, antidepresivi i antipsihotici pa i antiepileptici. Karla shvaća da će se morati riješiti lexaurina.

Nekoliko dana bez tableta prolazi normalno. No poslije dva tjedna samokontrola joj popusti i u njoj počne rasti nemir. Stane se ogledavati na hodnicima pa i u studiju, a svaka dva sata zatvori se u zahod i plače. Boji se da će netko primijetiti čudno ponašanje, istovremeno boji se prekinuti osvrtnje. Kod kuće uzima Akoševe knjige s kreveta i baca ih po sobi, no Akoš ne primjećuje. Karla trpi dva tjedna pa sasvim gubi ideju o tome koliko dugo već ne uzima lexaurin i dolazi do faze kad pomišlja da će je izdati srce. Međutim, odjednom nastupi mirno razdoblje pa se ona ponada da je preboljela krizu. Pokuša ispitati desni, no one i dalje ujutro krvare.

Na HRT-u vlada sve veća nervoza. Karli se čini da se tonci kriomice pogledavaju kao da ispituju je li netko među njima špija. Kome se uopće može vjerovati u ovo doba, rekao je jedan tonac snimatelju. Na pauzi vidi da svi i dalje sjede zajedno za stolom, ali razgovor im baš ne ide. Alma se raspitala kod kolega na višim mjestima što se događa pa je doznala da šefovi sastavljaju popis nepotrebnih radnika.

Nakon nekog neodređenog vremena Akoš je obavještava da ide na tri dana u Brazil na festival svjetskog filma kojim, ipak, dominiraju brazilski. Dobio je jako povoljnu avionsku kartu i bilo bi ludo propustiti takvu priliku. Da, našao je smještaj, baš u gradu gdje se održava festival. T-portal mu je sredio akreditaciju, ide za dva dana. Karla je ponovno tjeskobna zbog prestanka uzimanja lexaurina i zapravo je nije briga. Ništa ga ne pita, nego nastavlja razmišljati o otkazu, a srce joj lupa o rebra kao šaka.

Akoš prije odlaska uzme njihov kofer i u njega strpa ono robe što je bilo u ormaru. Našao je jedne čiste gaće. Kad je otišao, ostao je pretrpan i prazan stan. Karla posvuda vidi njegove bilješke i knjige nagomilane stalnim naručivanjem preko Amazona. Nisu mu stale u radnu sobu. Kako će uopće dovesti stan u red ako se on ne odrekne nekih knjiga, skripta ili DVD-ova? Mogla bi ih sve baciti u smeće dok ga nema, ali ustvari ne bi.

Sljedećeg dana na rampi HRT-a, gdje su se pregledavale radničke iskaznice prije svakog ulaska, čuvar joj kaže da su Almu Zanenović optužili za krađu kolegičina novčanika i do daljnjeg joj zabranili pristup HRT-u. Budući da Karla najviše radi s Almom i da s drugim urednicima ima malo emisija, rekli su mu da ni Karla ne treba dolaziti dok se stvar ne riješi. „Ne trebate dolaziti, odmorite se.“ Nježno obojena zabrana pristupa radnom mjestu gdje je provela godine i na kojemu je držala i osobne stvari. Prethodni vratar ju je dobro poznavao i nije joj provjeravao isprave, nego joj je pričao o vinogradu i često obećavao bocu vina. Ne vjeruje da je Alma išta ukrala, pomisao je apsurdna. Alma je poput nekog svamija koji je pronašao mir. Nikad iznervirana ni uzrujana, pa čovjek pokraj nje ima dojam da život napokon teče svojim tokom bez smetnji. Je li to taj otkaz o kojemu se pričalo?

Vraća se kući osjećajući užasan umor što ju je počeo obuzimati zbog tjeskobe. Svali se u krevet. Akoševе bilježnice bacila je na pod i ubrzo zaspala mrtvim, tupim snom. Ne budi se do sutradan poslijepodne. Prvo što čini kad se digne je pregledavanje mobitela. Nitko je nije zvao. Nije stigao ni mužev SMS. Potraži podatke što ih je ostavio o smještaju i nazove dugačak strani broj. U vremenu u kojemu joj je svaka sekunda postala vidljiva u obliku znamenke pred očima javlja se netko na portugalskom. Karla na engleskom kaže da želi razgovarati s Akošem, ali glas nastavlja govoriti portugalski.

„Akoš. Akoš Nagy“, govori, ali glas odbija suradnju. Koliko joj se čini, mogla je dobiti i privatni stan. Na internetu potraži pansion čije joj je ime Akoš ostavio, ali ne nalazi ništa.

Naredne dane provodi ležeći u krevetu, povremeno odlazeći do frižidera. Nakon šest dana Akoš se još nije vratio. Nazove HRT gdje joj kažu da je predmet još u tijeku.

Krv ne prestaje curiti.

SUĆUT SIMETRIJE

Dvije žene uspinjale su se jedna iza druge, pazeći na razmak. Odostraga djelovale su kao sijamske blizanke spojene u torzu, sačinjenom od dviju zelenih vesta nad kojima su se klimale smeđe glave, povremeno se naginjući jedna prema drugoj, kao da si žele prišapnuti nešto urotnički. Katarina im je promatrala odjeću: urbana i neslužbena, modno pretenciozna. Zacijelo su odlučile ponašati se kao da su već dobile posao i glumiti ležernost: svi smo tu radi druženja. Ona je bila u odijelu, željela je taj posao. Zidovi stubišta bili su bijeli, no ispod svježe boje nazirao se star zid s brojnim udubinama i pregibima zgrade koja je davno bila obilježila osamdeseti rođendan. Na trećem su se katu sve okupile, jedna smeđa glava je pozvonila dok je druga stajala do nje. Zakmečao je portafon, a potom su se našle pred pultom za kojim je mlada žena slagala papire. Dvije su došljakinje bez riječi zauzele dva jednaka crvena, pravokutna naslonjača u pozadini, postavljena jedan do drugog i oba s već pripremljenim udubljenjem za stražnjicu.

Katarina je rekla: „Oprostite, došla sam na razgovor za posao.“

Žena ju je iznenađeno pogledala i odvrtila: „Došli ste na psihološko testiranje, ne na razgovor za posao.“

Katarina se zbunila. Žena je samouvjereno nastavila: „Sigurno su vam to rekli kad su vas zvali.“

Uvodni razgovor u prvom krugu Katarina je bila prošla pa su je nakon tjedan dana nazvali i rekli da dođe u agenciju. Nije imala pojma jesu li rekli na testiranje ili na još jedan razgovor, a ni s kim je razgovarala. No sad joj se učinilo da je dobila prve negativne bodove. Htjela je reći da se zapravo ne sjeća, ali žena ju je prekinula: „Rekli su vam. Psiholog će uskoro doći.“

U prostoriji je čekao još jedan muškarac, a neprestano su prolazili zaposlenici, ne obazirući se na njihovu grupicu. Naposljetku je došao i psiholog. Jedan po jedan ulazili su u kabinet slijeva u razmacima od pola sata; bilo je jedanaest kad je Katarina došla na red. Čovjek ju je uveo u sobu, a kad je sjela, više je nije htio gledati u lice, nego joj je pružio papir s pitanjima. Preletjela ga je; odgovori su mogli biti potvrdni ili odrični. Uživате li nanositi bol životinjama? Volite li pričati o vlastitim neuspjesima? Vičete li često? Čujete li glasove u praznim prostorijama? Osjećate li da vas nedovoljno cijene? Jeste li uspješni? Imate li halucinacije? Volite li gledati mrtve mačke? Katarina je pomislila kako je trenutačno za sve

ljude u toj agenciji potencijalna luđakinja. Kakva glupost, rekla je u sebi, pazi da ne bih pričala kako haluciniram. Nakon ispunjavanja upitnika trebala je precrtati na papir više geometrijskih likova. Grozno joj je išlo, nije imala nikakav osjećaj za proporcije i udaljenosti, a ruka joj je malko drhtala zbog nervoze pa su crteži ispali kao da ih je napravilo dijete u vrtiću. Bilo ju je sram i to motoričko zastranjenje ju je prilično iznenadilo, ali psiholog nije pokazao nikakvu reakciju. Na kraju je uzeo snop karata i stao joj nizati jednu sliku za drugom. Rorschachove mrlje su joj u mladosti djelovale zlokobno, kao prisilna iluzija, kad ti roditelji govore da će noću doći strašilo ako ne zaspiš, a strašilo ne postoji. Na prvoj slici vidjela je ljudski trup. I što još? pitao ju je psiholog. Ništa, trup. Na drugoj je bio onaj standardni šišmiš. I opet pitanje: što još? Katarina se potrudila potražiti još nešto pa je navela balerine, čipku i oblake. Na sljedećoj slici vidjela je ponovno trup s plućima. I što još? Ponovno je navela nasumične stvari koje su joj se u tom trenutku činile prisutne. Psiholog je dalje nizao slike i Katarini je ponestajalo ideja. Na nekim od njih nije vidjela ništa, ali se bojala da će čovjek prosuditi kako nema dovoljno mašte pa je nasilu pokušavala nešto prepoznati. Stolci, dvorac, mačja glava, borova stabla, raskriljene ruke, cvijet, dva klauna koji se upiru jedan drugome o glavu i opet ljudski trup. Psiholog joj je zahvalio i Katarina je mogla ići. Za nekoliko dana javit će joj je li prošla u drugi krug.

Otišla je na svoje stalno radno mjesto, agenciju smještenu iza Petrove crkve, u gotovo nevidljivoj kućici, uguranoj između kafića i salona za masažu gdje je radila kao redaktorica, lektorica i prevoditeljica. Petrova crkva, Petrova bolnica, Petrova ulica, sve sama okupljališta, osim što je ulica više služila kao mjesto transfera od Istoka prema Zapadu i njom su neprestano jurili auti. Squanto je bila mala firma koja si nije mogla priuštiti po jednog čovjeka na svakoj funkciji pa je Katarina čitala i prečitavala jedne te iste spise nekoliko puta. U novoj agenciji prijavila se na natječaj za „asistenta kolegija“, prilično nejasno opisano mjesto u oglasu. Onamo se zapravo moglo ubaciti sve što je već dosad radila i dodati odnose s javnošću, koordinaciju zadataka ostalih zaposlenika i unos računa u kompjutorski program za knjiženje. Ipak, računala je da radno vrijeme ne može biti gore od sadašnjeg. Entuzijazam ju je davno bio napustio pa je s četrdeset i dvije osjećala da joj neprekidni prekovremeni rad polako slaže na leđa cjepanice što ih je sama nasjekla. Bila je to neugodna spoznaja da se s vremenom zgrbila i da se kreće u majušnom prostoru lijevo-desno. U šest i pol krenula je kući misleći na Renatu i Tomislava, na večeru i televizijski program.

Malo kasnije ušla je u visoku katnicu na Knežiji čiji su prozori bili kao plućna krila nanizana u parnom broju na svakom katu. Moglo ih se glatko podijeliti napola. Renata je pak prije par

godina rekla da, izdaleka, zgrada izgleda kao glava s tisuću očiju što se nasumično otvaraju i zatvaraju, ali vječito gledaju, čak i kad je potpuni mrak. „Kao da živimo u Argusu, mama!“ Div je bio sam, izdvojen od drugih kuća pa je djelovao kao redar na tom zeznutom križanju velikih prometnica gdje su se često događali sudari. Uspela se stepenicama, otključala stan i osjetila njegov poznati miris što se godinama oblikovao od tko zna čega, smoga, začina, znoja i poprimio taj specifičan, jedinstven ton u malom prostoru. Svaka obitelj miriše na svoj način, bila sretna ili nesretna. Tomo je hrkao na kauču pred uključenim televizorom, a polupokrivena trbušina polagano se dizala i spuštala. Zavjese na prozoru bile su razmaknute svaka na svoju stranu i izgledale su kao odrazi u zrcalu koji na povjetarcu komuniciraju. Presvukla se u kućnu odjeću i pogledala u Renatinu sobu. Nije je bilo. Iz frižidera je izvadila zdjelu s grahom i kobasicama koje je bila skuhala za vikend. Dok se grah grijao, otišla je do kupaonice i pogledala desni. Još su krvarile kad bi jezikom pritisnula zube. Bilo je to od stresa, rekao joj je zubar. Zatim je otišla probuditi muža i natjerati ga za stol da večera.

Za dva dana, dok je grabljala prijevod jedne turističke web-stranice, sjedeći za uredskim stolom čije su obje strane štatile dvije jednake kule rječnika i leksikona, nazvali su je na mobitel i rekli da nije ušla u drugi krug, ali da će njezin životopis zadržati za eventualne buduće natječaje. Vijest joj se razlijepila po licu kao sirovo jaje. Osvrnula se da vidi je li tko od kolega primijetio grimasu. Prekapala je po zakucima memorije i vagala svoje odgovore. Ne, nije bilo ničeg osobitog osim tih trupova koji su zapeli za oko zato što ih je spomenula nekoliko puta. Tri puta. Zamislila je ženu s pulta kako sa psihologom zamišljeno stoji nad tim trupovima. Što će s njima? Ne mogu ih zanemariti. Kamo da ih smjestite? U sklonost prema zlostavljanju suradnika? Mogla je nanizati laži, kišobrane i šešire koje uopće nije vidjela na slikama, ali koji bi znanstveno dokazali da je normalna. Grizući se, zapiljila se u poster na zidu s dva zelena brijega i kućicom u pozadini. Izgledali su kao... „Katarina, što ti je? Bijela si kao kreč“, rekao joj je ravnatelj firme Davor. Grmalj od dva metra koji nije bio u stanju zgaziti žohara, a kamoli naplatiti potraživanja na vrijeme, pa je Katarina često zvala dužnike na vlastitu inicijativu. Okrenula se i rekla da je sve u redu. U glavi joj je lebdio obris koji kao da je iščupala s papira na zidu, a ona dva brijega uopće nisu niti sličila trupu.

Sljedećih dana stala je zapažati slike trupa na raznim nevezanim mjestima, kad je autom išla na posao s Knežije prema Centru i natrag, pri odlasku u dućan i banku, tijekom subotnje ekskurzije na tržnicu. Obično bi je zaskočile kad bi o njima najmanje mislila; krošnje drvoreda u kvartu ispreplele bi trup premrežen krvnim žilama, bočica parfema u Kozmu imala je oblik trupa, nečija pljuvačka na izlogu raširila se i nalikovala na trup. Lokva kišnice na asfaltu, potpuno asimetrična, izgledala je Katarini kao da bi mogla prikazivati trup ako bi

jednoj njezinoj strani dodali malo vode. Kod kuće je naznake torza primjećivala svaki put kad bi joj u vidokrug uletio tamnocrveni kauč na kojemu je Tomo navečer drijemao pred televizorom — savršeno kompaktan i dvokrilan. Naposljetku, jedne joj je srijede, dok je hodala ulicom, iznenada pao tlak, a pred očima joj se smračilo. U zadnji čas strovalila se na klupu na tramvajskoj stanici i noge nesvjesno ispružila kao da je kod kuće. U toj tami pred očima miješala se crvena s crnom poput oblaka zasićenih olovom što se polako premještaju po nebu i na kraju poprimaju oblik iskrzanih užarenih pluća, ramena i žila. Kad je malo došla sebi i pred sobom ugledala polukrug zabrinutih tuđih lica, pomislila je da smjesta mora naći nekog psihologa.

Treba li opterećivati Tomislava? Već je bio prilično uzrujan što Renata nije htjela razgovarati s njima. Davala je naznake komunikacije jedino u krajnjim slučajevima, kad joj je trebao džeparac ili se opravdavala zbog loših ocjena. No ako bi je Katarina pitala što želi za ručak, odgovarala bi da joj je svejedno, a ako bi Katarina inzistirala, zatvorila bi se u sobu. Na Tomislavove štosove, pa zatim podbadanja, nije uopće reagirala. Najčešći odgovor na pitanja bio je: „Niš.“

„Bi li me nazvala da završiš u zatvoru?“ pilio ju je Tomislav. Renata je samo preokrenula očima pa je ostalo nejasno je li apsurdna pomisao da završi u zatvoru, pitanje bi li u tom slučaju nazvala oca ili uopće ideja da Tomislav s njom želi razgovarati. Katarina je sa simpatijom primjećivala da Tomo, koliko god ga Renatino ponašanje živciralo, ne može prestati i stalno zapodijeva razgovor iznova.

Na internetu je Katarina našla nekoliko privatnih psiholoških ordinacija i na brzinu se odlučila za jednu u Mesničkoj, na putu od Squanta do Knežije. Naručila se za testiranje i zakazanog ponedjeljka pobjegla iz ureda ranije. Kao opravdanje Davoru je dobacila: „Oprosti, ali stvarno žurim“; on je zaustio da spomene još neke prijevode koje bi trebalo pregledati, no ona je klisnula iz Petrove i za dvadeset minuta bila kod Psi-Holistike u haustoru na početku Mesničke, gdje su vozači ipak pazili kako voze jer je to bio centar grada, pun pješaka i policajaca. Uspela se bijelim stubištem čija je boja loše prikivala njegovu starost i leptiraste pukotine. Pozvonila je na trećem katu, a otvorila joj je mlada žena s vjeđama nalik na kriške lubenice, koja ju je zatim bez riječi uputila u prostoriju za razgovore. Katarina se razočarala shvativši da je novi test jednak onomu koji je polagala u prevoditeljskoj agenciji: iste da-ne pitalice, isto precrtavanje, zacijelo iste Rorschachove mrlje. Na brzinu je odradila prva dva dijela. Kad joj je psihologinja počela pokazivati karte s mrljama, Katarina je nastojala uočiti što raznolikije stvari i to joj je donekle uspijevalo s

kukcima, lišćem, gazelama, kutijama, rastvorenim knjigama. Međutim, na kraju je broj ugledanih trupova debelo prevladao.

„Što to znači?“ procijedila je Katarina.

„Ponavljanje trupa? Ne znam, mogu vam dati okvirno mišljenje o cijeloj ličnosti, ali za ovako specifične stvari morali biste se obratiti psihoterapeutu“, rekla je psihologinja.

„Možete mi nekog preporučiti?“

„U sklopu našeg savjetovaništa radi jedna psihoterapeutkinja, a mogu vam napisati i adresu jedne druge privatne.“

Prvu seansu zakazali su joj za četvrtak, za tri dana, a rezultate psihološkog testiranja obećali poslati poštom.

Rezultati su stigli u srijedu. Katarina se bila uplašila da će Tomo prije nje uzeti poštu i vidjeti otkuda joj šalju pismo pa će se morati opravdavati zato što svoje probleme ne dijeli s njim. Međutim, on je bez riječi omotnicu ostavio pokraj njezine torbe. Kad je ostala sama u dnevnoj sobi, Katarina ju je rastrgala i brzo stala čitati. Pisalo je da je izrazito nesigurna, da joj je slika o sebi katastrofalna, gotovo potpuni čemer, i da je sklona tumačiti stvari kroz bolesti. Pisalo je još niz procjena koje su Katarinu toliko frapirale da je odlučila ne ići onamo na psihoterapiju. Pa oni nisu normalni, kakve bolesti, mumljala je i bijesno kuhačom okretala juneći gulaš što se krčkao na štednjaku. Nit mi je itko bolestan, nit se bojim da će oboljeti... Koji šarlatani...

„Mama?“ dozvala ju je Renata koja je sjedila za stolom.

Kako mogu pisati takve gluposti zbog onih par pitanja i onda čovjeka još bacati u debru...

„Mama!“

„Molim?“ prenula se Katarina.

„Prolijevaš gulaš.“

Po bijeloj plohi štednjaka raširilo se nekoliko smeđih mrlja, granica svake je krivudala i tvorila nepravilan mali torzo.

Psihoterapeutkinja se zvala Vanja i djelovala je prilično distancirano. Ali možda je to bila

samo Katarinina ideja da bi terapeuti morali biti puni razumijevanja. Klinička hladnoća svejedno ju je potištila pa je suzdržano odgovarala na pitanja. Imala je 42 godine, da, službeno je stara, u braku je petnaest godina i ima isto toliko staru kćer. Sa svojim ocem vidi se par puta godišnje, mama joj je umrla. Radi kao prevoditeljica, plaća je loša i skoro svaki dan mora raditi prekovremeno pa traži novi posao.

„Kad ste posljednji put imali snošaj?“ upitala je Vanja.

Katarina se zacrvnjela. Prošlo je više od godine dana otkad se pohvatala s Tomom.

„Masturbirate li?“ pitala je dalje terapeutkinja.

„Ha?“

„Da li se samozadovoljavate?“

„Ne.“ Bilo joj je neugodno. Hoće li joj sad ova naći feler u tome što već godinu dana nije svršila? Zato ona vidi trupove naokolo?

„Zašto ne?“ nastavila je Vanja.

„Kriste...“ pomislila je Katarina, a onda je rekla: „Ne da mi se.“

„Biste li htjeli ostvariti snošaj s mužem?“ pitala je Vanja dalje. Katarina je pomislila kako joj se ne da voditi ni taj razgovor. Onda je ipak razmislila. Logičan bi odgovor bio „da“, voljela je Tomu, dobroćudnog, trbušastog medvjeda. S muževnim licem i lijepim rukama. Ali nije osjećala želju. Seks sam po sebi nije nužan, ne toliko koliko ljudi inače smatraju. Vjerojatno je došlo do nekog zasićenja spolnim odnosom koji će se kad-tad obnoviti. Brak nije pravocrtna linija.

Vozeći nakon seanse prema Squantu, Katarina je ponovno bila uzrujana. Zar se psihoterapija i danas sastoji od freudovskih stereotipa? U osnovi svakog problema je seks? Kad je stigla, živčano je sjela u stolac i bacila torbu u kut stola. Budući da je tri minute bez prekida lupkala olovkom po papirima, Davor joj je prišao i stavio joj ruku na leđa da je smiri i pita što se dogodilo. Trgnula se u stranu i ispustila olovku. Davor je također ustuknuo: „OK, OK...“ Onda je ona priznala da je počela tražiti novi posao, jer u Squantu spada s nogu. Davor je odgovorio da je razumije i da bi rado zaposlio još nekoga, ali nije u mogućnosti. Zapravo, takvu odluku od nje očekivao je mnogo ranije. Katarina nije bila sigurna bi li Davor doista zaposlio još jednu osobu kad bi firma bila u boljem stanju, ali je znala da Squanto stoji loše i

da svaki mjesec balansira između preživljavanja i bankrota. Prebacila se odjednom na priču o trupovima, no Davor nije mogao hvatati tako brzo: „Ček, ček... samo malo... ne kužim... sama si se išla testirati?“

„Ma neću više ići tamo na terapiju“, pričala je dalje Katarina.

„Zašto bi uopće išla na terapiju? Pa sve je u redu.“

„Da otkrijem zašto u svemu vidim torzo.“

„Ma, ženo božja, Rorschachove mrlje su zastarjela metoda. Pa ja u svemu vidim sise. Da me pitaš što vidim na ovom“, pokazao je u Squantov cjenik na stolu, „rekao bih ti sise, a na ovoj olovci opet sise!“

Katarina je odlučila zaboraviti da je uopće išla na razgovor za posao. Mora se prvo usredotočiti na uspostavljanje prijašnje svakodnevice, reda koji je bila izgubila. Psihoterapija je posve sporedna stvar. Uostalom, sama si je proizvela potrebu za njom. Da se nije toliko zajapurila zbog odbijenice, trupovi joj vjerojatno uopće ne bi padali na pamet. Uostalom, imala je obavezu prema obitelji; zbog Katarine su stvari kako-tako funkcionirale. Izdržala je u tom filmu nekoliko tjedana, krpajući jutro s večeri. Trudila se čitavo vrijeme što manje gledati oko sebe, ali tjeskoba je rasla i na kraju ipak dosegla granicu izdržljivosti.

Na novom sastanku Vanja je prešla sa seksa na obiteljsku povijest i Katarini je laknulo. U narednim seansama ispričala je gdje je i kako provela djetinjstvo, pa mladost, kakav joj je brak, što osjeća prema Tomislavu, što prema Renati. Sve te ispovijedi nisu bile ni po čemu posebne, izgledalo je kao da nema što reći i da joj je život bio i više nego uobičajena, prozaična priča. No njoj je postalo lakše otkako je pričala o sebi. Izrekla je sve što je smeta — na poslu, kod Tomislava, kod Renate i pitala se naglas vidi li stvari pogrešno. Neizdrživa napetost je splasnula i oni trupovi više nisu djelovali toliko prijeteće. Jednom prilikom Vanja je htjela da detaljnije opiše trup koji joj se ukazuje.

„Vidim ono što je ispod kože. Pluća, žile, crvenu mrežu žila.“

„Što pritom osjećate?“

„Strah.“

„Strah od trupa?“

„Strah za njega. Osjećam da je ranjiv, da ga je lako ozlijediti.“

„Lakše nego druge dijelove tijela?“

„Možda ne lakše...“ zamislila se Katarina, „ali on je češći cilj napada. Kad se nekoga želi ubiti, puca mu se u prsa, ne u noge.“

„Mislite, na tom mjestu je lakše oduzeti život?“

„Da, to je mjesto gdje prebiva život“, blebnula je i odmah pomislila da je stvarno poludjela.

„Života ne bi bilo ni bez glave“, rekla je Vanja.

„Da, ali htjela sam reći da je trup mjesto na kojemu se život ne skriva. I kad je čovjek potpuno miran, kad se ukoči, trup se vidljivo miče zbog disanja. On pokazuje život, podsjeća nas da smo živi.“

„Dakle, trup je za vas simbol života?“

„Ma ne. Simbol“, skoro se podsmjehnula. „Na tom mjestu su emocije. OK, proizvodi ih mozak, ali kao da izbijaju na površinu iz trupa, trup je kao neki prividni epicentar. U tom smislu, to je ključni dio čovjeka. Tim dijelom izražavamo srdačnost i ljubav jer njime grlimo...“ Katarina se raspričala. Palo joj je na pamet da ona ne grli Renatu, a Tomislava još manje. Zamislila je zagrljaj s mužem i osjetila se nezgrapno, kao da nikad nije vodila ljubav. Zapravo, izmicala bi se kad bi Tomislav pružio ruku prema njezinoj dojci.

Vanja je šutjela.

Katarina je osjetila krivnju pa je rekla: „To je dio koji treba čuvati, osjetljiv je.“

„Tko vam je rekao da je osjetljiv?“

„Nitko. Osjećam tako“, rekla je Katarina i pomislila kako cijelu seansu govori samo o osjećajima. Njezina mama je pak prečesto pričala o osjećajima, ne bi dala pet para za racionalnost. I osmjeivala se, stalno, do kraja. Ležala je u krevetu i smijala se kad bi ugledala Kaću. Katarina se jedva sjećala tih slika, kao kakvih nejasnih piktograma, i toga da mamu nije smjela grliti kad je stadij bolesti bio konačan.

Vozila je kući dok su pokraj nje šibale siluete predmeta, prebrzo da bi ih mogla promotriti i odvojiti jednu sliku od druge. U vožnji sve se kaleidoskopski spajalo i raspadalo, kao i tijela u

ljubavi i smrti. Barokna kazališna zgrada stopila se s okolnim parkom i preobrazila u Zeleni val pun glasnih automobila, a on se rastočio na Rooseveltov trg s cvijećem i Klaićevu s parkirnim mjestima, visoki skupi hotel jeftinog sjaja i mnogo stabala raštrkanih po pločnicima. Na putu prošla je pokraj ulice u kojoj je bila agencija gdje su je testirali prvi put. Tad joj je psiholog, uvodeći je u sobu, bio položio ovlaš ruku na leđa, a ona se izmaknula u stranu. Uspevši se do stana, otključala je vrata i sudarila se s Renatom koja je bila na izlasku. Renata je zaustila da nešto kaže, ali Katarina ju je preduhitrila i stisnula u nesiguran, početnički zagrljaj.

CRVENE KOCKE ZA KROV

Darija gleda kroz prozor kako niz osvijetljenu Vlašku brzaju mračne zgrade, naliječljene jedna na drugu, sive i smeđe, prljave i obložene patinom od smoga. Pod u tramvaju je prljav, vlažan i crn od bljuzgavice. Stalno ga gaze noge u mokrim čizmama i cipelama koje prenose bljuzgavicu naokolo, od sjedala do sjedala. Niskopodna četvorka staje na Iblerovom trgu, otvara vrata i u polupuni tramvaj ulaze dvije žene i jedan mladić. Jedna žena je nepočešljana, prosijeda i prljava. Odjeća joj je stara, loše sparena. U rukama nosi dvije Konzumove vrećice pune plastičnih boca. Nakon nekog razmišljanja žena sjeda točno preko puta Darije, ne gledajući je, a vrećama dodiruje Darijina koljena. Kosa joj je zamršena i suha, raspuštena pada po naslonu sjedala. Darija je promatra i razmišlja kad je zadnji put oprala ruke. Ima li baš sad menstruaciju i jesu li joj na rukama trunke krvi preostale od mijenjanja uloška. Okrene glavu i pogled joj pada na mladića koji je također ušao. Pod oko njega moka je od crnog snijega što je donio sa sobom. Mladić u ušima ima slušalice i sluša elektro muziku na mobitelu. Ne gleda u poplavu pod nogama. Kad je zadnji put drkao? Muškarci u njegovoj dobi masturbiraju svakog dana. Je li oprao ruke nakon toga ili ih je samo obrisao? Je li ostavio stanice sperme na rukohvatu za koji se upravo drži? Darija se sjeti kako je prije par godina ostala zapanjena otkrićem da neki ljudi ne peru ruke nakon mokrenja jer si „ne pišaju po rukama“. Zasvrbi je vjeđa, ali se odupre porivu da se počee. Tramvaj staje kod Petrove crkve, u blizini bolnice gdje svakodnevno vade krv. Možda je nekome tko je vadio krv maloprije pala kap-dvije na tlo na putu iz bolnice, možda je netko drugi ugazio u krv i donio je na cipelama u tramvaj. Darija pokuša misliti o toplom krevetu kod kuće, kako se navečer ušuška u njega i gleda filmove na trećem programu. Na Kvaternikovom trgu ulazi horda ljudi. Darija gleda treba li se kome ustati. U tom bi slučaju isturila trbuh, na njega položila ruku i glumila trudnicu. Mlađi dio putnika po ulasku počne mobitelima surfati internetom i ona se posrami jer ju je vrijeme pregazilo. Na Facebook se ulogirava na poslu i kod kuće, s računala. Mail također ne pregledava na mobitelu. Začuje da netko kašlje i zamišlja kako čestice sline putuju zrakom pokraj drugih putnika sve do nje i njezinih očiju, nosa, usta, onih izloženih dijelova tijela sa sluznicom. Ne smije otvoriti usta. Ima problem s desnima koje pri svakom pranju zuba krvare. U jednom trenutku uhvati je panika: što ako čestice sline onog čovjeka dopru do njezinih osjetljivih desni? Po stoti put preplavi je strašna spoznaja da joj desni nisu otporne. Zubarka joj je rekla da to nije ništa neobično, ali Darija svejedno brine, zamišlja, stvara scenarije u glavi u kojima joj desni popuštaju pred napadom tuđih bakterija. Okrene glavu prema prozoru i uroni u mrak.

Stanicu iza Kvatrića iziđe i skrene u ulicu desno. Hodajući, izbjegava zelene kontejnere sa smećem što spokojno stoje kod svakog ulaza. Putem gleda u tlo i zaobilazi ispljuvke koji na zemlji odolijevaju vjetru. Neki su pomiješani s rastopljenim snijegom pa se ne mogu razaznati. No zaledit će se i bakterije će umrijeti. Ili neće umrijeti? Neke bakterije vjerojatno prežive i u ledu. Ali ništa joj ne može biti; nikome se nije dogodilo ništa strašno od hračka na podu. Ljudi normalno žive na tim zapljuvanim ulicama već stotinama godina. Dode do ulaza broj dvadeset i pritisne kvaku laktom. Na zidu piše: „Molimo, zaključavajte vrata haustora.“ Ne obazire se i grabi stepenicama do trećeg kata pazeći da ne dodirne rukohvate. Vrata preko puta njezinog stana se otvaraju i glavu promoli susjeda Marković. Sijeda je, a kosa joj je rijetka kao dlake na rukama.

„Dobar večer, Darija, jeste zaključala vrata?“

„Jesam, jesam“, odgovori ona rujući po torbi i tražeći ključeve.

„Jer, znate, mogu nas pokrasti. Jeste vidjela kak su na Jelačić-placu postavili eksploziv?“

„Da“, kaže Darija. „Zaključala sam vrata.“ Nalazi ključ i okreće leđa gospođi Marković. „Do viđenja.“

U stanu je mračnije nego vani. Darija u hodniku nazre troja vrata i staru komodu za cipele koju nikad ne otvara. Pali svjetlo. Žarulja na stropu bljesne, a njoj se učini da može vidjeti kako se fotoni razliježu zrakom. Škiljeći se izuva. Cipele stavlja sasvim u kut i onda se još jednom suočava s ključnim pitanjem treba li ruke oprati sad ili kad se presvuče u kućnu odjeću? Ako ih opere sad, zaprljat će ih ponovno dok će oblačiti trenirku jer će ih dotaknuti stopalima. Ako ih opere poslije, znači da će se oblačiti prljavim rukama. Umorno odlučuje učiniti to i prije i poslije presvlačenja. Oprat će ih samo nakratko da joj se izlizana i crvena koža ne ošteti još više.

U kupaonici istisne pozamašnu količinu tekućeg sapuna iz bočice i stane trljati. Pri ispiranju na pamet joj padne mogućnost da je prstima dodirnula dno lavaboja, kamo odlazi sva prljavština, sve ono loše i gadno što ne treba dirati, što joj može nauditi i što se vrti udesno iznad odvoda gotovo čitavu minutu prije nego što će nestati duboko dolje. Natače si novu dozu sapuna. Ispravši ruke, pomisli da ih nije dovoljno oribala. Ponovno natače sapun. Pere, trlja, ispire, natače, trlja, ispire. Nakon dvadeset i trećeg pranja umorno se okreće prema ručniku i razmišlja koji kraj smije upotrijebiti jer se sjeća da je ujutro jednim dijelom ručnika obrisala zrcalo iznad lavaboja. Zrcalo ne smije dirati jer dok pere ruke, sva ona prljavština

koja odlazi s vodom i sapunicom prska po njemu. Pokuša racionalizirati situaciju: što može biti loše na zrcalu? Što joj mogu bakterije na zrcalu? Ništa. Baš ništa. Tad pomisli da je stvarno dotaknula zrcalo, one bijele pjegice koje su ostale na njemu od prskanja, pa opere ruke još jednom. Naposljetku tromo iziđe iz kupaonice i laktom zatvori vrata.

Sjeti se da nema šećera i da bi trebala u dućan, ali sad se već presvukla u trenirku i uspješno oprala ruke pa niti ne pomišlja otići. U dnevnoj sobi svali se u fotelju koja se odazove škripanjem. To je bakina fotelja, kao i sve ostalo u stanu. Pogleda ruke. Crvene su, a koža na njima čini joj se tanka. Je li moguće da si je tolikim pranjem stanjila kožu? Što ako sad bakterije budu mogle prolaziti kroz nju? Ne smije se zaraziti, ne smije, ne smije. Guši je u grlu dok pokušava ostati prisebna. Uključi televiziju i okrene RTL-ov program koji vrti humoristične serije. Ne smije se zaraziti.

Darija ne zna točno zašto je opsjedaju iracionalni strahovi i sulude pomisli koje njezina sestra naziva strahom od udarca meteora. Katkad razmišlja o razlogu i prisjeća se što su joj rekli psihoterapeuti, njih nekolicina koje je posjećivala. Možda ih je pokrenuo šok kad joj je tata umro prije šest godina, a zatim godinu dana kasnije baka. Toliko je otprilike trajala njezina neprekidna jeza, vožnja od jedne do druge stanice na kojima se mijenjao samo izvor prijetnje, a osjećaj je ostajao isti. Kad se nije bojala da će se zaraziti, mislila je da je već zaražena i da bi se trebala liječiti. Na internetu je čitala o simptomima Creutzfeldt-Jakobove bolesti koju uzrokuju prioni, posebne bjelančevine u zaraženom goveđem mesu. Ne mogu se ubiti ni pečenjem, preživljavaju vrućinu od 80 stupnjeva. „Kravlje ludilo je stvar prošlosti, bluno!“ govorila joj je sestra. „A ni tad nije bilo sigurno što se točno događalo.“ Svakog dana, iz sata u sat, Darija se nosila s mišlju da će je dotaknuti neka nasumična čestica tko zna čega, oduzeti joj zdravlje i sve što ima, obilježiti je kao bolesnu i stoga nepodobnu za društvo. Sjetila se da je na bolesti pomišljala i prije tatine smrti. Ali ne toliko, ne toliko.

Tatina smrt nije zatekla samo nju. Iznenadila je mamu, Tihanu i baku. Dobio je moždani udar kad je autom išao na posao. Na semaforu se upalilo zeleno svjetlo, a on nije krenuo. Vozač iza njega zasjeo je na trubu, a zatim ga zaobišao, usput mu pokazujući srednji prst. Zatrubili su i drugi vozači pa je nakon nekog vremena došao policajac i otkrio da tata ne diše.

Darija se nije sjećala trenutka kad su joj rekli da je umro. Nema pojma što je tad radila i kako je reagirala. Sjeća se samo mučnine koja ju je počela pratiti, neodređene težine što joj se navalila na leđa i pograbila je. Tad je već godinama bila živjela u Zagrebu, a kad je u novinskoj redakciji gdje je odnedavno radila zatražila slobodne dane da ode u Labin na sprovod, znakovito su je pogledali: nije tu ni pola godine, a već bi šetala okolo.

U Labinu su je dočekali kao i svaki put: napola srdačno, napola hladno. Ona polovica srdačnosti dopirala je od sestre, hladnoću je osigurala majka. Činilo se da će Darija nastaviti bakinu tradiciju jer ni ona nije razgovarala s mamom. Baka ju je bila prekrížila u startu jer je mama tatu odvela iz Zagreba. Tata je na studentskom ljetovanju bio upoznao mamu, neko se vrijeme s njom dopisivao, pa se ponovno našao s njom i na kraju preselio u Labin. Postao je provincijalac radi jedne provincijalke. Baka to nije mogla pregrmjeti; rogoborila je protiv mame, nabrajala joj felere, a onda se ljutila kad je mama ne bi nazvala da joj čestita Uskrs. „Nikad me nije pozvala k sebi“, rekla je nekoliko puta. „A bogami ne bih ni otišla u tu vukojebinu.“ Dariji naravno nije smetalo što se rodila u Labinu, smetala ju je samo mamina ravnodušnost. Mučan osjećaj kad uđeš u kuhinju, a ona sjedi za stolom i rješava sudoku ne dižući pogled, kao da samo čeka da se makneš. Nije se sjećala ni kad je mama postala ambivalentna, možda kad joj je Darija rekla da ide studirati u Zagreb ili kad joj je rekla da će ondje ostati i da će stanovati kod bake ili možda kad ju je mama uhvatila kako joj krađe novac iz novčanika. U nekom je trenutku stupio na snagu prešutni dogovor da se više ne priča; i više se nije imalo što reći.

Darija se sjeti sestre. Sanjala ju je ponovno neki dan. Igrale su se i od kocaka gradile kućice. Kuće su bile obično raznobojne, žutozelene, plavobijelocrne, a crvena boja se čuvala za krov. Uzme telefon i okrene broj. Na drugoj strani javi se mladenački glas. Dariju obuzme toplina, želja da iscijedi iz sebe svu milinu, pretoči je u telefonsku žicu i pošalje u Dalmaciju na tu jednu jedinu adresu. Tihana je deset godina mlađa i studira njemački u Splitu. Zajedno prvo obave pristojan, regularan razgovor, a kad se uvjere da je sve u redu, počnu si dobacivati uvrede i izraze nježnosti istovremeno, potkubavati se i hvaliti i oslovljavati gnjusnim nadimcima od milja.

„Žabo moja bezobrazna“, rekla je Darija.

„Sekica smrdljiva“, nastavila je Tihana.

Naposljetku, Tihana je upita želi li razgovarati s mamom. Darija ne želi. Uvijek bi je to pitala na kraju razgovora. Zato što se nadala da će se Darija i mama pomiriti? Iz pristojnosti? Iz inercije? Vjerojatno reda radi jer nije mala stvar zaboraviti majku.

Godinu dana nakon tatine smrti umrla je baka kod koje je Darija živjela. Svekrva koja nije htjela razgovarati sa snahom, snahom koja joj neće doći na sprovod. Neće morati jer je muž već umro. Negdje u jeku spoznaje da je ostala sama u gradu, u stanu punom starog namještaja i tepiha što se raspadaju, Dariji su na pamet počele padati ideje o krhkosti

ljudskog tijela.

Odlazi u kuhinju i radi sendvič od tosta i sira. Razmišlja bi li u njega stavila narezane kisele krastavce: kupila ih je tek jučer i nije sigurna jesu li bakterije na staklenci u međuvremenu pocrkale. Sjeti se da u donjem pretincu frižidera ima rotkvice s tržnice pa ih izvadi i nareže. Poslaže ih na sir i poklopi šnitom tosta. Jedući, pomisli na tržnicu i na silne ruke koje su prije nje dirale rotkvice. Pokuša taktikom: rotkvice su oprane. No taktika propada kad se sjeti da to ipak ne znači da su sve bakterije uklonjene. Pa nisu oprane deterdžentom, zaboga! Zatim se pokušava umiriti govoreći si da su kupljene još prije tjedan dana. No neke bakterije žive mnogo dulje. Suznih očiju Darija se vrati u kuhinju i baci napola pojedena sendvič u smeće.

U kupaonici na četkicu za zube stavi pastu pa počne četkati zube i desni. Iz usta joj ispadaju bijele grudice pjene. Iščekuje. Napokon, nakon minute pojavljuje se prvi krvavi ispljuvak, zatim drugi. Zubarka je rekla da nema parodontozu, nego da mjesto koje krvari mora masirati, ali što Darija više masira, to ide više krvi. U jednom trenutku stane i pogleda u ruku punu crvene pjene. Obuzima je samosažaljenje i neizmjerena tuga, osjeća da će se zaraziti, to joj je dano, predodređeno, specijalna sudbina samo za nju. Očajna ispere ruke i sjedne na rub kade. Razmišlja kako je njezinim prijateljima život lagan, kako nemaju ovakvih briga, kako žive od danas do sutra ne brinući se, ne razmišljajući, kako im život klizi kao niz travnatu, sklisku padinu, ravnomjerno uz pokoju grabu. Zašto Dora ima savršenog dečka koji je voli i zašto oboje imaju siguran, odlično plaćen posao tako da si mogu priuštiti putovanja u Las Vegas i Tokio? Zašto je Morana tako lijepa i uvijek fenomenalno odjevena iako nema veliku plaću? Darija ode u spavaću sobu, u trenirci legne u krevet i pokrije se poplunom.

Ujutro zvoni alarm na mobitelu. Bunovna skida trenirku i oblači traperice i majicu. Zatim pere ruke jer je oblačeći hlače stopalom prešla po njima i odlazi pojesti müsle. Na pola puta do kuhinje shvaća da nije dobro oprala ruke i vraća se u kupaonicu. Nakon dvadeset minuta u kupaonici, odlazi na posao jer više nema vremena za doručak. Na stanici čeka četvorku ili dvanaesticu. Redakcija gdje radi kao novinarka u rubrici Fétiche nalazi se blizu Ciboninog tornja, koji je nekad bio lijep, ali sad izgleda kao leglo štakora. Žena pokraj nje hripavo se nakašlje pa se Darija makne u stranu, no na desnoj strani krajičkom oka ugleda kako neki čovjek pljuje. Osjeća se bezizlazno. Zašto je ta budala morala baš tu pljunuti? Zašto je uopće morao pljunuti? Otkuda ljudima ta navada da pljuju po cesti? Pljuješ li po stanu? Ne. Pljuješ li na poslu? Ne. Kog vruga onda pljuješ kad iziđeš? Dolazi tramvaj i Darija bijesno ulazi gurnuvši dvije starice ispred sebe. Mora naći sjedaće mjesto, kad bi ostala stajati, morala bi se primiti za rukohvat, a poznato je da su rukohvati u tramvajima nešto najprljavije poslije

kontejnera za smeće. Nasreću ugleda slobodan stolac i progura se do njega. Na sjedalu nasuprot njoj sjedi momak, zacijelo srednjoškolac, koji prstom grebe đon tenisice. Darija to promatra i razmišlja o blatu kroz koje je tenisica prošla, o sivim lokvama i tuđim ispljuvcima, o osušenoj mokraći koju je neki vrli građanin izbacio iz sebe skrivajući lice u kutu zgrade. Kako taj dečko bez ikakva straha može vući prste niz đon i kako to da mu ništa neće biti? Kad je već tako, zašto ona misli da bi njoj nešto bilo? Mogla bi i ona dodirnuti vlastiti đon. Krene rukom prema njemu, a onda je preplavi užas. Bakterija će joj s đona ući preko kože u krvotok i kazniti je za tako slobodnu gestu. Zašto bi njoj moralo nešto biti? Pravedne kozmičke sile, u koje nije vjerovala, kaznit će je za nebrigu i nemar. Ili za zloću? Za ravnodušnost prema majci, nebrigu za sestru, nedostatak ljubavi prema pokojnoj baki. Ponekad joj se čini da je daleko gora od drugih ljudi. Baka joj je išla na živce bezbrojnim pitanjima i potpitanjima pa se Darija obrecivala, a nekad se pravila da je ne čuje. Prilazi joj prosjakinja u dvadesetima i prima je za ruku, mrmljajući molbe kao mantru. Darija nagonski drekne i istrgne ruku iz blagog stiska. Prosjakinja se povlači. Na sebi nosi prljav ružičasti prsluk i zelenu majicu poderanu na laktovima. Već je skrenula pozornost s Darije i dira druge putnike, no ona vrti film o prljavštini što je s prosjakinje prešla na nju, na odjeću, na tanku kožu na rukama, a sad je napada i svladava. Mogla je pričekati drugi tramvaj, ali tko zna bi li se u njemu našao kakav smrdljivac koji bi se naslonio na nju, ne pazeći, ne razmišljajući. Na Trgu je uvijek velika razmjena ljudi: jedna horda izlazi, druga ulazi. Darija još nije raščistila sa sobom je li to dobro. Neki koji su možda bili bolesni izašli su, ušli su drugi koji su također možda bolesni. Ljudi se tiskaju jedni o druge, oni na ulazu guraju ove koji su već ušli. Ona spazi staru krupnu ženu kako joj se približava pa smjesta izbac i opusti trbuh te još svine kralješnicu prema naprijed. Položi dlan na nabrekli trbuh i malko se ispruži u sjedalu. Nakon pet minuta primijeti da je stara žena nekako mlo promatra.

„Koliko ste dugo?“ upita je ova.

„Sedmi mjesec“, odgovori Darija.

Žena se raznježi: „Divno je to. Neka vam je zdravo.“

Netko se naginje preko Darije kako bi dohvatio primjerak Jutarnjeg ostavljen pokraj sjedala. Muškarac stane listati novine čije stranice vise dva centimetra ispred Darijina lica i podrhtavaju pri vožnji. Najradije bi mu iščupala papire i pljusnula ga. Tramvaj je prešao u jureću fazu pa zanaša ljude, a Jutarnji se opasno približava Darijinu licu. Skrene kod Ciboninog tornja iz Savske u Ozaljsku i stane zajedno s novinama. Darija napokon siđe i krene prema redakciji, gledajući u pločnik i zaobilazeći ispljuvke. Prijeđe veliko križanje

puno prljavštine, pljuvačke i smoga, koji vjerojatno sadrži i druge osim kancerogenih tvari, pa uđe u zgradu na početku Ozaljske i uspne se stepenicama ne dodirujući zidove.

Ured joj je zbijen, pun papira, dijeli ga s dvjema novinarkama. Nema mnogo zajedničkog s njima, ali žene su u redu. Zbog vlage sa stropa u kutu pada boja, ali se Darija tješi da je taj kut na dijagonalno suprotnoj strani od njezina stola. Sjeti se dana kad je došavši na posao ugledala Tamaru kako stoji na njezinu stolcu u cipelama i krpom pokušava dosegnuti paučinu na stropu. Suspregnula je užas, a kad je Tamara sišla sa stolca, sjela je na rub glumeći ravnodušnost. Tamara je za svojim stolom i jede čips. Punih usta nudi Dariju i ona uzima par komada. Osmjehuje se Tamari i gleda kako dira tipkovnicu, a zatim ruku uvlači u vrećicu s čipsom. Tamara joj kaže da će danas po nju doći dečko pa će ga Darija upoznati. Darija se još jednom osmijehne. Na oči joj pada mrak.

U novinskoj agenciji Flash News počela je raditi prije dvije godine, prešavši onamo iz druge redakcije. Uskoro će biti godišnjica otkako je dobila bolje radno mjesto, trebalo bi to proslaviti; ali ona je sva prijateljstva zapustila, a prijatelje udaljila od sebe stalnim pitanjima o bakterijama, izlučevinama, prljavštini i mogućnostima zaraze. Jednom kad je s Dorom razgovarala o masturbaciji, Dora joj je rekla: „Znaš li ti kakvo je olakšanje prestati razgovarati o bakterijama s tobom?“ Darija je prestala nazivati prijatelje i nalaziti se s njima jer su joj izlasci iz kuće bili vrlo naporni. Zahtijevali su presvlačenje, opetovano pranje ruku i suočavanje s vanjskim svijetom. Mogla je nazvati Doru ili Moranu, ali one bi je pozvale van umjesto da dođu k njoj, a onda bi Darija morala još jednom reći ne i sve bi se opet vratilo na staro, na početak ciklusa. Postala je stereotip: stalno se ponavljala, a nije mogla prestati. Toliko puta su joj rekli da se mora suočiti s time, pružiti otpor, pokazati nekakvu reakciju. Ona je odgovarala da pruža otpor, ali da drugi to ne primjećuju jer joj ne uspijeva. Nije joj nikako polazilo za rukom i sad je već bila preumorna za reakcije. Više joj se nije dalo.

Kod kuće nazvala je sestru u Labinu i provela večer pričajući s njom. Tihana je bila njezino „Zlato“ od djetinjstva: peglala joj je pelene, hranila je voćnim kašicama, igrala se s njom, vodila je iz vrtića kući, pričala joj prije spavanja priče o pelikanima i žabama, pomagala joj s domaćim zadaćama i objašnjavala kako treba izgledati lektira. Premda, radila je sve to na brzinu, da se što prije vrati vlastitim zanimanjima. Sad je mislila da je Tihana jedini vrijedan dio njezina postojanja.

Prije spavanja pere ruke da bi bile čiste dok pere zube. Umorna je i nervozna. Ne uspijeva ih oprati kako želi. Nakon prvog pranja čini joj se da je dodirnula slavinu koja je nužno prlja jer ju je bila dirala prljavim rukama kad je puštala vodu. Ponovno sapuna ruke i ispire ih.

Ovaj put dodirne kosu prije nego što obriše ruke. Ne zna zapravo je li to kobno, ali odlučuje ih ponovno oprati. Ritual se ponavlja, ide bez granice, bez opcije odmora i zaustavljanja, spiralno se proteže u beskonačnost koja bi bila loša i kad bi je Darija dosegla. Nakon pola sata bole je leđa, iskrivila se stojeći pogureno nad lavaboom i trudeći se da ne dotakne ništa sa strane. Pogotovo ne zrcalo, samo ne zrcalo! Pere ruke i zbog zrcala, jer ono ne šalje samo Darijinu sliku, nego i kapljice prljave vode što tijekom pranja padnu na njega. Već dvadeset i peti put pere ruke i hvata je očaj besmisla, osjećaj beskorisnosti takvog života, ogorčenost na druge koji su sretni, koji žive normalno i dobro im je i s tom prljavom vodom. Sjeti se prijateljice Jasne, onedavno udane i trudne. „Nadam se da ste sretni! Nadam se da uživate u svojoj sreći!“ dere se i bjesomučno briše ruke i tad se sjeti da je dio ručnika prljav, da je njime brisala zrcalo i da joj je trud bio uzaludan. Opet sapuna ruke. „Budite si veseli i sretni. Jebeš to što meni nije dobro!“ Sapuna je ostalo malo, tek za još jedno pranje pa Darija izlije i to na ruke te ih ponovno opere. Mahnito obriše ruke i iscrpljena krene u spavaću sobu. Legne na krevet i plače.

Te noći ponovno sanja kako se igra sa sestrom. Tihana ima šest godina, a Darija šesnaest. Tihana je njezina „Sreća“ i „Sunce“. Sjede na podu u Tihaninoj sobi i grade toranj od Legokocaka. U sobi je vrlo svijetlo jer se sunce razlijeva kroz široke prozore. Tihana je revna i predana, ali dodaje kocke pogrešne boje. Toranj je crnobijel, a Tihana na njega stavlja raznobojne dijelove. Darija joj kaže neka to ne radi jer će toranj biti ljepši ako je napravljen od dviju boja. Tihana šuti i prstom grebe hlače kao da želi s njih odstraniti neku mrlju. Igraju se dalje. Nakon nekog vremena Tihana opet doda pogrešnu boju. Darija joj govori povišenim glasom da ružičasta ne ide u crnobijelu građevinu. Zna da je to Tihanina omiljena boja, ali ako su toranj već napola izgradile crnim i bijelim kockama, nema smisla na njega stavljati roze kocke. Tihana gleda u pod. Darija je pita: „Pitanje je želiš li se igrati ili ne?!“ Tihana tiho odgovara da želi. Uzima kocke druge boje i polako stavlja uz toranj. Darija osjeća kako joj se diže tlak. Tihana čeprka po kutiji s kockama pa joj nudi crvene kocke za krov. Darija gubi živce i vikne da joj se ne da igrati. Ustaje, izlazi iz sobe i tresne vratima.

STANICA NA CESTI

Udarci noževa i vilica odzvanjali su u savršenoj kakofoniji, omeđenoj zidovima velike prostorije u kojoj su rasli tamnocrveni tapecirani stolovi. Razgovor se komešao kroz zrak, valjao se amo-tamo, ponekad nalik na riku zvijeri, ovisno o raspoloženju slušatelja. Djeca su rukama grabila kajganu i trpala je u usta, a ostaci jaja prijanjali su im uz obraze ili padali na pod. Natalija je prolazila između stolova i gledala treba li što maknuti te se usput nasilu osmjehivala uplakanoj djeci. Prazne tanjure i čaše odnosila je na šank za kojim se perilica već napola napunila. Uniformu boje cigle danas ujutro je opet umrljala, kad je, idući na posao, ispljunula krvavu slinu koju joj je vjetar zalijepio za rame. Zato su ih i napravili takve: ciglene, tamnocrvene da se ne bi isticao kečap. Službene cipele su je žuljale. Oduvijek joj je trebalo vremena da se privikne na nove; stopala bi joj oticala, a žuljevi se stvarali na petama i jagodicama. Cipele su bile dio uniforme i trebala je biti zahvalna što na poslu ne mora trošiti vlastitu obuću.

„Ej, curo!“ doviknula je žena sa stražnjeg stola. „Dodaj mi još jednu salvetu!“

Malo dijete u njezinom krilu sasvim se umrljalo slatko-kiselim umakom i trackalo je stol žućkastim ručicama. Natalija je požurila do šanka i donijela nekoliko crvenih salveta. Žena ih je uzela bez riječi i stala brisati dječje obraze. Natalija je htjela s Raviolom podijeliti kako joj je nevjerojatno koliko su neki gosti neljubazni, ali nikako nije nalazila vremena. Bio je sat ručka i sva su mjesta bila zauzeta.

Raviola je bila prva s kojom se upoznala i među njima najsrdačnija. Ostali su bili nekako odsutni, nezainteresirani, jer kad dođeš na takvo mjesto, zna se da nećeš dugo ostati. Bila je to samo stanica. Zašto bi se trudili oko kolega? Sol, stolu broj šest nedostaje soljenka. Radila je ponedjeljkom, srijedom i petkom poslijepodne, a utorkom i četvrtkom ujutro; današnja joj je smjena završavala u 15:00. Tad treba još samo prebrisati pod i može se utrpati u tramvaj. Još dva sata posluživanja neosjetljivih ljudi pa pospremanje džumbusa; Raviola će napraviti obračun i zaključati prostorije.

Kad dođe kući, strovalit će se u krevet i neće se dizati do šest. Ako joj pođe za rukom, sjest će za stol i učiti za završni ispit. Bio je za nekoliko mjeseci i imala je vremena još pet puta ponoviti financije. Pred ispit će ih nemilice iščitavati, a kad ga položi i postane dipl. oec., poslat će životopis na svaki oglas vezan za financije. Imala je plan. Postaneš pripravnik u

sektoru neke banke ili štedionice i položiš pripravnčki ispit. Nakon nekoliko godina dobrog rada promaknu te u voditelja financija, a na kraju možda doguraš i do direktora financija i radiš smislen, odgovoran posao. Nije bila izgubljena poput svojih vršnjaka koji i pet godina nakon diplome neće biti sigurni što točno žele raditi u životu.

Tramvajska stanica bila je blizu restorana, sazidanog od zagasitocrvene cigle na čijem je vrhu stajao natpis: „BTD“, kratica za Brzo, toplo, dobro. Iz zgrade se izlazilo u manju ulicu i zatim skretalo nadesno, na široku prometnicu kojom su neprestano išla vozila. Natalija je pretrčala cestu, šibnuvši između dvaju auta, i uskočila u tramvaj. Kad je krenuo, BTD se izgubio iza Zagrebačke banke, Croatia osiguranja, autopraonice Dupin i dugog niza nepovezanih radnji što su se svejedno sjatile jedna do druge. Prije deset godina sigurno nitko nije znao, a kamoli planirao, da će te zgrade biti zajedno; a sad su tu, bez ikakvog povoda za bliskost. Nataliju je obuzeo jak umor kao svaki put poslije posla pa je prestala pratiti objekte kroz prozor i zavalila se u stolici. Na par metara od sebe vidjela je kako starija žena okreće glavu u potrazi za slobodnim mjestom. Mladić pokraj nje nije se dizao sa sjedala. Sklopila je oči i slušala automatski glas koji je najavljivao stanice.

Sutradan je u jedan sat stajala pred ogledalom i vezala kosu u rep. Crvena uniforma lagano je prijanjala uz tijelo i sezala do štrkljavih koljena. Sa stropa je padala boja, ali sad nije imala vremena nazvati vlasnika stana. Obula je cipele i jurnula na tramvaj. Kad je stigla, u BTD-u je još bilo mnogo gostiju. Graja je opet udarala o prozore, odbijala se o njih i vraćala u obliku velikih zvučnih mjehura koji bi te načas obuhvatili, a zatim ispljunuli. Ona je brzo odložila torbu u prostoriji za osoblje i priključila se gusjenici konobara koji su kuhali, nosili jela i pribor, i čistili. Bilo ih je duplo više kad je bila smjena pa su se gurali, svejedno pazeći da ne udare jedni o druge dok nose tanjure s juhom. Radna atmosfera i nije bila poticajna pa je Natalija ubrzo upala u kolotečinu naizgled timske, a zapravo samostalnog rada čiji se sudionici nisu međusobno gledali. Dovikivali su narudžbe bezizražajnim glasom, ne pazeći gdje se nalazi osoba koja ih prima. Nataliju su posebno živcirali pojedini nabusiti gosti kod kojih je morala ispipati ispravnu metodu ophođenja, a koji osoblje nisu gledali u oči, kao da ih nisu smatrali ljudima. U 18:00 restoran je ostao gotovo prazan. Potpuna suprotnost slike koju je davao u 14:00. U kutu je sjedio jedan par i, držeći se za ruke, nijemo si piljio u oči. Raviola je iza vrata prostorije za osoblje pokušavala s police dohvatiti svoju staru uniformu manjeg broja, jer je mislila da je smršavjela.

„Molim te, dušo, možeš mi pridržati stolac dok se penjem? Strah me da se ne prevrne“, rekla je. Natalija je primila drvene noge i, dok se Raviola protezala prema polici, ugledala njezine

čipkaste crne gaćice što su sezale do pola guzice. Ostatak dupeta, fino zaobljen, bubrio je pod suknjom. Natalija se glasno nasmijala.

Raviola je dobacila odozgo: „Pa kaj?“

„Ma ništa, smiješno mi je što znaš da ti vidim dupe i baš te briga.“

„Pa neću se opterećivati glupostima, dušo. Nije to ništa što nisi već vidjela.“

„Ali mogla bih ispričati dečkima.“

„Može. I objavi na Twitteru.“ Raviola je isprobala uniformu i zaključila da ipak nije smršavjela, barem ne dovoljno.

Dok su bile u prostoriji za osoblje, u restoran je ušla starija žena u dugačkoj pletenoj vesti i papučama. Sjela je za stol pozadi, uz veliki prozor, i stavila torbu na stolac pokraj sebe. Nalaktila se na stol i zagledala kroz staklo čiji je pogled sezao preko široke dvosmjerne ceste, kojom su uporno jurili auti i tramvaji. Natalija je prišla i upitala je što želi naručiti. Žena se okrenula i pogledala ravno kroz nju. Zatim je odmahнула rukom. Natalija nije znala što bi trebala učiniti. Raviola se našla pokraj nje i šapnula joj: „Pusti je. To je redovita ludača. Dolazi ovamo svake srijede u ovo doba i priča sama sa sobom.“ Natalija se osvrnula i vidjela da doista nitko od konobara ne obraća pozornost: Tomica se zadubio u Sportske novosti, Adela je tupo sjedila za šankom i njihala nogama, Dominik je brisao stolove.

„Zna li šef za to?“ upitala je Natalija.

„Ne zna. Ako slučajno dođe baš u vrijeme kad je ona tu, možemo se praviti da je vidimo prvi put i da smo je baš namjeravali izbaciti.“

„Zašto je jednostavno ne otjerate? Da tako poželi sjesti gdje drugdje, izbacili bi je istog trena.“

„Nikom ne smeta. Samo sjedi i melje gluposti. A i ne dolazi u vrijeme kad je navala, tako da nije važno.“

Starica je doista nešto tumačila. Činila je to usrdnog izraza lica i s toliko uvjerenja da je Nataliji načas bilo žao što joj je trud uzaludan. Pomislila je da danas na ulicama vidi mnogo više ludih ljudi. Kad je bila mala, nije bilo toliko tih... nije znala kako bi ih nazvala.

„Koliko dugo već dolazi ovamo?“ upitala je Raviolu.

„Uf, nemam pojma. Dulje nego što sam ja ovdje, a ja konobarim tu već tri i pol godine.“ Ostali su bili noviji i nezainteresirani.

U pet minuta do devet, pred zatvaranje, starica se digla i otišla. Raviola je napravila obračun, Natalija je prebrisala pod pun mrvica i komadićaka hrane. Posuđe su stavile na mjesto i krenule prema staklenom izlazu kroz koji je prodirao mrak, miješao se sa svjetlom i gušio ga.

U ponedjeljak prijepodne došao ih je pogledati vlasnik. Njušio je diskretno po blagovaonici i oko šanka, tobože se zanimajući za osoblje. Raviola ga je nagovarala da pojede ručak; na meniju je kao specijalitet, i jedno od glavnih jela svakog božjeg dana, bila pohana svinjska lopatica. Dovikivala mu je: „Pa sjednite, odmorite malo“ i pravila grimase kao glumci u reklamama. Kad je vlasnik otišao, postavila je jednadžbu: „On glumi da se brine za radnike, a ne stanje restorana; mi zauzvrat glumimo da ga želimo lijepo ugostiti, a ne otjerati. To je obostrana poslovna nepodnošljivost. Nešto što bi trebalo unijeti u rječnik.“ Iako je završila ugostiteljsku srednju školu, Raviola je znala nanjušiti kako funkcioniraju pojedini ljudi. Uz to stvarima je pristupala flegmatično i u tri godine koliko je radila u BTĐ-u izbjegla svaku potencijalnu svađu sa suradnicima i gostima. Natalija nije znala bi li joj se divila ili je pospremila u ladicu mumija kojima je sve svejedno.

Iako su Dominik, Adela i Tomica ostali jednako blazirani, a gosti je živcirali, Natalija se prilagodila poslu, jer diplomski ispit nije bio besplatan. Naučila je gdje stoji određeno posuđe, kako se uključuje perilica za suđe, kad smije, a kad ne smije uzeti pauzu. Prozori su se prali jednom tjedno, pod dvaput na dan. Za izgled uniforme bio si sam odgovoran i ako bi se poderala, morao si je nositi krojaču.

Kako je vrijeme klizilo, ponovno je došla srijeda, a s njom u sedam navečer starica u pletenoj vesti. Starica se smjestila na isto mjesto u pozadini i zagledala kroz prozor. Papuče su joj bile pohabane, đonovi neravnomjerno ugaženi. Iz njih su virile tanke, žilave noge pune pjega koje su potom nestajale pod zimskom smeđom suknjom. Sjela je uspravno, kao da zna da bi je netko mogao zapitati što tu radi. U restoran su ušle dvije žene i pogledom skenirale restoran u potrazi za slobodnim stolom. Natalija je prevrnula očima jer ga nije bilo. Prišla je separeu gdje je sjedila starica i htjela je otjerati grubljim zahtijevanjem narudžbe. No kad se približila, čula je da nekog u nešto uvjerava, ruku položenih na grudi: „Moraš to znati.“ Starica je pogled usmjerila u jednu točku i nije ga micala, kao psihotičar uvjeren da je u opasnosti. Osjetivši zazor, Natalija se odmaknula.

„Zašto dolazi uvijek srijedom?“ upitala je Tomicu dok je nosio prljavo posuđe. On je slegnuo ramenima. „Daj, molim te, tolko je tih luđaka. Kam bi stigo da razmišljam zaš neki radi ovo ili ono. Neki dan sam na cesti vidio tipa kak stavlja najlonske vrećice na glavu, jednu po jednu, sve dok ih nije stavio barem dvajst. Onda nije niš vidio pa je hodao s ispruženim rukama. I otkud da ja sad znam kaj se njemu događalo u glavi?“

Natalija je promatrala kako žena tumači nešto vrlo važno i ozbiljno, suzdržano gestikulirajući. Često se zagledala u jednu točku pri čemu bi joj pobjegao osmijeh. Zapravo, tu nije bilo čudnih pokreta, neubrojivih reakcija, iznenadnih promjena u raspoloženju. Žena je izgledala kao da priprema ulogu u nekom igrokazu i vježba dramski tekst.

Ipak, tijekom njezinog boravka u restoranu nije bilo prožimanja dvaju svjetova. Ljudi su sjedali dalje i zaobilazili je kad bi išli na zahod. Zaudarala je i bila odjevena kao beskućnica: u poderanu izbljedadju vestu, košulju koja je s vremenom vjerojatno bila dobila patinu i te papuče koje čovjek ne bi nosio ni po kući. Jednom prilikom kad je izlazila iz restorana Natalija joj je rekla da joj je ispalo pet kuna iz džepa. Starica ju je pogledala bijesnim, uplakanim očima i zalupila vratima. „Izgleda da imaginarni frend danas nije došao“, Natalija je zakolutala očima.

Proljeće se nastavilo uz povremene ulete hladnog vremena koji bi čovjeka zatekli unatoč vremenskoj prognozi. Sve slobodno vrijeme Natalija je učila o javnim financijama. Okretnost na poslu je također napredovala iako joj to nije značilo ništa. Vješto je nosila toranj tanjura, uspijevala je popamtiti narudžbe i usput razmišljati što će raditi kad ode odande. Tijekom ljeta šef je banuo dva puta i uspio ih uhvatiti s pokvarenim vodokotlićem.

„Taman smo ga mislili zamijeniti“, rekla je Raviola s patničkom grimasom kajanja.

Početkom jeseni Tomica i Adela dali su otkaz i otišli na drugo radno mjesto, a došla su dva nova momka. Natalija je položila diplomski i počela tražiti posao u struci. Ispipavala je teritorij u bankama, štedionicama, osiguravajućim kućama i, općenito, većim tvrtkama. Sve to vrijeme starica u vesti i papučama nije propustila nijednu srijedu prirediti predstavu. Natalija bi se zagledala u nju, u taj usrdni način govora i sjetan pogled; čudio ju je žar kojim je žena nekog nepostojećeg uvjeravala u nešto i količina uloženog truda radi nečeg što nije bilo moguće.

Natalijino neprekidno praćenje poslovnih oglasa i slanje molbi naposljetku je počelo davati bolje rezultate od odbijenica. Imala je dogovor za tri razgovora za posao unutar dva tjedna.

Kod kuće je panično ponavljala podatke iz računovodstva i surfala netom tražeći stvari koje bi je mogli pitati. Napravivši jedne večeri stanku, u Google je ukucala „BTD“ i adresu. Izlistao je nekoliko stotina linkova uglavnom s drukčijom adresom, većinom vezane za reklame, svečana otvorenja, priredbe i slično. Pregledavala ih je, otvarala nove stranice te naposljetku na dvadeset i nekoj došla do novinskog članka: „Velika nesreća kod BTD-a. Dvojica mrtvih“. Pisalo je kako su dva prijatelja u devet navečer izišli iz BTD-a gdje su večerali i dok su čekali tramvaj na stanici, u njih se zabio kamion čiji vozač je izgubio kontrolu nad vozilom. Ostali su na mjestu mrtvi. Vlasnik restorana rekao je da su došli oko sedam sati i ostali do samog zatvaranja. Nije ih znao iz viđenja.

U srijedu je Natalija očistila zahodsku školjku u restoranu, oprala tanjure, čaše, šalice, obrisala pod i gledala prema vratima. Nije bilo mnogo gostiju, a jedan par je premjestila sa staričinog mjesta na drugo rekavši da je ono rezervirano. Gledala je kroz prozor u ljubičast suton i mjerila siluete koje su se približavale vratima. Stara žena došla je kao i obično. Ne gledajući oko sebe, sjela je u svoj separe i uzdahnula. Natalija joj je donijela kakao i rekla da kuća časti. Zatim je kriomice sjela u susjedni separe.

„Mislila sam ti nešto donijeti da ti ne bude hladno. Već je jesen i mogao bi nazepsti. Moram doći vidjeti tvoj novi stan, a nikako da se dogovorimo. Stalno odgađam jer me bole noge. Ali glavno je da si zadovoljan. Nisam sigurna hoću li ove godine saditi peršin i celer. Zaboravljam polako pa onda i biljke ne zalijem. Ustvari... htjela sam ti reći da te jako volim. Nemoj to zaboraviti.“

Natalija je pustila Raviolu da ode prije nje. Pomela je pod, a zatim nakratko gledala kroz veliki prozor na ulicu. Zatvorivši restoran, polako je prešla tu široku cestu kojom su svakodnevno jurili kamioni, bez svijesti o tome, i na stanici preko puta restorana ušla u tramvaj. Ponovno se zagledala van. Noć je progutala ulicu kao kakva mitska neman. Pratila je kako zgrade idu sve brže unatrag, Croatia osiguranje, autopraonica, pekarnica, studio za masažu, nečije dvorište, nečija kuća, sve te objekte međusobno potpuno nepovezane koji su se nekim slučajem našli zajedno. Slučaj koji je određivao sve pod pokroviteljstvom sasvim ravnodušnog svemira. S uličnih svjetiljki svakih nekoliko sekunda na prozore su skakali snopovi svjetla, uzaludno jer prosvjetljenja nije bilo.

KRONIKA OBIČNE MLADOSTI

Pokraj kreveta na kojemu sjedi je metalan stolić s čašom narančinog soka. Ljerka uzima čašu; nagnuvši je, ledena lavina cijedi joj se niz vruće grlo i pravi pustoš u želucu. Ispit je bio iz glagolskih vremena i kondicionala. Stavlja pred sebe nov ispit i kreće dvadeseti put ispočetka. „Koji kondicional je iskazan u rečenici: Bio bi razgovarao s ocem da je želio.“ Ispit je Mirelin. Mirela je djevojka s kojom se nitko ne želi družiti, koja često smrdi po znoju i ima problem s prehranom. Njezini je kolege iz razreda zovu Orka. Orka im odvrća pokazujući srednji prst ili im psuje majku. Ne kinje je zapravo zbog debljine koliko zbog nedostatka smisla za humor. Ispit je loše riješen, gotovo da nema točnog odgovora. Ljerka promatra kako se svjetlo igra na parketu. Poslijepodnevne šare kreću se po podu nestalno kao vrapci.

U osmom razredu osnovne i Ljerka je imala problem s težinom. Jela je kad god je našla slobodno vrijeme, tijekom stanki za učenje, i pritom čitala knjigu ili strip. Kad bi se vratila iz škole, odmah bi krenula prema frižideru. Što prije, to bi se ranije opustila. Otvorila bi ga i uzela sir, šunku i kisele krastavce i napravila si četiri sendviča. Ili bi podgrijala ono što je mama ostavila za ručak: pileći gulaš ili varivo od graška s komadićima piletine.

Bila je sredina devedesetih. Stanovala je u centru Zagreba, prepunom starih stanova čiji parketi su bili crni i masni od prljavštine što je prionula uz drvo, prastari, izjedeni prozorski okviri ravnodušno su puštali da s njih otpada boja, a zidovima su se rašljale crte gdje je bila popucala žbuka. U jednom takvom potkrovnom stanu Ljerka je živjela s mamom i tatom. Iz vlažne drvenarije na prozorima i vratima rasle su gljivice, a zidovi, zadnji puta krečeni sedamdesetih, bili su žuti od dima cigarete, što je značilo da kući ne možeš dovesti prijatelja jer će poslije cijela škola znati da živiš u rupi. U školi je bila dio nepopularnih, onih koji su uz učenje imali zadatak paziti kako se ponašaju. Jedan pogrešan korak i iz nekog kuta doletjela bi sočna uvreda, izgovorena s dugo iščekivanim užitkom. Kad je doviknula Dijani neka joj vrati tehničku olovku, Stipe joj se iskreveljio u lice: „Šuti, ružnobilja!“

Ljerka je doista bila ružna otkako se udebljala; ili je možda ipak samo ona to mislila. Kad se promatrala u zrcalu, vidjela je široko lice s velikim, isturenim obrazima koji su se povećavali proporcionalno s vremenom promatranja. Još u nižim razredima bila se ponašala kao muško i nosila kratku frizuru, a sad je prestala paziti kako se oblači, jer je to bilo uzaludno kao i

bilo kakav napor da izgleda bolje. Bilo bi smiješno obući majicu jarkih boja koja bi joj istaknula lice ili bijelu majicu koja bi istaknula trbuh. Velik broj odjevnih predmeta svjesno je zaobilazila.

Zbog velikih grudi hodala je pogrbljeno da se što manje ističu. Hrvoje joj je dobacivao: „Sise ti se objesile!“ Htjela ih je utopiti u sebi, izbrisati ženskost. Htjela je da kao svi dečki može luđački skakati po razredu, vikati, hodati po klupama i pričati glasno da baš svi čuju. Kad je bila manja, nije se igrala s lutkama, nego s čekićem i čavlima, daščicama i žicama od čega je pravila kućice za gumene figurice Paje Patka, Mikija, Ježurke. Kad su joj bile narasle grudi, mama joj je dala dva vlastita rastegnuta grudnjaka koji nisu ničemu služili i više je nije pitala za prsa. Dojke su visjele i padale svaka na svoju stranu. Ona koja je obratila pozornost bila je Anka, tatina prijateljica s faksa.

„Ljerka, jel se ti to držiš tako pogrbljeno zbog grudi?“

Ljerka je osjetila kako joj krv juri u glavu. „Neeeeeee... Ne, ne. Ma kakvi“, odgovorila je.

„Sigurno? Jer nemaš se čega sramiti.“

„Ma ne, nije zbog toga. Ni ne kužim da sam zgrbljena.“

Anka je ostala u nedoumici.

Tata je bio dizajner i radio u donekle uspješnoj firmi, no sam nikad nije dobio neko osobito priznanje niti napredovao u poslu. Na fakultetu je bio učio povijest umjetnosti i imao je oko za lijepo. Jednom je ispričao Ljerki da su, kad je polagao test inteligencije na razgovoru za radno mjesto, prilikom objave rezultata prozvali njegovo ime da vide tko je taj genijalac. Ljerki je u nekoliko navrata pokušao pokazati kako bi se trebala oblačiti pa joj je kupio haljine i suknje, ženske pulovere pastelnih boja koji su izgledali kao ručni rad. Kad bi ona navukla neku od tih haljina, izgledala je kao golema, debela lutka za djecu u opravici što joj je jedva pokrivala dupe. Jedina suknja koju je pristajala staviti na sebe bila je dugačka isprana crna krpa. Osim nje, nosila je crne majice pune rupa na krajevima rukava što su nastajale grickanjem za vrijeme školskog sata. Tatin je ukus bio skroz neukusan. On joj je govorio: „Ne drži se pogrbljeno.“ „Kakva ti je to poderana majica?“ I smatrao je da iznad svega žena mora biti ženstvena. Ni njezina muzika mu se nije sviđala. The Cure nisu valjali; ako liče na klaune, valjda tako i sviraju. „Kad si ti čuo kjurovce?“ mislila je. Bauhaus je za njega bio kopija nekakve građevinske udruge. Je li poslušao barem jednu njihovu pjesmu?

Kad je Ljerka, još štrkljavo derle, išla u šesti razred, rodio se Tin; crveno stvorenje plavih očiju koje ju je poprijeko gledalo. Ljerka bi ga uzela u naručje, a on je lamatao ručicama i pljuckao. Za Ljerku bio je najljepše dijete koje je vidjela u životu. OK, puno je lijepe djece, ali Tin... To je to što se može dobiti od ljepote. Kad je malo narastao, ponosno ga je vozila u kolicima Zrinjevcem, između platana i ljudi koji su zastajkiivali da vide to malo čudo. Jednom joj je neki tip dobacio: „Je li tvoje?“ Osjetila je kao da su joj opalili šamar.

Ljerki se činilo da je u tom mutnom i zbrkanom razdoblju Tinove prve godine mama postala čudna. Sad više nije išla na posao i imala je cijeli dan na raspolaganju, ali je samo nosala Tina u naručju i plakala. Nekad bi ga zaboravila nahraniti pa bi uskakao tata, uzdišući i praveći grimase. Mama je često plakala i bez Tina. Sjedila bi u sobi na kauču i piljila u prazno; ugasle plave oči postale su vodenaste i rastakale se niz lice. Tin bi sjedio u kinderbetu pokraj nje, jednom se ručicom držao za ogradu, a drugom mahao i glasno tumačio, pričajući cijelo vrijeme sam sa sobom.

U sedmom razredu postalo je važno po povratku iz škole zaletjeti se do frižidera i vidjeti što je novo unutra. Ljerka bi našla majonezu, paštete, kulen, prešanu šunku i topljene sireve. Ne opravši ruke, uzela bi jogurt ili vrhnje koje bi posolila i pojela s kruhom. Nakon toga namazala bi na kruh majonezu iz vrećice i pojela tri šnite, osjećajući nešto slično sreći. S vremenom je nakon takvog ručka osjetila da može jesti još pa bi pogledala što je mama izvadila iz zamrzivača. Ako bi našla grašak s piletinom ili pohane šnicle, navalila bi na to. Ako bi na štednjaku bilo varivo od mahuna, nalik na močvaru, vratila bi se frižideru. Popunjenost je bila bolja od manjka. U osmom razredu sadržaj frižidera više nije bio dovoljan. Ljerka je tamanila sve što je našla: po dvadeset dekagrama salame, isto toliko gaude i podravca, po dva jogurta i cijelu pileću paštetu. Iako je bila nesređena, mama je bila dovoljno prisebna da se zbog toga nekoliko puta izviče na nju. Ponašala se kao da jedino ona u stanu jede. Zar uopće ne misli na to što će jesti ona i tata? Zapravo, ne, nije mislila. Promijenila je taktiku i počela krasti sitniš iz maminog novčanika i kupovati vlastitu hranu. Novčanik je bio dugačak, smeđ, ofucan, imitacija kože. Nikad nije bio u torbi, nego se povlačio po stolu i kredencu u kuhinji, među starim Kviskotekama. U njemu je uvijek bila gomila nepotrebnih papirića, računa iz Dione i Žitnjaka, omota žvakaćih guma Efekta. Bila je ondje, umetnuta iza prozirne folije, i Ljerkina slika iz trećeg razreda. Nasmijano, bezbrižno crnokoso dijete. Nasreću, nitko nije posumnjao. Ljerka se često pitala kako to da mama uopće ne primjećuje nestanak novca. Pretvara li se? Zna li da joj uzima novac? Zašto je ništa

ne pita? Naljutila se na nju jer prava majka ne bi ravnodušno dopustila da joj dijete bude lopov.

Kraj osnovne škole Ljerka je izgurala maštajući o novom početku u srednjoj školi. Dotad će smršavjeti, pustiti da joj kosa naraste do struka i kupiti dugačku, usku crnu vestu koja će sezati do koljena i isticati joj mršavost. Bit će tajanstvena i kul. Drugi će tražiti njezino društvo, a ne obratno. I nitko neće znati da je bila ružna i debela.

Došla je srednja škola, a Ljerka je bila još deblja. Hrana u frižideru više joj ni blizu nije bila dovoljna za dnevne potrebe. Mama se na nju stalno derala jer bi u dva dana pojela ono što je bilo predviđeno za cijeli tjedan. „Uopće ne misliš na brata!“ urlala je. Istina, nije mislila što će brat jesti, mislila je kako utoliti vlastitu glad jer bila je jako, jako gladna. Na povratku iz škole skrenula bi u Dionu iza ugla. U maloj krcatoj trgovini na policama su se paketi tosta opasno njihali navrh tetrapaka sa sokom od rajčice. Sve te naherene namirnice poslagane jedne na druge izgledale su kao potencijalni odron. Škrinja sa smrznutim proizvodima služila je kao tezga. Prodavačice su dobro znale Ljerku; bila je redoviti kupac. Ona bi zastala pred frižiderom gdje su bili mliječni proizvodi i razmišljala hoće li uzeti sir Zdenka ili ABC, dva ili tri vrhnja. S police bi zgrabila dva paketa čipsa i jedan Kroki-kroket. Ljeti bi kupila litru sladoleda od lješnjaka i pistacije, jer taj je bio najjeftiniji, te još nekoliko sladoleda u kornetu, a zatim je jurišala kući, mršteći se na svako crveno svjetlo na semaforu. Iako je stan u to doba bio prazan, jer su mama i tata bili na poslu, a Tin u jasicama, ona bi ušla kriomice s blagom pohranjenim u ruksak i šmugnula u svoju sobu. Iz želuca je dolazio poziv za ispunjenjem, poput bankovnog kredita koji je trebalo platiti: ne podmiriš li ratu, sustav te ne pušta dalje.

Tata joj je nekoliko puta rekao: „Nemoj toliko jesti. Da smršaviš, bila bi ljepotica!“ A njoj bi na pamet palo kako je u sedam mršavih godina osnovne škole nije pogledao nijedan dečko osim Alena. Alen, tri godine mlađi Ankin sin, gledao ju je kao boga dok je objašnjavala da se u zračni pištolj ne stavlja samo puna patrona, nego i prazna ispred pune jer tako „opaljuje titovski“. Tata je očito mislio da je lako ne jesti, da je to potpuno proizvoljno; govorio je o tome kao kad nekome govoriš da zatvori prozor. Ako ne moram puno jesti ja, ne moraju ni drugi. Fantastična logika za nekog tko je ljude zadivio riješenim testom inteligencije. Valjda kad odrasteš uz mamu koja ti pegla košulje kao na traci i pazi da sve na tebi bude uredno, koja oko tebe trči i kad navršiš tridesetu, ispitujući te jesi li gladan i što bi htio za ručak, možda sam sebe uvjeriš da neke stvari dolaze same od sebe.

Ljerka je srednju školu provela skrivajući se. Kad bi hodala ulicom, mislila je da svi s gađenjem zure u nju pa je pritom najčešće sama gledala u pod. Imala je 75 kilograma i 165 centimetara, noge su joj donekle bile vitke, ali trbuh i grudi stršali su kao tri lubenice. Debljina je uvijek neprivlačna, razmišljala je, gledajući tijelo. Nema šanse da bi nekoga mogla privući pa se sama nije niti trudila oko izgleda. Prestala je prati kosu jer joj je čista izgledala presvilenkasta i njegovana pa se bojala da će netko pomisliti da se dotjeruje. Što se imaš uređivati kad si tako ružna? Što si umišljaš? Nije željela od sebe stvoriti još i klauna, rugobu koja se licka. Naglasila je muškobanjasto i grubo ponašanje. No čudila se kako njezinoj imenjakinji u razredu polazi za rukom biti ženstvena pokraj još veće debljine. Druga Ljerka bila je deblja, ali sva lepršava i nježna, bez trunke srama zbog izgleda. Usuđivala se ići k frizeru i zahtijevati posebne frizure koje je unatoč svemu ne bi nagrdile. Ljerka je naglasila svoj intelekt: nije lijepa, ali je zato pametna. Dečki u razredu prihvatili su je kao odličnu prijateljicu i zanimljivu osobu koja zna rastumačiti zašto je Marin Držić ipak jedan kvalitetan pisac, a ne derutni davež. Za vrijeme odmora boravila je s njima na hodniku i raspravljala o Jane's Addiction i Montyju Pythonu i hodnik je često odzvanjao od njezinog smjelog smijeha. Kad je trebalo dati ocjenu nekom filmu ili knjizi, pitalo se nju, a kad netko nije volio *Let iznad kukavičjeg gnijezda* tužili bi ga Ljerki na što bi ona odvrćala primjerenom grimasom. No nije izlazila. Ni u disko klubove, ni na pijanke. U kafićima ju je bilo sram pogledati konobaru u oči i narudžbu bi redovito izgovarala ispod glasa, mumljajući. Nije mogla gledati muškarca dulje od par sekunda: čovjek će pomisliti da joj se sviđa, a onda će sigurno osjetiti gađenje zato što privlači nekog tako neprivlačnog i ružnog. Skrivala je pogled, skrivala je neugledno lice, skrivala je velike grudi, veći dio komunikacije s ljudima svela je na igru skrivača.

Kad je upisala kroatistku i španjolski jezik na Filozofskom fakultetu, našla se u posve novom okružju. Aulom su brzali studenti, profesori, asistenti obuzeti transcendentnim poslanjem ili zaokupljeni razgovorima o upitnosti Nobelove nagrade za mir i podršci štrajku nastavnika. Nitko te nije odmjeravao niti zastajao da osmotri što носиš na sebi. Ljudi su bili u nekom filmu koji su furali bez obzira koliko neprohodan bio i zbog te bezbrižnosti bili su posebno lijepi, poput astralnih bića, prosvjetljenih do granice kad znaju da je sve materijalno bezvrijedno, osim možda pet kuna za kavu u kantini. Ljerka je tad težila 85 kilograma. Iznenada je na predavanju iz renesanse, doživjevši sublimno kod Petra Zoranića, shvatila da se više ne može nositi sa svojom ružnoćom. Ne na ovom mjestu, ne tu gdje ti daju toliku slobodu da budeš što želiš biti, a ona je željela biti lijepa. Više od svega željela je biti

lijepa. Nije se više mogla okretati od ljudi. Njezin instruktor iz matematike u srednjoj školi bio joj je rekao: „Zar ti misliš da si samo meso od kojeg si sastavljena? Da ti se tijelo sad razmrvi, misliš li da bi to bila Ljerka?“ A kako to, molim vas, biti više od toga kad te cijeli svijet doživljava kao zbroj stanica i atoma? Morala je na dijetu. Ali neće umjereno smanjiti unos hrane, jesti pošten doručak i polovicu ručka, a večeru preskakati, jer takva bi dijeta, s obzirom na njezinu kilažu, trajala dovijeka. Dijeta je morala biti što kraća i jača. Željela je smjestiti skinuti sa sebe taj *overall* sala i masti i izroniti kao sirena. Nekim algoritmom ispalo je da će se dnevni unos sastojati od dvije jabuke i čaše soka. Mama i tata uvjeravali su je da si čini loše. „Ne unosiš dovoljno vitamina u organizam. Bjelančevine ti fale.“ Govorili su zidu. Ljerka bi se izgladnjivala tjedan dana dok bi joj sat za satom glad rovala po trbuhu i u mozak slala signale: „GLAD! GLAD! GLAD!“ Nakon tjedan dana više ne bi mogla izdržati. U jednom trenutku glas u glavi bi umjesto „Glad!“ rekao: „Još samo ovaj put“ i ona više nije znala ni za dijetu, ni kilograme, ni izgled. Frižider je bio pun, u ostavi je bio slastan kompot od marelica, a u kredencu Milka s punjenjem od jogurta i čips s okusom paprike. Dohvatila bi prvi komad hrane koji bi joj došao pod ruku i halapljivo ga progutala. Nije bilo vremena da složi sendvič, nego je salamu, sir i kruh trpala u usta jedno za drugim i pohlepno žvakala. Radila je to manijakalno, kao u transu; ako bi zazvonio telefon, ne bi se obazirala, a prestala bi jesti tek kad bi se prežderala i kad ne bi mogla zakopčati hlače. U tom istom trenutku kemija u mozgu prevagnula bi na drugu stranu i ona bi umjesto želje osjetila beskonačan očaj. Pred njom bi se razjapio crni Tartar zbog upropaštene prilike, bezdan ništavila kao kazna za lakomost, povodljivost i nedostatak karaktera. Otišla bi u sobu i ondje šakom strugala po stolu dok je ne bi raskrvarila. Ili bi to činila nogom. Bilo je glavno da si nanese bol. Jednom je, poslije prejedanja, kad ju je obuzelo beznade, uzela metlu i iz sve snage drškom lupala po rubu kade. „Jebem vam mater svima!“ urlikala je. Metla je pukla napola. Krajičkom oka vidjela je kako se Tin prestrašeno odšuljao pokraj kupaonice i šmugnuo u svoju sobu.

Što je Tin bio stariji, Ljerka je postajala sigurnija da joj je on najdraže biće na svijetu. Stalno ga je promatrala: bio je tako pametan, smiješan i duhovit. Dolazila mu je u sobu da se igraju, međutim, njezina je zainteresiranost bila kratkotrajna. Igra bi joj brzo dosadila, a on bi joj počeo ići na živce. Tinove ideje o građenju tornja od slikovnica kosile su se s njezinima jer bi vidjela da će se njegov toranj odmah srušiti. Stala mu je naređivati što da radi i vikati na njega kad bi mu soba bila neuredna, kad bi našla nekoliko pari prljavih čarapa pod krevetom ili omot i ostatke čokolade iza ormara. Prilikom učenja matematike nije imala strpljenja pa mu je grubo otimala bilježnicu iz ruke da mu pokaže kako se računa.

Tata joj je govorio: „Da smršaviš, bila bi ljepotica.“ Od milja ju je zvao Debelo Galiko. Mamu

nije zanimala toliko njezina debljina, ponašala se kao da je Ljerka posve normalno građena. Tatina zanovijetanja nije čula, jer sve je manje slušala bilo što što bi on rekao. Možda zato što nju njezina majka nikad nije bila pitala je li dobro; u mamino doba podrazumijevalo se da je sve na mjestu. Mamu su više zanimali Ljerkini ispiti na faksu, kao što ju je prethodnih godina više zanimalo njezin školski uspjeh pa je dobivala kompulzivne napade panike vezane za neizvjestan ishod školske godine. Jedanput ili dvaput mama ju je tješila nakon prežderavanja; rekla joj je da od jednog pretrpavanja hranom neće ništa biti. Grčila ju je i privijala k sebi kao malo dijete, s neizmjernom ljubavlju, ali kad je vidjela da se obrazac ponavlja, odustala je.

Kad se Ljerka jedne subote prejela, nakon cjelodnevnog izgladnjivanja, mahnito je banula u zahod i gurnula prst u usta. Neko je vrijeme dražila nepce i uskoro je prvi val neprobavljene hrane sunuo u školjku. Ostaci jela pomiješani sa slinom pošpricali su je po licu. Ponovno je gurnula prst u usta, a oči su joj zasuzile. Ružičasta smjesa s komadima kruha i cikle izletjela je iz nje poput vode iz šlaufa. Još nekoliko puta i sve što je bila strpala u sebe plutalo je na zahodskoj vodi. Gusta prljavo roza tekućina osuta mjehurićima izgledala je kao ljekovito blato koje se puši. Ljerkini obrazi bili su slijepljeni, a oči suzne. Obrisala se toaletnim papirom. Promatrajući bljuvotinu, osjećala je da se spasila. Pustila je vodu.

Sljedeći put kad se prejela, ponovno je povratila. Tad si je rekla da to više neće raditi. To je bio zadnji put. Međutim, kad je nakon tjedan dana trebalo nastaviti ne jesti, a zatim otrpjeti prežderanost, nije imala snage. I ponovno je zauzela školjku, kleknuvši pred nju kao pred oltar.

U početku hrana je izlazila čim bi stavila prst u grlo. Niz njega su se slijevale boje i okusi, čevapi, keksi s mlijekom, štrudle od višnje, kremšnite, zapečeni pereci. Otkrila je da je najlakše povratiti sladoled. Kliznuo bi uz grlo kako je i ušao: glatko, bez naprezanja; tekao bi ždrijelom kao nježna krema. Ljerka nije mogla prestati kad bi povratila samo dio onog što je pojela, nego su sa želučanom kiselinom morali izići i posljednji komadići. Stezala je prazan želudac, napinjala se, gurala prste duboko u jednjak, tarući ih pritom o zube tako da su joj na zglobovima nastale rane. Izmorena, prestala bi kontrahirati želudac tek kad bi počeo izbacivati samo praznu, jetku kiselinu. Hrana koja je prije bila tako lijepa i poželjna da se Ljerka nije mogla suzdržati od halapljivog gutanja, poprimala bi u školjci svoj pravi izgled: gadne, smrdljive smjese sastavljene od škroba i šećera.

Prošlo je mjesec dana otkako je živjela zatvorena u paradoksu da se žuđena hrana pretvara u strano i neželjeno tijelo u trenutku kad postane tvoj sastavni dio. Međutim, njezini su

kilogrami počeli nestajati i premda je imala grižnju savjesti zbog povremenog nasilja, oduševila se kad je stala na vagu. Umjesto 85 imala je 75 kila. U ogledalu je također uočila promjenu: trbuh je bio manji, noge su bile uže. Sinula joj je spasonosna ideja da povraća dok ne dođe na 50 kila, a onda počne jesti umjereno. „Samo da se vratim na normalnu težinu i prestat ću ovo raditi, bit ću OK, dovest ću se u red.“

U Dioni u Gajevoj ulici, koja se križala s njezinom, kupovala je smrznute štrudle s marelicom, piroške i krafne. Na Dolcu je od preprodavačica uzimala čokolade, po tri komada za deset kuna (najbolji je bio okus karamele) i kekse koje je kod kuće umakala u mlijeko ili topao čaj od šipka. U dućanu podno tržnice nabavljala je pudinge od vanilije ili jagode što su odlično išli uz čokoladni sladoled i samu čokoladu. Kad je imala novca, kupovala je kuglice Raffaello i bajadere. Mama je kući donosila salame, čajnu kobasicu, gaudu, edamer, žemlje. Nakon predavanja stan je još bio prazan pa je Ljerka mogla namirnice slobodno poslagati na radni stol. Ako bi Tin bio kod kuće, rekla bi mu neka joj ne ulazi u sobu, jer nije imala ključ. Odmah zatim sjela bi i stala jesti, ne pomislivši da uzme tanjur. Jela je po tri hamburgera, brzo žvačući, jedva čekajući da kruh ode niz grlo pa da može uzeti sljedeću stvar, polovicu kutije keksa koje je nadijevala marmeladom, pet princess krafni kupljenih u pekarnici malo dolje u svojoj ulici, koje nije niti trebalo žvakati, kakvog li olakšanja, sve tri čokolade od deset kuna te tri šnite kruha namazanog ABC sirom i prekrivenog prešanom šunkom. Kad bi osjetila da je puna i da joj se hrana počinje gaditi, krenula bi u zahod. Ondje bi otvorila prozor da smrad bljuvotine ne ostane visjeti u skućenom prostoru, nagnula bi se nad školjku i napela želučane mišiće.

Nakon stotinjak izrigavanja napokon se dogodilo da hrana nije htjela van. Nije išlo. Napela je želučane mišiće još jače. Nije išlo. Napinjala ih je sve dok, iscrpljena, nije sjela na zahodski pod. Za deset minuta pokušala je ponovno. Naglo je uvukla trbuh i uzburkala sadržaj želuca. Hrana nije izlazila. Gurnula je ruku skroz do jednjaka i dalje naprežući trbuh. Poslije nekoliko minuta smoždena se svalila na pod. I to je bilo sve? Završetak uživanja? Gotovo je s prežderavanjem? Ponovno je obgrlila školjku i umorno gurnula prste u usta. Bezvoljno ih je zabijala u jednjak, a onda se kroz ždrijelo uz podrigivanje vratilo sve ono što je netom prije mahnito trpala u njega. Nakon nekoliko takvih trzaja umorno je sjela uz školjku i zurila u masnu žućkastu tekućinu koja je prionula za stijenke.

Uobičajilo se da se više upinje pri povraćanju. Više nije išlo glatko. Ponekad bi na zahodu provela sat vremena čekajući reinkarnaciju. Taj gubitak moći ju je izluđivao. Nestrpljivo je hodala uzanim hodnikom od kojeg se sastojao zahod i mahala rukama; čučala je naslonjena

na napuknute bijele zidne pločice; minute su prolazile. Uz to povraćanje je postajalo sve učestalije da bi se pretvorilo u svakodnevnu radnju. Ritual. Nije bilo više moguće gladovati jedan dan pa sutra nadoknaditi. Sad je žderala svaki dan i svaki je dan mršavjela. Izgubila je još deset kilograma.

Mami i tati ništa nije bilo sumnjivo. Štoviše, bili su zadovoljni pretvorbom. Kako to da ništa ne sumnjaju? Kako im nikad ne padne na pamet da je predugo na zahodu? Možda znaju, ali glume da ne znaju. Bila je mislila da će ablucije izvoditi mnogo teže, svatko normalan pomislio bi da nešto nije u redu. Je li moguće da znaju, a ništa ne govore? Da okreću glavu? Opet se naljutila.

Ljerka je tri para hlača odnijela krojaču na sužavanje. Slobodnije je išla ulicom, nije izbjegavala poglede. Ni pogledi nisu izbjegavali nju. Odlučila je pustiti kosu da raste. I više nije bila muško.

Sljedećih mjeseci dnevni raspored povraćanja se učvrstio. Ljerka bi provodila sate u zahodu dok iz sebe ne bi izvukla zadnju trunku hrane. Postalo je normalno gubiti beskonačno vrijeme, što se moglo provesti učeći, družeći se s Tinom, u kinu s prijateljima, bilo kako drukčije. Psihoterapeutkinja kojoj je mnogo kasnije krenula upitala ju je: „Znate li da si tako remetite ravnotežu elektrolita u tijelu?“ Ne tim riječima, doktorice, ali, da, znala je da si čini loše. Uz sve drugo, desni su joj krvarile vjerojatno zbog nedostatka vitamina. Bojala se da se nepovratno uništava i da poslije stvari neće biti iste, ali nije mogla prestati. U vrzinom kolu mršavjela je bez prepreka. Što je više mršavjela, to je više jela; što je više jela, to je više povraćala; što je više povraćala, to je više mršavjela. Iscrpljena bi klečala pokraj školjke gdje bi se u tamnožutoj smjesi na površini vode ljuljali prožvakani komadići pomfrita i pečenog pileta, i sluzave trake zelene salate. Često je promatrala bljuvotinu, kremastu masu ispunjenu djelićima tjestenine ili kruha, i osjećala podvojenost, olakšanje i sram. Kad bi drugi znali za njezinu tajnu, bi li se družili s njom? Sigurno bi je sažalijevali još više nego što su je žalili kad je bila prasolika. Kad bi samo znali tko se druži s njima — ona koja se upinje iz sve snage povratiti hranu, koja zato gura prste duboko u ždrijelo i siluje želučane mišiće. Jedanput, dvaput, triput... ne ide... četvrti put, peti put. Prima se za struk i mijesi trbuh da bi uskomešala unutrašnjost. Bućkuriš suklja iz nje kao jak mlaz iz tuša. Još jednom, treći put, četvrti put, peti... Nakon povraćanja slijedi osjećaj blažene praznine i srama. Lice i ruke su joj puni ljepljive bljuvotine i sline, a ona se osjeća čisto, kao da se ponovno rodila.

S dvadeset i dvije bila je uska, tanka, nosila je najmanji broj hlača, a često su joj i ti najmanji bili preširoki. Noge su joj bile kao grane orahova drveta, a opet lijepog oblika. Naučila je blago njihati uskim bokovima pri hodu i zabacivati ruku unatrag. Ne previše, tek toliko da oda počast ženstvenosti. Tamnosmeđa kosa dopirala joj je do ramena. Oči su joj ponovno oživjele i raširile se.

Još je bila bojažljiva i pitala se može li se svidjeti muškarcu. Bilo kojemu muškarcu. Jer ona nije imala nijednog. Svjetlana, kolegica sa španjolskog, hodala je s trećim dečkom. Znači da je spavala najmanje s trojicom. Mogla se zakleti da su dosad sve njezine vršnjakinje našle barem nekoga za jednu noć.

Osim sa Svjetlanom družila se s Martinom, također studenticom španjolskog. Martina je bila nasmijana deblja alternativka koja je, unatoč kilogramima, izgledala odlično u svojoj odjeći. Ljerka ju je zavidno gledala jer je tako dobro nosila tu debljinu, kao da je nema, bez skrivanja i pažljivih pokreta, tako dobro da je nitko na njoj nije primjećivao. I svi su se željeli družiti s Martinom; imala je taj duh koji Ljerka nije znala objasniti, a kakav je i nju privlačio. Martina se smijala situacijama kojima ju je svijet obdarivao kakve god bile — sve je bilo OK, život je super i nemoj sebe shvaćati preozbiljno jer ćeš gubiti vrijeme na gluposti. Na izlascima često bi završile u bogzna kojemu kvartu, u kući čijeg vlasnika nikad prije nisu vidjele, pa ni tad, i napušile se ili se napile kao zadnje pijandure. Travu ili šit imao bi kod sebe prijatelj pa bi obje savjesno uvlačile i zadržavale dim sve dok više ne bi izdržale. Izdahnule bi, supstanca bi ispunila kanaliće u mozgu, a one nakratko otupjele i zasmijuljile se jer, eto, sjede točno ispod ure na zidu.

„Polako ispuhuj. Ovako...” pokazao joj je na jednoj čajanci neki zgodan dečko koji je došao sa skinsima. Sjedili su sami u sobi gdje se puštala glazba. Upravo su se vrtjeli novi Rolling Stones i „Anybody Seen My Baby?” Složili su se da je pjesma dobra, ali ona na broju pet bila je najbolja. Petica je zaista bila sjajna, petak je bio vrhunski. Ljerka je osjetila da ne može oćijukati s tim dečkom. Bio je preveliki frajer. A ona je bila previše napušena za bilo što osim da se smije njegovim forama. Osjetila je nemoć. On ju je čak jednom dirnuo rukom dok joj je objašnjavao kako je tekla karijera Stonesa, ali Ljerka to nije mogla protumačiti kao flert i sama nastaviti. Trebalo je plesati, a koraci su joj bili nepoznati.

Kosa joj je još narasla. Mama joj je dala novac da kupi novu odjeću, jer je stara visjela s nje kao cerada. Kupila je uske, rastezljive smeđe i sive hlače i majice što su se pripijale uz tijelo. Prije odlaska na predavanja stavljala je sjenilo i maskaru i hodajući ulicom potajno pratila gleda li koji muškarac za njom. Na povratku s predavanja uvijek je skretala u Dionu po

hranu, a zatim je, penjući se stepenicama do stana, nosila u objema rukama pune vrećice. Nekad bi umjesto grickalica i narezaka kupila kilogram bijelog kruha i cijeli ga isphala. Dobro bi ga natopila u mlijeku i pržila kao lepinju. Tinu je jedna šnita bila sasvim dovoljna, ostali dio Ljerka je smazala ne trepnuvši.

Jedne subote, kad nije mogla računati na privatnost, jer je bio neradni dan, izišavši iz zahoda, nabasala je na mamu koja ju je bijesno gledala.

„Opet povraćaš?“ zajedljivo je upitala. Ljerka se smela.

„Ne“, odgovorila je kratko i pobjegla u sobu. Ali mama nije krenula za njom.

Mama je znala? Cijelo vrijeme je znala? Zašto je bila ljuta? Nije li trebala biti zabrinuta? Gledala ju je kao da je mrzi. Kako je mogla znati i ne reći joj? Kako je mogla ne razgovarati o tome s vlastitim djetetom? Kako sve... Ljerki su stale izmicati referentne točke.

No ako prigrlimo pragmatičnost nauštrb etike i empatije, dobro je da je mama nije pritisnula, jer u protivnom Ljerka ne bi mogla nastaviti onoliko jesti. Kako bi i dalje mogla uživati? Cijeli život bi joj se promijenio, kontrolirali bi je i motrili. Ponovno bi se udebljala i završila na početku, kao rugoba. To bi bio njezin kraj, više se ne bi mogla vratiti. Ne smije dopustiti da je maknu od zahoda. No dan je prošao, a mama je nije ništa pitala. Ni sljedeći dan nije spomenula incident. Nitko joj nije ništa rekao, ostavili su je na miru. Bilo je to veliko olakšanje jer njezina je potreba bila neizreciva, ne bi mogla dokazati ni mami ni tati da treba jesti, žderati, napuniti se do kraja, do zadnje pukotine i da treba isprazniti želudac. Sve su to bile stvari koje je čovjek jednostavno morao napraviti da bi se mogao baviti drugim predmetima.

Ljerku je mučilo što su već sve cure u dvadeset trećoj spavale s nekim, jedino je ona bila junferica. Nije ni s jednom od prijateljica mogla pričati o dečkima, uvijek bi se prije ili kasnije potegnulo pitanje njezinog iskustva. Sjetila se Matije, prijateljevog prijatelja koji je u nekoliko navrata na tulumima htio brijati s njom, ali ona uopće nije bila zainteresirana. Bio je nizak, ćelav, krhak. Nalikovao je na ostarjelo dijete i čudnovato ju je izrazom lica podsjećao na njezinog djeda. Nazvala ga je. Došao je po nju autom na ugao Zrinjevca i Zelenog vala i odveo je u neku potleušicu na Prisavlju gdje je držao alat i strojeve za svoj obrt. Bavio se izradom alata. Oko kuće je bilo blato pa su joj visoke pete tonule u zemlju. Cijelo Prisavlje bilo je u magli, nekako prikladnoj za tamošnje kuće čiji su konkavni krovovi

tonuli pod nevidljivim kamenjem. Bila je zima, a u kućerku nije bilo grijanja. Vлага je ubijala atmosferu pa je Ljerka mislila kako je dobra stvar što nema struje, jer bi svjetlo dokrajčilo i ono malo romantike; stvarnost je zapravo bila poput sluzavog kuhanog špinata na cjediljci. Matija ju je počeo ljubiti. Uzvratila je. Mora se. Ljubio ju je u usta, po obrazima i vratu. Nikako da je počne svlačiti. Sama je skinula kaput pa vestu i majicu. Zatim je skinula njegov pullover i počela ga ljubiti po prsima, bijelim, ravnim, bez imalo masnoće i mišićne mase. Hvatajući se i žvaleći, pali su na trošan dvosjed, uleknut na sredini. Vjerojatno su ga požderali štakori. Valjali su se po ustajalim, vlažnim dekama i pokrivačima koji su na dvosjedu čekali da ih netko napokon odnese na Hrelić. Matija ju je primao za grudi, stiskao ih i gledao kao da ispituje hoće li procuriti mlijeko. Otkopčala mu je traperice i krenula ih skidati. On joj je pomogao i uskoro je bio samo u boksericama. Ponovno ju je primio za grudi; prislonio je usta na jednu bradavicu i stao je sisati. Ljerku je preplavila uroda; zastenjala je. Otkopčala je hlače i nespretno se počela izvlačiti iz njih. Matija je i dalje bio zauzet sisom. Cmakao ju je kao fermentiranu krušku s koje se cijedi sok. Ljerku je bilo pomalo sram jer je imala obične pamučne gaćice s visokim strukom. Nije imala nikakvo seksi rublje. Matija ih je skinuo i izvadio kurac. „Valjda je velik“, pomislila je Ljerka promatrajući ga. „Izgleda veliko.“ Matija ga je primio i namjestio na otvor njezine pice. Gurnuo ga je dva-tri puta, ali ništa. Kurac je ostao vani. Matija je polizao prste i gurnuo ih u pičku. Ponovno je naciljao kurcem i gurnuo ga. Nije išlo.

„Suha si“, rekao joj je.

„Molim?“ upitala je Ljerka.

„Nisi vlažna.“

Tad se naslonio na nju svom težinom i nakon nekoliko trenutaka počeo prodirati. Osjetila je užasan bol i vrisnula. Matija se povukao, međutim, uskoro je opet zalegao u nju. Nije mogla suzdržati vrisak. On se nabijao pokrivši joj usta rukom. Na kraju više nije mogao slušati i maknuo se. Na kurcu je vidio krv. Raširio je oči.

„Ja sam mislio da se ti zabavljaš s dečkima“, rekao je bojažljivo.

„Molim?“ upitala je ponovno.

„Mislio sam da se zabavljaš.“

Nije ga shvaćala. Obukla je gaćice, hlače, majicu i vestu te čekala da se i on odjene. Matija

je petljao oko hlača pogledavajući je. Naposljetku su oboje izišli iz kuće i sjeli u auto. Dok ju je vozio kući, nisu prozborili ni riječ. Šutnja je bila nepodnošljivo neugodna, ali Ljerki se nije dalo razgovarati. Matija ju je ostavio kod Glavnog kolodvora.

Za tjedan dana ponovno ga je nazvala. Opet su otišli u straćaru na Prisavlju gdje ju je Matija morao opet pritisnuti da bi ušao u nju. Prije toga neko vrijeme ju je dirao po pici.

„Bez veze. To igranje i prtljanje...” mislila je. „Dosadno je.”

Dok je Matija prodirao u nju, zamišljala je kako joj zarivaju žarač u trbuh. Čemu sva ta pompa oko seksa? Ili je to boljelo samo nju i uvijek će je boljeti?

Četvrti put kad su se seksali, više nije boljelo. Šutke ga je promatrala kako ulazi i izlazi iz nje i ritmično se miče naprijed-natrag poput sprave. Izrađujući alate i sam je postao alat, umovala je. Njegove oči podsjećale su na djedove, a ćelava glava bila je kao starčeva.

S Martinom i njezinim društvom iz srednje škole završila je jedne noći u veljači na klupi nepoznatog parka s bocama votke koju su bili kupili u dućančiću u Ciboninom prolazu, jednom od onih tijesnih koji rade cijelu noć. U društvu nije bilo nikog kome bi se upucavala i na kome bi vježbala ženstvenost. Nalijevali su votku i đus u plastične čaše. Nakon njih nekoliko shvatila je da je popila previše. Zavrtjelo joj se pa je otišla do obližnjeg stabla i povratila. Izlazila je samo tekućina jer je hranu tog dana već bila izbacila iz sebe. Prisjetila se kako je grubo zabijala prste u ždrijelo i kako je bljuvotina špricala po cijeloj školjci. Martina je negdje našla vlažne maramice. Odlično, neće smrdjeti. Kad se vratila do klupe, vidjela je da se društvo povećalo. Pridružili su im se neki drugi mladi ljudi i postalo je veselo. Srela je poznanika s dramske sekcije kamo je išla u osnovnoj i srednjoj školi; on je sad htio razgovarati s njom i pitala se je li to zato što je pripit ili zato što više nije ružna, debela cura. Upoznala je i druge dečke pa i neke s kojima je pohađala srednju školu, ali su uvijek bili izvan dosega za razgovor, jer su išli u viši razred. Upoznala je i jednog momka koji je studirao matematiku i navodno je imao sve petice. Kako li je taj trebao biti inteligentan! Ljerku je oduševilo njegovo stalno skretanje pogleda. „Uopće me ne gleda u oči”, mislila je Ljerka. „Kako je to slatko!” Denis je pričao i pritom gledao lijevo i desno. Ljerki se učinio nedostižan i postao je poželjniji od svih drugih frajera koji su joj mogli pasti na pamet. Pričali su o suvremenoj glazbenoj sceni, o bendovima koji nešto doista vrijede, Mr. Bungle, Zeni Geva, John Zorn. I svaka čast Pearl Jamu, ali nisu li oni zapravo čisti *mainstream*?!

Denis ju je u sitne sate otpratio na stanicu i s njom pričekao tramvaj. Dogovorili su se da sutra dođe s prijateljem na projekciju filma *Kolja* u kinu Jadran u Ilici. Poslijepodnevna projekcija. Ljerka će doći s Martinom.

Ljerka i Martina pojavile su se u 16:30 i kupile karte. Stajale su ispred kina i gledale gužvu, ljude koji su išli lijevo i sukobljavali se s onima što su jurili desno, te procesiju tramvaja što je presijecala taj dvosmjerni karneval. Denisa nije bilo. Možda mu se uopće nije svidjela. Možda mu je samo imponiralo to što je uspio navesti neku curu na dogovor. Možda je želio doći, ali je jednostavno bio glup pa nije.

Kod kuće Ljerka je mnogo vremena provodila ispred psihe u hodniku. Pred zrcalom se okretala lijevo i desno; ponajviše se gledala iz profila i uvlačila trbuh. Bila je taman. Hlače su joj bile taman. Majice što ih je isprobavala u buticima savršeno su joj pristajale. Međutim, nije izlazila iz kabine niti se promatrala u zrcalu pred prodavačicama. Pomisao da je netko vidi kako se šepiri, uvjerena da dobro izgleda, bila je nepodnošljiva. Jer, ustvari, ostala je ružna osoba koja se nema zašto dotjerivati; pozornom promatraču to bi bilo jasno. Zato bi najčešće stvar kupila nasumce, a kad bi izišla iz kabine da plati, u zrcalu bi vidjela zgrbljenu djevojku, obješenih grudi.

Povraćanje je već bilo stara priča. Uhodalo se. Nekad bi se prežderala i povratila dvaput na dan, svjesna da je dan izgubila.

Vrijeme studiranja se rasteglo, jedan dan je imao mnogo više sati nego što se tvrdi da ima; dani su trajali mjesecima i ono što je do večeri trebalo biti gotovo, moglo se obaviti u daleko većem razdoblju. Vremena je bilo na bacanje, kao voćnog otpada na tržnici nakon zatvaranja.

Ljerkina školska prijateljica Anita u srpnju je slavila rođendan; odredište je bilo Saloon, a cilj popiti što više pelinkovca i izdivljati se na podiju. Ljerka je predvečer obukla usku bijelu haljinu na bretele ispod koje su bubrile bijele grudi. Ne treba joj grudnjak, a bude li dovoljno uvlačila trbuh, neće se primijetiti višak kože koji joj je ostao nakon mršavljenja. Pobrinula se da taj dan jede i povraća ranije kako bi imala vremena spremati se. Nakon što je povratila u kadu, izribala ju je domestosom i zatim se u njoj okupala. Našminkala je oči tamnim sjenilom i dugo se promatrala u zrcalu u raznim pozama. U deset je s Anitom i njezinim dečkom otišla do pivnice Pinte u Radićevoj ulici gdje su naručili nekoliko rundi bambusa. Nakon dva sata

polupijani su krenuli prema Saloonu na *Ruby Tuesday*; puštao se rock. Hodali su llicom i hihotali se; alkohol je bio divno društveno sredstvo. U Saloonu su naručili pelinkovac, najjeftinije podnošljivo piće i stali po strani, čekajući pjesmu koja će ih povući. Iskapivši čašice, požurili su na „Wild Thing“ i banuli na podij kao seljaci u kokošinjac za lisicom. Odmah su se prilagodili muvingu i počeli se uvijati u ritmu. Uslijedilo je još pelinkovca i još plesa. U dva poslije ponoći Anita je bila gotova. Raskrečena je sjedila na barskom stolcu i klimala glavom. „Idem kući“, mumljala je i zurila u šank. Ljerka se pak tek uhodala, muzika je bila luda, ekipa na podiju kao da je bila uvježbana, sve je bilo sinkronizirano. Anita nije imala ništa protiv toga da Ljerka ostane, ionako je živjela dvadeset minuta hoda od Saloona. Oni će pak morati čekati noćni tramvaj. I Ljerka je ostala sama. Mahala je rukama i tresla dupetom na „Lust for Life“ koja je bila postala megapopularna otkad su svi odgledali *Trainspotting*. Pokraj nje dvojica frajera plesali su valcer. Ljerka im je zapljeskala. Dvojac se izvijao, radio piruete, a ona se smijala. Onaj zgodniji pitao ju je hoće li plesati s njim. Pristala je. Nakon pjesme otišli su u hodnik otkud su vodile izlazne stepenice i popričali. Zvao se Ante i imao je dvadeset i pet godina. Ljerki još nije bilo jasno zašto taj momak želi razgovarati s njom. Je li moguće da mu se sviđa? Pozvao ju je na kavu. Odgovorila je da može tek u petak zbog ispita na faksu.

On je tad rekao: „Ne, mislim, hoćeš sad na kavu?“

Ljerka nije poznavala šifre i tajne znakove. Rekla je: „Sad? Pa sve je zatvoreno.“

On je odmahnuo rukom, odavši nestrpljivost: „Radi Importanne! Čovječe, zovem te k sebi.“ Tad je Ljerki sinulo i osjetila se kao da joj je netko sjeo na glavu.

„K tebi? Sad?“ Bilo je već četiri i pol.

„Da, sam sam doma. Ajde, dođi.“

„Tako bi pozvao bilo koju curu?“

„Pa ne baš bilo koju...“

Ljerka je bila neodlučna. Nije joj se išlo u tuđu kuću, nego u vlastiti krevet, ali... ovom dečku se svidjela.

„A da to prebacimo za petak?“ upitala je.

„Ma ne, idemo sad“, nagovarao ju je. Značilo je da mu se doista sviđa. Njezina duga kosa i

bujne grudi bili su mu privlačni?

„Okej“, rekla je nekako nevoljko, ali s dozom sreće.

„Čuj, moram ti još nešto reći. Ja imam curu. Jel ti to smeta?“ Opet nije razumjela puno značenje te izjave. On je sad bio njezin i samo njezin.

„Ne smeta mi“, rekla je i poljubila ga u usta.

Otišli su zajedno iz Saloona i uhvatili jutarnji tramvaj za Borongaj. Na zadnjoj su stanici sišli i krenuli desno prema stambenom bloku koji se sastojao od niza jednakih, neuglednih nebodera. Ante je živio na desetom katu. Kad je otvorio vrata, ukazao se oronuo stan sa starim namještajem. Nije to bilo ono što ju je odbilo, nego zastavica Bad Blue Boya zakačena za olovku u jednoj čaši.

„Ti si Bad Blue Boy?“

„Da“, rekao je.

Djelovao joj je pametnije u Saloonu. Možda ipak nije pravi Bad Blue Boy. Sumnju je raspršila njegova izjava da je „baš pravi drucker“. Rekao je da štedi novac za svako Dinamovo gostovanje te da je dosad bio u Barceloni, Sofiji, nekom ruskom selu i u Istanbulu. Pomislila je kako bi novac potrošen na te utakmice prikladnije legao za obnovu stana. Kakvi su mu bili majka i otac? Odveo ju je u svoju sobu u kojoj je bio veliki krevet presvučen bijelom plahtom. Na zidovima nije bilo ničeg, nikakvih postera nogometaša ni reprezentacija. Bili su goli kao u bolničkoj sobi. Ante se skinuo pa je počeo skidati i nju. Sad je valjda prekasno da kaže „ne“. Bilo bi glupo. Došli su skroz dotle i bilo bi bez veze da kaže da se ipak ne bi seksala s njim jer ne voli Bad Blue Boyse i nasilje na stadionima. Poljubio ju je. Osjećala je kako mu jezik prelazi po njezinim zubima. Nespretno je skidala haljinu, kao da je u jednom od butikala u kojemu isprobava robu dok je promatraju prodavačice. Uhvatio ju je za grudi i polizao ih. Zatim joj je gurnuo prst u neobrijanu pičku. Bila je suha. Ante je izvadio kurac iz gaća i začas je bio u njoj; nije se stigla niti snaći. Ritmično je ulazio i izlazio, bilo je gotovo smiješno. Ljerka je osjećala samo struganje. Postavljena u *doggie*, ugledala mu je stopala. Bila su užasno ružna, dugih, kvrgavih prstiju. Maknula je pogled. Ante ju je divlje ševio i uskoro svršio u kondom. Pet minuta sjedili su na krevetu dok joj je on prepričavao zgrade s tribina, a onda mu se ponovno dignuo i Ljerka je odjednom bila u ležećem položaju s nogama visoko oko njegovog vrata. Dok ju je jebao, iz rodnice su dolazili neumjesni zvukovi nalik prdežu. Što ju je Ante jače jebao, zvukovi su bili dulji.

„Kaj je ovo? Jesi se šivila prije?“

„Jesam“, odgovorila je Ljerka posramljeno.

„Zakaj tak teško ulazi?“

„Ne znam.“

„Jel ti mogu svršit u dupe?“ upitao je. Ljerka nije vidjela razlog zašto ne bi.

„Možeš“, rekla je da što prije okonča stvar. Kad joj je stavio kurac u analni otvor, tek onda je počeo pravi prdež.

„Kaj je to? Jel to govno?!“ dreknuo je Ante.

„Ne znam“, odgovorila je Ljerka. Otkud da zna. Počeo ju je jebati sve jače i prdež se izgubio u njezinim kricima. Na kraju se Ante strovalio na krevet i ubrzano disao. Gledao je u strop. Ljerka je legla pokraj njega. Ponovno mu je pogledala u nožne prste. Strašno su bili ružni. Kad se ispuhao, Ante je htio pričati. Rekao je da poslije seksa voli razgovarati i maziti se s curom, a ne samo otići spavati. Govorio je o tome kako je u Barceloni s prijateljima zalutao u zloglasnu četvrt El Raval, kako su na utakmici Dinamo — Rijeka toliko hračkali da su pljunuli i ćelavom zaštitaru na glavu. Rekao je da se zaštitar uopće nije brisao jer su hračci dolijetali svaki čas. „Nije imalo smisla“, nasmijao se životinjski. Negdje u osam sati rekao joj je da mora otići jer će mu se roditelji vratiti oko deset. Dok se odijevala, Ante ju je pitao je li za još jednom na brzinu. Nije bila. Otpratio ju je do vrata i pozdravio je. Već na hodniku bilo je hladno, a kad je izišla na jutarnji zrak, vjetar joj je opleo haljinu i kosu. Nespretno je gacala u sandalama s visokim potpeticama do tramvajske stanice. Noge su je boljele. Na stanici je bilo dvoje postarijih ljudi, muškarac s trbušinom koja se prelijevala preko remena i žena u kaputu. Pogledali su je. Tad je Ljerki palo na pamet da joj se šminka vjerojatno razmazala. Tko zna na što liči. Haljina joj je poigravala na vjetru i dizala se do butina. Pokušavala ju je smiriti. Sjela je na sedamnaesticu i tupo buljila kroz prozor dok su pokraj nje jurili šljunak i živica. Je li joj to trebalo? Izišla je iz tramvaja na prohladan zrak pa otišla do svojeg haustora u Berislavićevoj. Uspinjala se stepenicama osjećajući kako je obuzima zbunjenost i gubitak orijentacije za koju je mislila da je ima. Kao da nije ona ta koja se sad vratila sa seksa za jednu noć. Kao da se to dogodilo drugome. Izišla je iz svojeg tijela i nekome ga prepustila.

Godine su išle jedna za drugom, možda se i preklapale ili tekle istovremeno, ali bile su dugačke pa je Ljerka imala vremena za brijanje s dečkima u disko-klubovima i na tulumima. Zavodila ih je, praveći se nezainteresirana, odijevajući se oskudno, ističući grudi. Kad se našminkana pogledala u zrcalo, vidjela je napokon ono što je oduvijek željela gledati. Te oči bile su tako strastvene, kao da će smrviti sugovornika, pretvoriti ga u hrpicu praha. I počela je mrviti muškarce. Kad god joj se netko svidio, kad god je netko bio malo zanimljiviji, koketirala je, zavodila ga i pravila se nevješta. Zgodnim dečkima ulazila je tobože slučajno u vidokrug. Vrhunac užitka bio je kad je nakon flerta mogla odgovoriti: „Žao mi je, imam dečka“, „Ne mogu ti dati broj telefona jer sam u vezi“, „Neću na dejt, jer sam upravo izašla iz jedne duge veze i treba mi odmor“. Hvalospjeve svojem izgledu slušala je na pozadini Rage Against the Machine u Jabuci i trip-hopa u Aquariusu. Poticala je dečke da daju još komplimenata jer još nikad nije bilo previše, kao što nije postojao suvišak hrane. Usku pletenicu od koketerije i povraćanja čvrsto je obavijala i stezala.

Apsolventska godina prolazila je kao prethodne dok na tulumu za silvestarsku noć nije upoznala Danijela. Na preskupom dočeku u Tvornici se među gomilom ljudi s Martinom bila toliko napila da joj je rekla: „Ajmo se upucavati nekome“. Martina je bila dovoljno pijana da to prihvati kao gotovu stvar. Opazile su dva dečka za stolom nedaleko od njihovog i jednostavno im prišle. Danijel je bio zgodan, visok i lijepo građen što se naziralo kroz debeo pullover. Ljerka mu je urlajući u uho da nadglasa muziku pričala o tome kako i ona nosi visoke pete, ali ne u disko jer se od plesa unište. Rekla je kako joj je super kad se našminka i da to čini radi sebe, a ne da bi se svidjela frajerima. Sljedećeg se dana nije sjećala što je pričala, znala je samo da mu je dala broj telefona. Lecnula se kad je Danijel pri zapisivanju broja izvadio mobitel. Ona ga još nije imala. Njezini su ga prijatelji već odavno bili nabavili, a ona nije htjela iz principa. Sad se uplašila da će Danijel pomisliti da nije dovoljno trendi. No on ju je nazvao dva dana kasnije dok je prala suđe nagomilano od novogodišnjeg obiteljskog prežderavanja. Dogovorili su spoj i našli se ispred Maraschina na Cvjetnom trgu gdje je on bio stalan gost. Međutim, sastanak se pretvorio u obično mlaćenje prazne slame bez imalo erotičnosti. Ljerku je već tijekom razgovora uhvatila panika da drugog spoja neće ni biti. No našli su se opet, otišli na Gornji grad i razgovarali dugo, šecujući uličicama, sad lijevo, sad desno dok je Danijel naposljetku nije poljubio. Bilo je to slabašno palucanje i Ljerki se uopće nije svidjelo pa mu je gurnula jezik duboko u usta. Iznenadio se, ali nije se branio.

Danijel je pazio kako se oblači, nosio je skupu odjeću i redovito odlazio u teretanu. Bio je šest godina stariji, radio je kao stomatolog, a upravo je dovršavao magistarski rad. Zanimala su ga putovanja i strane kulture. Pričao je o izletima na Krk, Korziku i Cipar i o njihovim

kuhinja. Volio je primjećivati kako su sređene žene na ulici i nije imao razumijevanja za zapuštenost, osobito za debljinu. „Tko zna što bi mislio kad bi znao istinu o mojoj zapuštenosti“, pomislila je Ljerka i sjetila se smrada koji bi joj ostajao na licu poslije povraćanja.

Ljerka je otkrila da joj je ugodno prilagođavati se Danijelovim prohtjevima. Osjećala se ljepšom kad bi ga poslušala. Počela je nositi tange i visoke pete koje je držala zabačene iza drugih cipela u ormaru. Kupila je jarkocrveni ruž i kosu namještala da joj prekriva dio lica, jer je tako izgledalo uže. Danijel joj je rekao da „ako želi, može obrijati picu“. Pipali su se ispod stola u kafićima i tijekom šetnji Maksimirom i Zrinjevcem kad tobože nikog ne bi bilo na vidiku iako bi svaki put naišao sprinter ili biciklist. On joj je pričao kako je težak bio njegov faks i kako je napokon uspio skupiti dovoljno pacijenata u privatnoj ordinaciji da se može uzdržavati. Za vrijeme seksa Ljerka je zauzimala najženstvenije poze koje bi joj pale na pamet i stenjala malko glasnije nego što je bilo potrebno. Izvijala se kao sajla dok ju je Danijel ševio straga, zabacivala kosu unatrag i senzualno uzdisala. Jednom prilikom naletjela je u gužvi Tkalčićeve na Antu. Sad je nosio naočale. Pozdravili su se kao najbolji prijatelji. Rekao je da radi u Konzumu u skladištu unatoč završenom fakultetu. Pitao ju je smije li je nazvati. Ne, sad ima dečka kojeg voli.

S dvadeset i pet Ljerka je diplomirala i nekoliko mjeseci provela ne radeći ništa. Jela je, povraćala, kafenisala s Danijelom i ponovno jela. Uskoro je u novinama našla oglas za mjesto profesora hrvatskog jezika u srednjoj školi u Ivanić Gradu. Prijavila se i primili su je na određeno kao zamjenu za kolegicu na porođajnom. Put do škole i natrag autobusom oduzimao joj je dva sata, što nije bila najbolja stvar na svijetu, kao ni to što bi pokraj nje ponekad sjeli ljudi koji su po svaku cijenu htjeli razgovarati. Međutim, prava muka su bili srednjaši, grubi, prosti, neugodni, zajedljivi i opsjednuti seksom. Na hodniku su za njom zviždali i dobacivali joj: „Dobra beba!“ Jedva da su obraćali pozornost na njezina predavanja; nitko je nije slušao osim dvojice štrebera u drugoj klupi. Na tim su satima bili vječni nered i buka, dobacivanje papirnatim lopticama, uvredama, psovkama. Ako ih pošalje ravnatelju, hoće li je poslušati ili se nonšalantno prešetavati ispred zahoda pušeći cigaretu? Kad joj je jedan učenik na papiriću poslao poziv na kavu, pitala je napokon kolegice u zbornici kako se nose s razularenom hordom, ali dobila je kvazi-sažaljive poglede i izjave tipa: to moraš pregrmjeti sama, jednostavno se moraš postaviti. S obzirom na to da se nije znala postaviti, pred katedru su joj jednog jutra stavili gumeno govno, sasvim nalik pravom. Ušavši u razred,

Ljerka se zapanjeno zagledala u savršeno oblikovan izmet što joj je stajao tik pred stolom. Izgubila je kontrolu, gurnula jednog učenika iz prve klupe i sjela na njegovo mjesto. Tresući se, stala je svima redom upisivati jedinice. U učionici je nastala tišina. Nakon jedinica, upisala je u imenik i opomenu i dva ukora, a zatim je otišla po čistačicu. Govno je u međuvremenu nestalo.

Ipak, dobra strana svega bila je što je sad imala stalnu plaću koju je gotovo cijelu mogla potrošiti na sebe. Osim tisuću kuna koje bi dala mami i nekoliko stotina što bi izdvojila za Tina, sve je mogla utući na novu odjeću i hranu. U pet mjeseci kupila si je desetak košulja u Benettonu i Sisleyju, troje traperice u Gapu, dvadesetak jeftinih majica u buticima Importanne centra, dva para štikli i kožnu jaknu. Kao prase se valjala po mislima da će takva sigurno zadovoljiti Danijelove standarde i biti poput djevojaka koje je primjećivao po gradu. Danijel je odobravao njezine modne odabire, ali nije pokazivao neko oduševljenje. I dalje je djelovao kao da je s njom jer se zadovoljava malim. Ona se počela pozorno depilirati, pazeći da joj slučajno ne ostane kakva dlaka na nozi ili stidnoj usni. Za izlaske nije vezala kosu u rep, jer je Danijel volio uska lica, a njezino je bilo oblo i dječje. Busala se u prsa kako joj ne smeta što on komentira izgled drugih žena, jer ako je muškarac u vezi, ne znači da više ne smije uočavati tuđu ljepotu. Međutim, Ljerka nikako nije zasluživala pohvale koje su dobivale neke druge žene. Je li se dovoljno trudila? Je li bila po prirodi previše obična? Možda su imali pravo njezini razredni kolege, možda je zaista bila nezanimljive vanjštine. Uspoređujući se s drugim ženama koje su nabadale u štiklama, usukane u uske hlače s niskim strukom i stisnute u *push-up* grudnjake nije vidjela neku razliku u privlačnosti.

Rad u školi ju je izluđivao. Učenici su i dalje radili nered, dovikivali se preko učionice i gađali papirima. Uzeli bi spužvu, namočili je vodom i bacali naokolo, zalijevajući ostale u razredu. No kad bi nakon Ljerke u učionicu ušla profesorica fizike, nastao bi muk kao da je isključila zvuk na nekom aparatu. Ljerka je jednom ostala pred vratima nakon sata i prisluškivala kako to profesorica radi red. Nije u tom ponašanju bilo ničeg posebnog. Ravnomjeran, dosadan glas tumačio je Boyle-Mariotteov zakon; nije bilo opomena ni vikanja. Je li Ljerkina nemoć imala veze s izgledom? Je li joj frizura bila smiješna? Jesu li njezino ime i prezime zvučali glupo? Povraćanje se intenziviralo. Ako je imala vremena, najela se i povratila dvaput zaredom. Kad bi završila i s tim, bio bi mrak pa bi otišla na spavanje.

Po gradu su niknuli saloni za sunčanje, u mjesec dana otvorilo ih se najmanje deset samo u centru. Djevojke sa Špice kvarcale su se i izgledale kao da su se vratile s mora, opaljene nekim malo čudnim suncem. Ljerki je njihova koža djelovala poput gušterove, spaljena i

šarena. No Danijelu su se sviđale tamnije djevojke, bilo da su pocrnjele u solariju bilo na moru. Ljerki je trebalo prilično mnogo vremena da sama sa sobom raščisti kako je kvarcanje dobro. To je mogla biti samo prednost. Jedan studio za sunčanje bio je na Trgu pa je krenula onamo. Nakon petog odlaska bila je preplanula kao da živi na Ugljanu. Danijelu se sviđjela promjena; isprva ju je promatrao, odmjeravao, smješkao se i Ljerka je pomislila kako je napokon postala lijepa poput drugih. Ali komplimenti su ponovno izostali.

U školi se zbližila jedino s nastavnikom zemljopisa, ostali kolege nisu bili osobito blagonakloni. Stanko je imao trideset šest godina, nepokretnu majku i beskrajno mnogo razumijevanja za njezine nedaće u učionici. S drugima u razgovoru bio je prilično rezerviran, ali s Ljerkom je našao zajednički jezik. Pričao joj je koliko brige posvećuje mami, a koliko citroënovom oldtajmeru koji je volio dotjerivati. Nije se libio ni traćanja kokoši u zbornici. Ljerka je za velikim odmorom s njim jela sendviče i jadikovala kako ne može odraditi predviđeni nastavni plan, a on joj je suosjećajno davao beskorisne savjete. Nakon dva mjeseca druženja primijetila je da se Stanko drukčije ponaša. Prestao ju je gledati u oči pri razgovoru i postao je šutljiv, ali ako ne bi došla na sendvič tijekom odmora, odmah bi je nazvao da vidi gdje je. Taman kad ga je Ljerka htjela pitati što mu je, banuo joj je u kabinet i pitao je hoće li s njim na večeru. Iznenadila se; nije bila mislila da mu se sviđa. Odbila je poziv, jer je bila u vezi. Međutim, nastavila je razmišljati o tome što joj se nudi. Stanko je bio zgodan, nije bio glup, a dobra strana bila je i što nije bio potpuno slobodan, nego samo dostupan. Za tri dana povukla je odbijenicu. Otišli su u restoran na Jarunu. Tijekom večere Stanko se ponašao potpuno drukčije, govorio joj je da je lijepa i sanjivo je promatrao. Poslije večere sjeli su u njegov oldtajmer i gledali se neko vrijeme. Zatim su se poljubili.

Počeli su se potajno nalaziti na mjestima izvan Zagreba i daleko od Ivanića; seksali su se u njegovom citroënu, u šumi, na travi koju bi prekrili dekom. Seks nije bio poseban, ali se Ljerka osjećala posebnom. Na tim osamljenim mjestima ona se ponosno skidala, primjećujući da je Stanko gleda zatravljeno. Bilo je olakšanje što je bio vezan za Ivanić Grad. Je li je zapravo uopće privlačio? Nije bilo važno. Važno je bilo da je ona njega privlačila.

Uz to vratila se izlascima u disko-klubove po još veću dozu flerta. Plesala je s prijateljicama čekajući da joj netko priđe. Značajno je pogledavala momke, osmjeivala im se sramežljivo, grubo ih odbijala i zahvaljivala na komplimentima. Dvaput se dogodilo da ode s frajerom kući. Drugi put završila je u Dugom Selu i bila je sretna što ju je momak ujutro odvezao natrag. Sljedeći dan bila je svježja i spremna za kavu s Danijelom, i opet nitko nije znao za

njezinu sramotnu tajnu.

Više mjeseci žonglirala je izlascima s Danijelom, Stankom i novim dečkima kojima bi neki put rekla da je u vezi, a neki put to prešutjela, ali koje više ne bi viđala. Nakon pola godine Stanko joj je dosadio. Pokraj njega imala je osjećaj da je glumica u kazalištu. Nije joj više bio zgodan, njegov kurac joj je postao ružan, a njihovi razgovori nezanimljivi. Rekla mu je da su joj ponudili mjesto lektorice u Edinburghu. Ni manje ni više. Ide onamo kad se vrati kolegica koju zamjenjuje. Stanko je bio vidno pogođen, ali kao da je nešto slično očekivao. Ona je za njega bila savršena žena, rekao je, puna života i smijeha, lijepa i pametna. Zamolio ju je da se nalaze barem kao prijatelji kad bude dolazila za praznike. Ljerka je obećala da će mu udovoljiti premda nikad nije. Izbjegavala ga je na školskom hodniku, a nakon nastave trčala je na vlak da je slučajno ne bi preduhitrio i ponudio joj da je odveze kući. U disko-klubovima i *lounge*-barovima bilo je mnoštvo drugih momaka s kojima se moglo koketirati; ako je bila dovoljno udaljena od prijateljica, mogla ih je zavodnički pogledavati i pričati s njima o pravilnom ljubljenu. Kad ju je jedan od njih pokušao poljubiti, izmaknula se i rekla da ima dečka. Zatečeni momak nekoliko je trenutaka zurio u nju, a onda joj rekao da je kurva. Ljerka mu je bacila pelinkovac u lice i otišla na drugi kraj kluba. Čudno joj je bilo kako ne osjeća uvredu, kao da joj je rekao da je naopačke obukla majicu.

Imala je dvadeset osam kad su Danijel i ona prekinuli, bez strasti i emocija. Sva izlizanost i nedostatnost veze nagurala se u tom trenutku kidanja spona. Sjedili su kod nje u sobi i međusobno si uporno objašnjavali jednu te istu stvar. No glavno da se razumiju. Ostat će prijatelji, naravno. Ako što treba, neka se javi. Ljerki je tad na pameti bila samo sloboda nesmetanih izlazaka.

Nije gubila vrijeme. Izlazila je s Martinom na brodiće na Savi, Brazil i Papillon, u Purgeraj među mlađu ekipu i vraćala se kući pijana i iscijedena te se još našminkana obrušavala u krevet. Spavala je do tri poslijepodne, a večer bi provodila prisjećajući se zavodjenja i erotike u razgovorima. Na svakom izlasku upoznala je nekog novog i pobrinula se da toj osobi stavi do znanja da je jebeno zgodna.

Nakon mjeseci ludog partijanja osjetila je zasićenje i prazninu istovremeno. Tulumarenje je, kao i sve ostalo, postalo rutina. Potražila je zanimaciju nakratko u kuhanju i nekoliko tjedana učila pripremati tijesta i peći kolače. Mama je bila zatečena. Zatim je i to ostavila i upisala fitness. Budući da ni to nije bilo dovoljno, napokon je potražila posao. Prošlo je još mjeseci i uspjela je naći slobodno mjesto profesorice u osnovnoj školi u Trnju. Prijavila se na natječaj i zaposlili su je na određeno. Okružje i djeca činili su se drukčiji, vjerojatno zato što je imala

iskustva u radu. Ponašanje u učionici joj se promijenilo i više nije bilo dobacivanja, vikanja, prijetnji. Trnje je bilo sasvim drukčije od centra. Čitava atmosfera bila je blaga i nježna. Vrijeme je bilo sporije i ljudi su sporije hodali. Travnjacima između nebodera i kroz parkove za djecu; ulicama omeđenim starim, niskim prizemnicama kroz čije prozore si mogao baciti pogled; pokraj drvoreda trešanja i pokraj uličnih mačaka koje nisu bježale pred tobom.

Nakon godinu dana našla je jednosoban stan blizu škole i odselila se od roditelja. Od stančića do škole bilo je dvadeset minuta hoda pa je zimi ujutro promatrala kako se komad crvenila odvaja od jarke podloge i prodire u plavobijelu tapetu. Nije bilo glasova ukućana, nije bilo nikog tko je kontrolirao je li suđe oprano, je li očistila zahodsku školjku nakon povraćanja. Mogla je jesti gdje je htjela i kad je htjela. No s preseljenjem je nekako prestala potreba za obiljem hrane. Povraćanje je od svakodnevice prešlo ponovno u tjednu zadovoljštinu, a onda se izgubilo. Ljerka nije znala što da misli. Je li to samo faza kad je hrana neće zanimati? Hoće li se požuda vratiti? Treba li biti na oprezu?

U potkrovnom stanu s tatom igra obaranje ruku. Kroz prozor koso padaju zrake sunca i slažu mozaik na tamnožutim pločicama. Oni sjede za kuhinjskim stolom i potežu svaki na svoju stranu. Tata je velik, jak kao Golijat. Na nadlaktici mu je iskočio mišić nalik teniskoj loptici. Ona je David koji će ga pobijediti. Golijat se mršti, napreže, ruka mu pada unatrag. A onda se glatko prebacuje na suprotnu stranu i poklapa njezinu. Iznenadena je. Dogodilo se tako brzo. Mislila je da pobjeđuje. Zašto nije pobijedila? Igra se ponavlja.

Sjedeći na krevetu i pijući sok, Ljerka gleda kako kroz prozorske rešetke koso padaju zrake i slažu mozaik na parketu. Izvana dopiru glasovi. Osmjehuje se jer je to ne dira. Ne osjeća više nikakvu gorčinu.

REPETITIO AD ABSURDUM

Cesta je sasvim pusta, ni na jednoj strani nema ničega; samo siva strništa kojima nedostaju vrane. Asfalt je tvrd, jak, ravnodušno siv i vodi u beskraj. Cesta juri u suprotnom smjeru od nje. Ona brza, preskakuje metre, vjerojatno i sto pedeset na sat. Gore je plavo nebo, ali pogled uvijek pada na tlo što se reproducira samo od sebe i ide vrtoglavo. Čovjek bi mogao udariti o zemlju ako ne pazi, razbiti glavu, ruke, zakotrljati se niz taj beton i udarati o njega dalje i dalje. Ali ipak ne usporava, brza još više i nema žive duše koja bi je vidjela.

Okreneš se u kratko vrijeme za sto osamdeset stupnjeva; ne samo ti, tvoja osobnost i izgled, nego način života, način na koji se drugi odnose prema tebi, na koji mjeriš vrijeme, prije satima, sad žličicama. Petri su ruke drhtale dok je primala stvari; pogotovo kad se trebala potpisati, djelovala je kao da je oboljela od artritisa. A tako mlada, mislili su ljudi. Na javnim mjestima okretala se svaki čas da na vrijeme uoči potencijalnu opasnost. Postala je svjesna da je svijet suviše opasno i nesigurno mjesto. Mogućnosti nasilne smrti bile su beskonačne.

Dobila je sijede, a na licu su joj se pojavile fleke. Oči su joj upale i promijenile boju — od zelenih postale su neprobojno sive, bez šarenica i zjenica. Iz desni joj je sama od sebe počela jutrom curiti krv. Jastuk je svakog jutra bio crven. Sluh joj se izoštrio pa je mogla čuti sve zvukove, izdvojene i pojedinačne, dok je sjedila s prijateljima na kavi ili se vozila tramvajem. Znala je tko u tramvaju žvače i mljacka iako ga nije vidjela i čula je dahtanje psa koji je sjedio dvadeset metara od nje.

Čekalo se poboljšanje; godinu dana svi su govorili da će krenuti nabolje. Roditelji pogotovo. U nekom trenutku stvari će se vratiti na staro. Nisu se mogli odlučiti da je hospitaliziraju. Mama je neprestano trčala oko nje i domišljala se kako da joj pomogne, idući često u krajnost, kao kad je prestala pripremati šnicle i zamijenila ih mesnim rižotima jer se bojala da Petra neće htjeti žvakati veće komade. U znakove poboljšanja stanja roditelji su trpali slučajan osmijeh, samostalan odlazak u šetnju, češljanje, dotjerivanje. Promatrali su je i došaptavali se. Mama je Petru pokušavala nasmijati vicevima i zgodama iz svoje mladosti, ali Petra je vidjela da postoji druga strana tih viceva. Druga strana bilo čega. Optimizam je bio obično filozofsko stajalište kojim su se ljudi branili od stvarne ugroženosti. Svaka filozofija bila je podložna kritici. Stvari su bile nesigurne, nigdje nije bilo oslonca, ni na što se nije moglo računati. Svijet je postao labilan, fluidan, pun rupa.

Kad je u dnevnim novinama bila pročitala opis događaja, nazvala ih je ogorčena, zahtijevajući da joj na telefon daju urednika crne kronike. Urednik je napokon rekao „halo“, a ona je dreknula u slušalicu: „Jeste li svjesni što objavljujete?! Zašto ne pišete što se stvarno dogodilo, nego izmišljate? Jer vam je tako lakše? Ja nisam mogla biti za volanom jer nemam vozačku. Drugo, nismo prošle kroz crveno, bilo je zeleno. U gori raste zelen bor, raste trava zelena, zeleno je na semaforu, jel vam to shvatljivo? I kamion je vozio u našoj traci, a ne u susjednoj! I, ne, nismo mi jurile, nego idiot u kamionu! Kako možete pisat takve pizdarije? I još nešto, taj jebeni kamion nije bio crven, nego plav!“ Na drugoj strani slušalica je bila spuštena.

Najgore je bilo kad bi zaspala. Imala je problema s nesanicom pa je cijele noći provodila budna, no kad bi uspjela zaspati, uvijek bi pred sobom vidjela pustu cestu koja juri suludom brzinom i nestaje iza nje, hrapav asfalt na kojemu se ne može zaustaviti. Znala je jedino da će uskoro naletjeti na kamion. Teško plavo metalno vozilo s velikim staklom samo što nije. Udarac je blizu. Iz sna su je budili ili se sama budila uvijek iznenada, s teškim palpitacijama, a posljednja joj je stvar u sjećanju bila ta tvrda, gola cesta ispod nje.

Mjesec dana poslije Petra se vratila na posao jer su roditelji inzistirali. Inače, rekli su, potpuno će se zatvoriti u kuću. Svakog jutra sklupčana je ležala na krevetu i zurila u zid dok joj je u glavi udarao zamišljen sat. Mama bi ušla u sobu, sjela na krevet i pitala što želi za doručak. Nekad bi je Petra ignorirala, nekad bi se obukla i otišla bez doručka, ne obazirući se na zanovijetanje. Prestala se šminkati, zatim se prestala gledati u ogledalu i naposljetku više nije oblačila novu odjeću. Jednom je otišla iz stana u pidžami koja je dovoljno nalikovala na trenirku. Imala je sreću što uglavnom nije radila sa strankama, nego u vlastitom uredu kao tajnica. Samu sebe bi preplašila ugledavši se u uredskom ogledalu u kućnoj majici, upalih obraza s crnim kolobarima i raskuštranom kosom. Bila je slika i prilika vještice iz slikovnica, spremna za fašnik. Pomislila je da drukčije i ne može izgledati nakon onakvih snova. Poslije mučnog putovanja cestom nije imala energije uraditi bilo što u vezi izgleda.

Od ravnatelja do znanstvenih novaka u Institutu za društvena istraživanja svi su jednoglasno odlučili dati joj podršku pa su joj olakšali rad za pedeset posto tako što su sami odlazili na poštu, dogovarali sastanke i unosili podatke u računalne baze. Petra je u početku osjećala veliku grižnju savjesti, no čovjek je podatan i sposoban naviknuti se na bilo kakve uvjete pa je o toj dobrohotnosti suradnika sve više mislila kao o nečemu što joj prema pravu i kriterijima logike pripada. Stoga se sklanjala u zahod kad bi čula da dolazi netko izvana i gledala kroz prozor kad je trebalo poslužiti kavu. Većinu radnog vremena provela bi tupo

zureći u dopise na stolu i ne razmišljajući o njima. Jurila je cestom za sudare.

Dva puta tjedno odlazila je na privatnu terapiju k poznatom psihoterapeutu i ondje ponavljala priču. Međutim, kako je psihoterapeut zaključio, stvar je bila mnogo složenija od PTSP-a prouzročenog običnom traumatskom epizodom. Valjalo je raditi na odnosima s ljudima, na odnosu s majkom, ocem i sestrom, s prijateljima, s nepoznatim ljudima s kojima dolazi u kontakt kupujući pecivo, vozeći se tramvajem. Psihoterapeut je želio da krenu od sitnica: kad bi se vratila ravnoteža tim malim stvarima, Petra bi bila jača i nadvladala bi strah.

„Što ste danas radili s mamom?“ upitao bi on.

„Ništa“, odgovorila bi Petra.

„Ali rekli smo da biste trebali osnažiti odnos s roditeljima. Vratiti povjerenje.“

„Povjerenje ne postoji. To je iluzija kojom se zavaravamo da je sve u redu“, rekla je Petra. „A zapravo ništa nije u redu. Sâm taj život koji toliko slavite i uzdižete može vas svakog trenu opandriti posred face i pokazati vam koliko je svijet ravnodušan.“

„Vi sad imate dojam da ste u slijepoj ulici i da nemate kamo...“

„Ne, ja imam dojam da sam na čistini izložena rafalnoj paljbi i mogu kamo god poželim, ali to nije važno, jer paljba je posvuda.“

Psihoterapeut je Petrinim roditeljima rekao da je s njom jako teško razgovarati jer odbija bilo kakav savjet i mogućnost poboljšanja. „Ona želi ostati u tom stanju u kojemu se sad nalazi.“

Kad je razmišljala o svojem stanju, što je bilo rijetko, mislila je da je nešto u njoj puklo pa ne funkcionira. Bilo je to kao neko oštećenje, pukotina kroz koju napokon vidi svijet u svoj njegovoj lažnosti. Kad bi se uspjela zapitati kako namjerava dalje, osjetila je jedino potrebu za čekanjem. Samo neka je puste na miru i nekako će izgurati dan. Pa onda onaj za njim. Velik dio problema nestao bi kad ne bi bilo noćnih mora. Ubijale su je i psihički i fizički, utjerivale u nju neviđen strah što bi joj se slijegao na udove, usporavao joj pokrete i misli, a volju zamatao u slojeve pamuka, staklene vune i celofana.

Prošla je zima pa proljeće, nebo je mijenjalo boje, grad je mijenjao lica. Petra je išla u šetnje sa sestrom i prijateljima. Dopuštala je da je odvedu u kino. I dalje je odlazila na posao.

Gurala je jedno te isto. Na ulici je izbjegavala ljude i bojala se prijeći preko pješačkog prijelaza. Još je sanjala голу cestu koja će ići u beskonačnost. Kilometri i kilometri asfalta prostirat će se unedogled da bi mogli negdje na sebe smjestiti katastrofu. Snovi su tako velikodušni, uvijek omogućuju rušenje logičkih granica, beskonačnost, neizmjerne količine boja, šume, vode, uzbuđenja ili, eto, ceste i straha. Nekad bi isti san sanjala dva-tri puta zaredom pa se budila oblivena znojem, izmoždena, a to stanje joj se činilo kao neko kozmičko pretkazanje.

Nakon jednog od dugih razdoblja nesanice spavala je četrnaest sati u komadu. Ponovno je sanjala cestu i crte što su razdvajale jednu traku od druge i istovremeno munjevito prolazile ispod nje. U snu je znala da ih ima beskonačno i da će ih biti sve dok ne udari u kamion. Cesta se neće prekinuti, neće skrenuti, neće dovesti do neke zgrade. Osjećala je kako joj srce lupa na javi, ali brzinu nije mogla smanjiti. Jurila je dvjesto na sat na putu ispražnjenom samo radi nje: svi auti, teretnjaci, motori uklonjeni su radi nje, cesta je izgrađena u nedogled radi nje, nesreća će se dogoditi jedino radi nje. Udarit će u nešto. Neće se stići niti sagnuti. Na goloj cesti nikad nije bilo ničega, ali u toj sablasnoj pustoši cijelo je vrijeme znala da nešto dolazi. Plavi kamion. Plava kabina, golemo staklo. Nešto ju je povuklo u stranu. Vuklo ju je s ceste na strnište, povlačilo je za ramena i ruke i skretalo s putanje. Probudila se. Njezina starija sestra Branka stajala je nad njom.

„Opet si vozila Ferrarri?“

„Da“, odgovorila je Petra zadihano. Kosa joj je bila sasvim mokra, znoj se cijedio u udubine između ključnih kosti i vrata. Branka se s cijelom stvari nosila praveći od nje šalu.

„Pa, čovječe, piši putne naloge. Neka ti firma to nadoknadi.“ I Petri bi pritom bilo lakše. Kad bi se smirila, obje bi se smijale toj ludoj sestri koja si ne da pomoći. Tad bi na red došle sve Petrine anomalije, sve što je izvela tog dana.

„Kužiš, nisam htjela krenuti preko zebre. Čekala sam da on ode prvi i mahala mu u znak zahvale. On je pak meni mahao neka prijeđem. I tako par minuta.“

Branka se kesila.

„Na kraju je izgubio živce i otišao. Vjerojatno je mislio da sam luda. Pa... imao je pravo“, zaključila je Petra.

„Hoćeš u šetnju?“ upitala ju je Branka. „Oko bloka?“ Petrino je lice postalo sjetno.

Odmahnula je glavom.

Kad je Branka izašla iz sobe, Petra je otišla do kuhinje i iz kutije na stolu izvadila kruh. U tom jednom trenutku nenamjerno si je dopustila prosvjetljenje, proplamsaj nečeg što je već znala, ali je zaklanjala od misli, kao kruh u kutiju. Posrijedi je bila obična, jednostavna jednadžba: ne učiniš li sama nešto, zauvijek ćeš ostati takva. Sjedila je u kuhinji, žvakala crni kruh s mortadelom i iznenada ju je obuzelo neopisivo samosažaljenje. Odradila je stotinu i neku noćnu moru. Do kraja će ih odraditi još tisuću puta toliko.

Ako ne učiniš sama nešto. Ako se ne prisiliš.

Krenula je u gužvu. Krenula je na magistrale i autopute. U početku je samo promatrala promet, a onda je poslije nekoliko dana ušla u taj mravinjak i pomiješala se sa sudionicima. Koračala bi posred trake, a auti i kamioni koji su jurili iz suprotnog smjera kočili bi i skretali, naguravali se, sudarali ili vijugali. Vozači bi vikali i psovali. Pretrčavala je ceste taman kad su kretali, što je prouzročilo čepove i gadnu buku truba. Odlazila je na najprometnije čvorove u gradu, kao što je križanje Vukovarske i Savske gdje ne znaš iz kojeg će od četiriju smjerova krenuti vozila, hoće li tramvaj ići ravno ili skrenuti i, uopće, hoće li te vozač propustiti. Dobila je više prekršajnih prijava, nekoliko puta šamar te skoro i ozbiljne batine. Sestra joj je govorila da je glupa jer ugrožava i tuđe živote. „Sad više stvarno nisi normalna!“ Petra se uhvatila u kompulziju i nije prestajala. Uzela bi taksi i zahtijevala od vozača da vozi najbrže što može. Tjerala je prijatelje da je vode na trkaću stazu Zmaj u Velikoj Gorici i voze dvjesto na sat. Neki nisu pristali, nekima je bio gušt. Njoj nije bio gušt, ali je vikala: „Brže! Možeš još brže!“ i kad bi prešli dvjesto.

Kako je to trajalo iz dana u dan pa iz tjedna u tjedan, Petra je imala dojam da rješava problem. Izišla je iz crne rupe kamo je bila usisana. Ali unatoč naletu snage i volje, još je sanjala. Snovi su tako bogati, obilni, bez dna, bez materijalnog završetka. Kao trpeze na dvoru francuskih kraljeva. Suvišak je uvijek bio prisutan. Ta neiscrpna moć reprodukcije. Bila je fascinantna na neki način.

Teta Olga iz Bjelovara je čula da se Petra oporavlja. Roditelji su joj rekli da radi na sebi i da joj je sve bolje. O snovima nisu govorili jer oni nisu stvarni. Teta je došla posjetiti Petru, dati joj podršku, produbiti entuzijazam, dodati težinu optimizmu. Odlučila je biti puna ohrabrenja. Htjela je i od Petre čuti ono što je čula od njezinih roditelja. Nije željela drukčije stvari. Nek joj samo da potvrdi, nekakav certifikat da su gluposti i mušice u glavi nestale. Mama je ispekla kolače i napravila bogat gulaš od sipe i liganja. Jeli su iz sve snage. Nakon

ručka mama je na stol iznijela mađarice i sklopivši ruke u krilu, čekala da Petra kaže nešto o tome kako se sad osjeća. Teta je promatrala Petru, rekavši samoj sebi da izgleda puno bolje. Mama ih je sve ponudila kolačima. Petra je rekla dvije-tri rezignirane rečenice o tome kako nije baš sve idealno, ali ide na bolje. Vjerojatno će biti dobro. Teta nije razumjela pa joj je mama predložila da pojede koji kolač. Petra je objasnila još jednom da će proces oporavka sigurno biti dug. Ne postoji kratak put. Ali teta nije bila zadovoljna: „Pa ti si nadomak oporavka.“ Mama se meškoljila u stolcu te je teti približila tanjur s mađaricama. Teta se nije obazirala, nego je gledala u Petru. Nije joj bilo jasno što nije u redu, a nešto očito nije bilo u redu. Mama joj je rekla: „Uzmi kolač“, a teta je odgovorila da više ne može jesti jer se prejela. Petra je ponovila da je sve to samo početak oporavka. Oporavak je trajan proces. Teta je složila grimasu i zapiljila se u kolače.

„Uzmi, Olga“, ponudila ju je mama.

„A što misliš kad će sve biti po starom?“ upitala je teta. Petra je odgovorila da sumnja da će ikad sve biti po starom. Teta je rekla da su to gluposti i da treba ustrajati.

„Probaj kolač, Olga. Odličan je“, rekla je mama. Teta je odmahнула rukom i ponovno se zagledala u Petru.

„Važna je volja. Volja je važna“, napomenula je, a mama je dodala: „Kolači su dobro ispali.“ Teta je dalje promatrala Petru pa kad ova nije dala nikakav znak, namrštila se. Mama joj je gurnula pod nos pladanj s mađaricama.

„Možda se ti sad bojiš reći da si dobro da ti se ne bi obilo o glavu, ali to je praznovjerje“, rekla je teta. Petra je zaustila da nešto kaže, ali mama ju je preduhitrila: „Hoćeš kolač, Olga?“ Petri se skvrčio želudac, stisnula su joj se prsa i grunula je u smijeh. Šmrklji su joj izišli kroz nos.

„Ma što ti je?“ zinula je mama, ali Petra se nije mogla zaustaviti. Previjala se. Smijeh je prešao na tetu pa se i ona nasmijala.

„Dobro, što je smiješno?“ mama je zahtijevala objašnjenje jer Petrino gakanje nikako nije prestajalo. Shvativši da se ne može suzdržati i da će to potrajati, Petra je bolnog trbuha otišla u sobu gdje se nastavila smijati. Mama je zbunjeno gledala za njom.

Teta je rekla: „Pa vidiš da nas sve voza. Skroz je dobro.“

Hodala je Šubićevom pomiješanih dojmova. Na pješačkom prijelazu kod Džamije skoro ju je zgazio auto, ali nije primijetila. Išla je polako pločnikom ne obazirući se na rijetke prolaznike: već je bila noć. Kod kuće je sjela pred televizor. Ubrzo je ustala i otišla do frižidera koji nije otvorila. Premjestila se u sobu i nasumce vrtjela video-spotove na YouTubeu. Laurie Anderson, Patti Smith, Dire Straits. Svi su lebdjeli u nekom međuprostoru, ne dotičući je. U dvanaest je otišla spavati. Sklupčala se prema običaju u fetalni položaj i pokrila dekom preko glave. To je radi mog mira, govorila je. Spavala je mrtvim snom do pet ujutro, kad su je ponovno spopale slike ceste. I ponovno snažan zazor i strah, ponovno je jurila gledajući u tlo, osjećajući kako joj luđačka brzina udara o grudi. Vrtjelo joj se u glavi pa je zamahnula rukama. Na obzoru je ugledala nekakvu nastambu, a kad joj se približila, prepoznala je kafić uz cestu. U kafiću su sjedili ljudi, a kad su je vidjeli u letu, mahnuli su joj. Petra se zaprepastila. Cesta pod njom stala se granati i u panici je spoznala da može skrenuti kad poželi. Nije znala kamo da skrene. Stali su iskrsavati prometni znakovi. Uz cestu su izronile borove šume. Naišla su vozila, ali ona je bila visoko iznad njih. Naišle su prometnice, semafori, željezničke pruge, kolosijeci i vlakovi, naišla su križanja i pješaci, zgrade i trgovi, ljudi koji su se smijali i pod suncem otvarali kišobrane. Naišli su parkovi i na njima izletnici, ljubavni parovi zagrljeni na klupama, golubovi na strehama i u jatima na nebu. Naišla je njezina zgrada, poznanici koji su joj mahali i sestra koja joj je vikala da je luda kao batina. Osjetila je bojažljivu sreću. Nebo se mijenjalo svakog trena, oblaci su se vrtjeli, parali i spajali. Pod njom je bila gusta meka trava, a djeca iz susjedstva našutavala su veliku žutozelenu loptu koja je polijetala uvis kao cepelin. Ona se spustila na susjedov balkon i bacila pogled odozgo. Travnjaci i ulice, krovovi, krošnje i lica — kakvo će lice složiti susjed kad je ugleda kako klatari noge sjedeći na njegovoj ogradi visoko iznad tla.

SPOMENAR

Šefica nije dopuštala da svjetla budu upaljena nakon radnog vremena i Ana je to poštovala ne pokušavajući joj objasniti da bi čitanjem u djelomično osvijetljenom prostoru mogla pokvariti vid. Kroz velike prozore dopiralo je narančasto ulično svjetlo pa se još vidio pult i niz polica koje su se, napredujući prema dnu prostorije, sve više gubile u mraku. Ana je ostala ipak malo dulje da upiše opise novopristiglih knjiga u knjižničnu datoteku. Odlično ih je sastavljala, bili su jezgroviti, a pružali relevantne podatke. Šefica je bila najsretnija kad bi to Ana odradila jer drugi knjižničari... eto, nisu bili toliko vješti s riječima. U osam i pol zaključala je knjižnicu. Iz Tomićeve je skrenula u Ilicu, vječno živu, nalik dugoj glisti koja nikako ne miruje, i hodala prema Trgu. Ondje je sama usred gomile čekala tramvaj.

Dok se vozila prema Ferenščici, kriomice je promatrala ljubavni par koji se gnijezdio u sjedalici i strastveno žvalio, kao da se natječu tko će koga prije pojesti. Ana je posegnula rukom prema 24 sata ostavljena na stolcu nasuprot njoj da bi slobodnije promatrala ljubavnike. Usput je pročitala da je Karamarko učvrstio veze s crkvom, da su na Visu uhvatili ražu tešku pedeset kilograma i da je Kate Middleton pokazala prevelik prorez na haljini. Buckinghamka palača još nije reagirala. Ana je dignula pogled s novina. Par se dalje mazio, ne obraćajući pozornost na druge ljude. Mladić je zavukao ruku djevojci u hlače. Vani su kroz noć pokraj tromih tramvajskih prozora brzale ulične lampe i bandere, glave prolaznika munjevito su šibale, kao rukometne lopte prema голу.

Sišla je u Vukovarskoj pa sporo, preko široke avenije, krenula kroz maglu prema Ferenščici I. Od pločnika do visokih stambenih zgrada vodili su puteljci sastavljeni od starih kamenih ploča, a polovica ih se bila izgubila u blatu. Pipala je oko sebe i hodajući uskom stazom dodirivala bodljikavo lišće božikovine što je rasla po strani. Ušavši u jedan od nebodera, uspela se dizalom na peti kat.

U stanu je uključila svjetlo i obasjala pokretnine: jeftin namještaj koji se selio svake dvije godine iz jednog iznajmljenog stana u drugi. Presvlake za jastuke raznih oblika što su sjedili na kauču i fotelji bile su, doduše, nove i jarkom plavom i ljubičastom davale su dozu vedrine dotrajalom ambijentu. Ana je iz frižidera uzela majonezu i namazala je na kruh. Jedući, prolistala je jučerašnji Večernji list koji je već bila pročitala. Jelo je nekako uvijek išlo s čitanjem. Večernji reciklira vlastite članke, mislila je. Trebala bi oprati veš, jer u ladici više nema čistih gaćica, no još žvačući, uključila je kompjutor i ulogirala se u OkCupid, društvenu

mrežu namijenjenu pronalasku ljubavnih partnera. Otvorila je svoj profil Theodorra_85 i pregledala pristigle poruke. Slika na profilu nije bila njezina; pripadala je nekoj vidno mlađoj djevojci s nasmijanim tamnim očima. Warner-Bro iz Zagreba napisao joj je: „Hej ljepotice, oćemo se dopisivati?“ Kliknula je link na njegov profil i pogledala fotografije. Izgledao je kao mravojed i pisalo je da voli cure koje razmišljaju svojom glavom. Otpisala je: „Sorry, ali ipak imam neke estetske kriterije.“ Daniello2 iz Karlovca napisao je samo: „Ćao“. Pregledala je njegov profil i iz priloženog vidjela da ga knjige ne zanimaju, da voli jeftin američki humor, da mu je važan curin horoskopski znak kao i to da nije sponzoruša. Suzdržala se od ironije i odgovorila samo: „Ne zanimaju me frajeri koji ne žive blizu mene. Uostalom, to ti piše na mojem profilu; mogao si pročitati.“ Daniello2 joj je odmah napisao: „Dobro ne moraš se ljutiti.“ Obrisala je poruku i kliknula na one od prethodnih dana. Pročitala ih je već nekoliko puta. Nakon pola sata isključila je kompjutor. Bila je umorna pa je oprala zube i otišla spavati misleći da će gaćice morati izdržati.

Ana se punim imenom zvala Antoaneta. Ime je bilo plod majčina poriva koji je osjetila prije trideset i četiri godine u Petrovoj bolnici kad je prvi put primila svoje dijete u naručje i ugledala nešto sasvim posebno. Ana se, međutim, nikad nije tako predstavljala, a isposlovala je i da joj na osobnoj iskaznici ne piše puno ime. Učinila je to čim je konačno prekinula magisterij za koji se bila naivno zagrijala vjerujući da je znanje doista moć. No bila je uspješno diplomirala komparativnu književnost i njemački, postavši prva vlasnica diplome u obitelji. Već s dvadeset i šest našla je posao knjižničarke, u ono vrijeme kad završen studij bibliotekarstva još nije bio potreban da bi se zaposlilo u knjižnici. Stabilno, pouzdano mjesto s umjerenom plaćom; što je više mogla poželjeti?

Sljedećeg dana knjižnica je opet bila pusta. Tek pokoji korisnik zadržao bi se dulje od deset minuta. Uglavnom su ulazili i izlazili kao na tramvajskoj stanici, bez pozdrava, šuteći, uvučeni u misli. Najviše su posuđivali lektiru. Ana je za pultom skrivećki čitala novinske portale. Većina vremena na poslu tako je otpadala na Jutarnji i Večernji list, uz brzinsko prelijetanje preko rubrike sa skandalima, samo kratko, tek toliko da bude u toku. Kad bi naišla glavna knjižničarka, brzo je micala otvorene prozorčice i glumila da sastavlja opise knjiga.

Oko pet sati počeo je padati snijeg i kad je Ana u osam i pet krenula kući, gacala je niskim cipelama kroz bljuzgavicu nastalu od nebrojenih koraka drugih ljudi. Raskvašeni snijeg ulazio joj je u cipele i hladio stopala. Na glavnom trgu pričekala je šesticu tresući se od hladnoće. Snijeg na tlu usporavao je promet. Sablasni tramvaji skretali su na trg kao da vise

o tankoj niti, kao da ne postoji zacrtana trasa, nego samo paučina što drži vozila uspravno.

Kod kuće je strpala prljavo rublje u stroj; pogledala se u ogledalo i zatim pregledala zube. Blago je stisnula meso, a iz njega je kao i obično potekla krv. Navodno je trebala pripaziti na prehranu i unositi više vitamina C. U dnevnoj sobi uključila je TV, star model iz dvijetisućite. Ani nije smetalo. Mijenjala je kanale i zaustavila se na Trećem programu. Igrao je Caprin *Divan život*.

Sutradan je Ana poslije posla nabasala na poruku zalijepljenu na vrata haustora: „Gđa. Ana Horvat s petog kata molimo vas očistiti snijeg pred ulazom, vaš je red. Stanari“. Čini se da su joj zamjerili što prošle godine nijednom nije uzela lopatu u ruke. Osvrnula se prema zgaženom snijegu na prilazu. Bilo ga je puno i trebalo je prokopati barem uzak prolaz. Otišla je u podrum gdje su stajali alati i uzela široku lopatu. Dosad je to uvijek obavljao Boris. Zagrabila je snježnu masu i teškom je mukom prebacila u stranu. Ponovno je zagrabila. Bilo je teže nego što je izgledalo. Pokraj nje je bez pozdrava prošao bračni par iz polukata. Nastavila je grabiti i prebacivati snijeg na travnjak pokraj prilaza. Kad je poslije pola sata izradila puteljak, osjetila je da nešto tvrdo pada po njoj pa je dignula pogled. Ravno u nju gledala je susjeda s osmog kata i bacala kruh.

Kad je očistila prilaz, ruke su je boljele, dlanovi su joj bridjeli. U stanu se strovalila na kauč i uključila televizor. Nakon dva sata dosadio joj je *Ples sa zvijezdama* i druge zabavne emisije pa je pregledala e-poštu i vidjela da joj je stigla obavijest da joj je Warner-Bro odgovorio. Brzo se ulogirala u OkCupid i otvorila poruku. „A ti si ko neki top model? Daj se sredi.“ Odgovorila mu je da je budala i neka joj više ne šalje poruke. No poruka je unatoč tome stigla. Brutalno uvredljiva. Ana ju je pročitala nekoliko puta, a u kutu očiju formirale su joj se suze: „Što si ti umišljaš glupačo? Da si bogomdana? Nestani, to bi bilo najbolje za ljude oko tebe.“ Stegnulo ju je u grlu pa u prsima. *Bilo bi najbolje da nestane*. Otvorila je sljedeću poruku. Obad joj je pisao: „Hoćeš na kavu?“ Ogorčena zbog prethodne poruke, napisala je da zasigurno neće na kavu s potpunim neznancem, neka se nauči nekom normalnom redu upoznavanja. Otišla je spavati odjevena, ostavivši upaljen televizor.

Mama je Ani govorila da živi nezdravo i da bi trebala kupovati povrće i voće na tržnici. Ani se nije dalo. „Čime se ti hraniš, keksima?“ pitala bi je ne čekajući odgovor. „Dušo, moraš paziti na sebe. Kad si zadnji put pojela juhu?“ Tržnica je bila daleko i vječito krcata ljudima. Na tom sajmištu bilo je više ljudi nego robe, gurali su se, češali, dovikivali si, natezali se s prodavačima za sitniš. „I sad moram slušati kako tip traži da mu snize grincajg za kunu“, stajala bi Ana sa strane i gledala u nevjerici. U samoposluživanju natovarila bi se

namirnicama za više dana, tako da tijekom tjedna ne mora odlaziti u dućan, nego s posla može ravno kući. Kupovala je po dva čarlija, pet litara mlijeka, kruh u celofanu, dvadeset dekagrama podravca i isto toliko šunke u ovitku. Jednom je kupila tri vreće toaletnog papira i time unaprijedila kolanje tračeva po susjedstvu. Problem je bio što nije imala auto, a ni vozačku, pa je silne vrećice, nabrekle od namirnica, morala tegliti do kuće. Put nije bio kratak, trebala je prijeći petsto metara pločnikom uz travnjake na jednoj i aveniju na drugoj strani, a Ani se nekoliko puta učinilo da je vidjela susjede u automobilu kako se okreću za njom.

Kad se u subotu vraćala iz nabavke, zahvaljivala je bogu što pred liftom nema nikog osim nje jer pokraj pet vreća punih boca s mlijekom i jogurtom, tegli krastavaca, ajvara i višanja u lift osim nje ne bi stao nitko. Kod kuće je na brzinu skuhalo tjestenin u i u rajngli rastopila podravec u vrhnju. Pomiješala je umak s tjesteninom i sve pojela iz rajngle, surfajući internetom. Zatim se ponovno ulogirala na OkCupid i pronašla dvije nove poruke te OkCupidove preporuke za dečke koji bi joj mogli odgovarati. Obad joj nije ništa odgovorio. Jogamod ju je pitao kako to da je tako zgodna cura bez dečka. Kliknula je na link za njegov profil, pogledala sliku i zaključila da je neumjesno što joj se uopće javio. Podaci na profilu, k tome, bili su puni pravopisnih pogrešaka. Napisala mu je: „Nauči prvo pravopis pa se onda javi. Zapravo, ne moraš se uopće javljati.“ Drugu poruku poslao joj je Aaaaandrijaaaa: „Šta se radi?“ Na takve ulete koji nisu tražili konkretan odgovor, a na koje si svejedno trebao odgovoriti Ani bi se tlak povisio za duplo. Pogledala je i njegov profil. I on je bio pun pravopisnih anomalija te je odavao osobu bez nekih životnih interesa. Nekog tko je redovito išao u teretanu, a za ostale je zanimacije napisao: „Tko oče znat nek me pita kaj volim.“ Srdito mu je otpisala neka je ostavi na miru jer nema vremena za čet. Sjela je pred televizor i zagledala se u neki film čiji naslov nije znala.

U četiri poslijepodne otišla je u šetnju kvartom. Snijeg nije prestao padati i kroz pahulje su se posvuda uz cestu i ulice vidjeli bijela brdašca nalik igluima. Veliki travnati dijelovi bili su sasvim bijeli, neokaljani. Dok je šetala, nazvala ju je Alma, jedina prijateljica s kojom je ostala u kontaktu nakon razvoda od Borisa. Poslije razvoda prijatelji su nekako bili skloniji Borisu nego njoj, iako se on ponio kao zadnje govno. Jer u takvoj situaciji moraš birati. Nije baš imala tog trenutka o čemu pričati s Almom, činilo joj se da je zove jer je maloprije razgovarala s Borisom pa je htjela suzbiti grižnju savjesti. Premetale su sveprisutne teme: recesiju i nezaposlenost, nedostatak kulturnih događanja u gradu i noćnu moru od javnog prijevoza zimi. Dogovorile su se na kraju da će se uskoro naći. Došavši kući, Ana je uključila televizor. Prebacujući programe, zaustavila se na emisiji *Krv nije voda*. Kakvo dno, pomislila

je. Gore od ovoga ne može. Neka je žena prevarila dečka s majstorom koji je došao oličiti sobe, a sad je dečka pokušavala opet zavesti jer je imućan. Ponovno je sjela za kompjutor i pogledala što igra u kinima. U Tuškancu su prikazivali ciklus Alaina Resnaisa. Mogla bi pitati neku kolegicu s posla da joj se pridruži, ali sumnjala je da bi to ijednu zanimalo. Ulogirala se na OkCupid da vidi ima li kakvog potencijalnog poznanika s kojim bi otišla u kino. Našla je poruku koju je poslao Aaaaandrijaaaa: „džubre jedno jedi govna. stoko. mogu se kladit da si kurvetina i da ideš u krevet sa svakim. sigurno i smrdiš, zato i jesi na cupidu jer te nitko neće. bezvrijedno smeće idi nađi neki posao, sigurno nemaš ni za kavu umjesto da tu pišeš pizdarije. jebi si mater rugobo. šta si umišljaš da si zgodna? nitko te ne želi.“ Ana je osjetila kako je riječi preplavljuju. Pročitala ih je ponovno. Suze su joj počele brazdati obraze. Brisala je oči rukavima majice i iščitavala poruku opet i opet sve dok se nije izlizala.

Nedjeljni ručak Ana je inače provodila kod roditelja na drugom kraju grada, u Sesvetama. Mama bi tad obično ispekla nadjeveno pile, a na stolu bi uvijek bile barem tri vrste salate: cikla, krastavci i zelena salata. U posebnoj zdjeli po mesnom soku mirisali bi pečeni krumpiri. Mama bi izvadila oslikane tanjure rezervirane za posebne prigode i postavila salvete. Pokreti su joj bili graciozni. Ana nije doživljavala to dvorenje, zapravo, osjećala je muku. Ovaj put mama je priredila pržene lignje i kuhani krumpir s blitvom. Tata je jeo u tišini, a mama je pogledavala Anu.

„Izgledaš mi umorno. Jel dovoljno spavaš?“

„Da, imam vremena za spavanje. To je najmanji problem.“

„Gnjave te na poslu?“

„Ne gnjavi me nitko.“

„Ne daj da ti uvaljuju tuđi posao.“

„Ma nitko mi ništa ne uvaljuje.“ Bio je to razgovor koji se ritualno izvodio, umjesto priče o tome što je novo. Prošle su dvije godine otkako ju je mama prestala pitati ima li što novo.

„Ne daj se, nisi ti bilo tko“, nastavila je mama.

„Ma dobro, mama.“

„Hoćeš li još krumpira, dušo?“

„Ne, hvala.“

Mama ju je kriomice promatrala, ali Ana je znala da je gleda i misli da je izuzetno lijepa i pametna.

Kad je stigla kući, bila je već večer; mrak je padao rano. Snijeg je počeo padati još ranije pa kad se ugledala u ogledalu u hodniku, učinilo joj se da nosi nekakav teret na ramenima i glavi. Stresla je snijeg sa sebe i bacila pogled na praznu dnevnu sobu. Bilo je u njoj puno knjiga, ali na svakoj se između korica ugnijezdila meka, siva prašina. Ana je sjela za kompjutor, otvorila OkCupid i našla tri nove poruke. Jogamod joj je odgovorio da joj više neće odgovarati, a ona je uzvratila: „Domagoje, upravo si odgovorio. Nisi baš dosljedan samome sebi.“ Athletic_Ronnie iz Dallasa joj je na engleskom napisao da je prekrasna. Odgovorila mu je da on baš i nije i neka je ostavi na miru. Zanzeebaar je napisao: „Volio bi uživo vidjeti te crne oči.“ Theodorra_85 je odgovorila: „Neće ti se posrećiti.“ Zatim je pogledala njihove profile. Zanzeebaar je bio debeo i ćelav. Napisao je da voli svaki drugi dan pojesti ćevape s lukom i da je curin problem ako je to smeta. Athletic_Ronnie je u rubrici „Šest stvari bez kojih ne biste mogli“ napisao: „Bicikliranje, planinarenje, penjanje po stijenama, skijanje, skydiving, seks“. Odlično, bio je to jedan od onih s kojima bi mogla samo razgovarati o sportu i gledati sport. Mrzila je sport, od srca. Osvježila je stranicu da vidi je li joj u međuvremenu tko odgovorio, no nije bilo ničeg. Prosurfala je internetom, upoznala se s političkim prilikama koje su se svele na razmirice između HDZ-a i SDP-a te srpske i hrvatske vlade. Milanović je zamjerio srpskom premijeru što prilikom posjete Osijeku i Vinkovcima nije svratio i u Zagreb i to je tumačio kao jasnu provokaciju. Osjetila je zasićenje nakon nekoliko minuta. Novine ne treba niti čitati, jedina razlika u sadržajima je sporni predmet, ali jasno je tko su stranke spora. Vratila se na OkCupid. Nije bilo novih poruka. Bila su već dvadeset i tri sata. Ponovno je kliknula na poruke i nastavila to raditi svakih pet sekunda. Inboks je ostajao prazan, ali njezino iščekivanje nije jenjalo. Govorila je glasno: „Niste u stanju odgovoriti na običnu provokaciju, seronje.“ Nije prestajala osvježavati stranicu ni kad je prošla ponoć.

U knjižnici je bilo živo. Srednjoškolci su u parovima razgledavali police i hihotali zbog Marinkovićevog lika dona Jere.

„Don Jare, hahaha.“

„Hahahaha, papak...“

Vadili su knjige s polica, gledali ih i vraćali na prvo slobodno mjesto. Umirovljenici su posuđivali Toma Clancyja, Johna Grishama i Judith Krantz. U dječjem odjeljku bilo je nekoliko djece koja su se igrala gumenim kockama. Za pultom jedan je krupan muškarac pravio probleme kolegici oko zakasnine. Ana je prišla pultu i upitala u čemu je problem.

Čovjek je dreknuo: „U čemu? U tome da ne smijem ostati dužan usranih pet kuna do sljedećeg puta!“

„Gospodine, zakasnina se treba platiti prije nego što posudite novu knjigu. Dakle, ako želite odgoditi plaćanje zakasnine, ne možete sad posuditi knjigu“, odgovorila mu je Ana mirno.

„To mi je rekla i ova ovdje“, pokazao je na Aninu kolegicu. „Kakva vam je to usrana politika? Nije ni čudo da vam je knjižnica vječito prazna kad se tako kretenski ponašate prema ljudima!“

Iz Ane je grunulo: „Tako nećete razgovarati sa mnom! To si možete vikati prijatelju u birtiji! Ovo nije mjesto za takvo ponašanje niti smo mi plaćeni da ga trpimo! Ako želite biti član knjižnice, poštovat ćete pravila!“

Muškarac je umuknuo. Ostali su također nijemo buljili. Nakon par trenutaka okrenuo se i izjurio iz knjižnice. Kolegica je Anu gledala u čudu.

„Hvala ti, Ana“, rekla joj je. „Nisam znala da si tako oštra.“ Ana se tresla, a glas joj je podrhtavao.

Kad je stigla kući, odmah se ulogirala u OkCupid. Zanzeebaar je bio napisao: „Puna sebe. Gibam.“ Athletic_Ronnie nije ništa odgovorio. Nije bilo drugih poruka. Prekopala je po starim porukama i našla one što ih je bio slao Aaaaandrijaaaaa. Napisala mu je: „Ti si kreten. Žao mi je tvoje buduće cure.“ Zatim je ustala i otišla večerati. Iz frižidera je uzela šunku u ovitku, narezala pet šnita i naslagala ih na dvije kriške polubijelog kruha. Kad se vratila za kompjutor, odgovor je bio stigao: „marš u kurac droljo. uopće me neditaju tvoje poruke. nadam se da ćeš najebat sa svojim pederskim dečkom ako ga uopće nađeš. jedna si u pičku materinu.“ Opet je osjetila kako riječi ruju po njoj mrveći i gazeći sve što je moglo biti lijepo. Odgovorila je: „Odjebi, idiote. Nepismen si u pičku materinu.“ Za pet minuta stigla je nova poruka: „goni se kravo. ružna si ko svinja. ako te vidim u gradu ubiti ću boga u tebi. Izvadit ću ti crijeva i baciti ih psima. pederska kravo.“ Oči su joj zasuzile. Napisala je: „Sigurno smrdiš kao tvor.“ A on je odgovorio: „rugobo smrdljiva ti ćeš meni govoriti nešto, goni se u kurac džubre.“ Otišla je u kupaonicu i pogledala se u zrcalo. Bilo je to ružno,

jadno, uplakano lice koje nitko nije htio. Usta su plačući pravila neobične, ameboidne oblike, rastezala se preko lica i otvarala sve veću crnu šupljinu. Izobličeno, lice je jecalo nad svojom nakaznošću. Ana je primila debeo pramen kose i potegnula ga iz sve snage. I kosa je popustila.

Sutrašnji dan bio je prekrasan. Korisnici su bili pristojni, nije ih bilo previše, posuđivali su dobre knjige, nitko nije morao platiti zakasninu. Bezlično zimsko nebo propustilo je malo sunca i atmosfera se podigla. Ana je pila kavu s kolegicama i pričala im kako na jednoj društvenoj mreži za sparivanje ljudi, čiji je član, ima takvih idiota i primitivaca da ne bi vjerovala. Pričala im je kako su nepismeni i glupi, kako joj se javljaju bez obzira na to što na njezinom profilu piše da želi nekog tko živi u Zagrebu i nekog tko čita knjige. „Ja napišem da želim nekoga tko je pismen, a on mi odgovori da će radi mene naučiti pravopis!“ Kolegice su vrištale od smijeha.

Prepiska s korisnikom Aaaaandrijaaaaa nastavila se. Ana bi mu napisala da je glup i na nju bi se poput odrona zemlje srušile uvrede i psovke. Pisao joj je da je manje vrijedna, da joj je nick trebao biti „Ružna“, da će joj jebati mater kad je vidi, da će joj se popišati po licu i da će je natjerati da guta pišalinu; zgazit će je kao žohara, gasiti na njoj čikove, iščupat joj zube. Ana je sve to mirno čitala i odgovarala pokojom rečenicom: „Napasi se govana.“ Ili „Želiš me, a nećeš priznati.“ Aaaaandrijaaaaa je na njezine poruke odgovarao dugačkim odlomcima kamo bi natisnuo sve gadarije koje su se činile mogućima. U detalje je razrađivao kako će je mučiti, sjeći, bosti, klati, rezati, sodomizirati, gušiti, udarati, cipelariti, čupati. Tjerat će je da liže pseća jaja, gurat će joj u pičku mesarski nož, odgrist će joj prste, a lice će joj zašpricat dezodoransom i zapaliti. To su bili eseji sastavljeni od nabacanih misli, nepovezane nasilničke pjesme u prozi, struja divlje svijesti na što je Ana reagirala rečenicama poput: „Na profilnoj slici izgledaš kao usplahirena svinja.“ Trajalo je to tako nekoliko tjedana dok Aaaaandrijaaaaa u poruci nije napisao njezinu IP adresu, puno ime i prezime te stvarnu adresu na Ferenščici. „ubit ću te kurvo. vlastita majka te neće prepoznati kad te razbijem. sad si ružna, ali kad te dohvatim biti ćeš najružnija. iskasapit ću ti to lice kurvetino. lizat ćeš pod po kojem ću pisati.“

Prvotna reakcija bila je krv u obrazima, trnci su joj jurnuli prema neodredivom cilju i strugali joj meso pod kožom. Zatim je paničan strah kao neka sjenka krenuo od dušnika preko prsa, želuca, zaustavio se kod rodnice pa nastavio u obliku trnaca kroz noge i završio duboko u petama. Gledala je u poruku, ne mičući se. Nakon minute pogled joj je stao lutati po sobi, s fotelje na kauč, s kauča na televizor, s televizora na jastuk... Pokušala se nečemu

dovinuti, ali ništa joj nije padalo na pamet. Nije ga mogla prijaviti policiji jer ga je svjesno izazivala, a oni ionako ne bi ništa poduzeli dok on zaista nešto ne pokuša. Nije imala nikakvog prijatelja snagatora da je zaštiti, a nije bila ni dovoljno hrabra da mu napiše da je dobio pogrešne podatke i nastavi ga vrijeđati. Mogla se samo nadati da neće učiniti ništa.

Kopirala je Andrijine poruke u Wordov dokument od stotinjak stranica gdje je čuvala ostale odgovore s imenima njihovih autora koje je prikupila dopisujući se i komentirajući na hrvatskim i stranim forumima o majčinstvu, veganstvu, zaštiti šuma, zabrani abortusa, pravu na izbor, organskoj prehrani, reikiju, NDH, Titu, Holokaustu, ratnim veteranima, Paulu Coelhu i na svim blogovima kamo su joj zabranili pristup. Dok je brisala profil na OkCupidu, krv je i dalje curila iz desni.

Ivana Rogar

Rođena 1978. u Zagrebu. Na Filozofskom fakultetu diplomirala komparativnu književnosti te engleski jezik i književnost. Urednica je u nakladničkoj kući Durieux, a bila je član redakcije časopisa Quorum i Libra Libera u kojima je uredila više temata iz područja književne teorije i suvremene književnosti.

Radila je kao prevoditeljica (s engleskog je prevela više romana te brojne prozne tekstove za Zarez, Quorum, Libru Liberu i druge časopise). Kao vanjska suradnica u Leksikografskom zavodu Miroslav Krleža je za Proleksis enciklopediju sastavila četrdesetak književnopovijesnih i književnoteorijskih natuknica. Znanstvene i esejističke tekstove objavljivala je u Hrvatskom filmskom ljetopisu, Quorumu, 15 dana i dr. Priče su joj prevođene na engleski, mađarski, francuski i bugarski.

Objavila: *Tamno ogledalo* (pripovijetke, 2014), *Tumačenje snova* (pripovijetke, 2016, nagrada Janko Polić Kamov) i *Grad, pepeo* (roman, 2020).

Biblioteka Online

knjiga 260

Ivana Rogar

TUMAČENJE SNOVA

© 2024 Ivana Rogar

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2024

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Krešimir Pintarić

Urednik

Davor Ivankovac

Fotografija

cottonbro studio / Pexels.com

Objavljeno

14. srpnja 2024.

ISBN 978-953-374-245-8 (HTML)

ISBN 978-953-374-246-5 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-374-247-2 (PDF)

ISBN 978-953-374-248-9 (MOBI)

Prvo izdanje

Durieux, Zagreb, 2016.

**Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Grada Zagreba i Ministarstva kulture i medija
Republike Hrvatske.**